DE OPTATIVI APUD DIONYSIUM HALICARNASEUM USU

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA

QUAM CONSENSU ET AUCTORITATE AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES IN UNIVERSITATE LITTERARUM VIADRINA VRATISLAVIENSI RITE CAPESSENDOS DIE III MENSIS SEPTEMBRIS ANNI MCMIX HORA XI½ IN AULA MUSICA UNA CUM THESIBUS PUBLICE DEFENDET

ERNESTUS SCHROEFEL

SILESIUS

ADVERSARII ERUNT

F. SCHOEN, DR. PHIL.

K. ROTHER, CAND. PHIL.

Breslau.

VRATISLAVIAE

TYPIS R. NISCHKOWSKY

MCMIX

De dissertatione probanda ad ordinem philosophorum rettulit
Ricardus Foerster.

Examen rigorosum habitum est die XXIX mensis Maii.

RICARDO FOERSTERO
SACRUM.

Prooemium.

Inter ea, quae Graecae linguae propria sunt, cum optativi usus maxime valeat ad scriptorum Graecorum sermonem diiudicandum, iam viri docti, qualis fuerit diversis temporibus huius modi usus, perscrutati sunt. Qui a veteribus scriptoribus saepe adhibitus quin aetate hellenistica, quam vocant, fere ex sermone evanesceret, paulum afuisse, ex tabula, quae sequitur, facile intellegimus[1]).

Inveniuntur plus minusve per centum paginas:

apud	Xenophontem	330	optativi
	Platonem	250	„
	Polybium	37	„
	Diodorum Siculum	13	„

A Xenophontis igitur et Platonis aetate optativus rarius adhibitus est, donec scriptores Ἀττικισταί rationem scriptorum Atticorum secuti eo rursus saepius usi sunt, qua de re W. Schmid[2]) aliique uberius disseruerunt.

Postquam auctore W. Schmidio a Reikio[3]) et Kapffio demonstratum est, qualis fuerit optativi usus apud Polybium, Philonem Alexandrinum, Diodorum Siculum, de optativi apud Dionysium Halicarnaseum usu quaerere animum induxi. Quam rem opera dignam esse puto, quod Kapffius dissertationem suam, qua Diodorum Siculum in numero τῶν Ἀττικιστῶν non

[1]) R. Kapff „Der Gebrauch des Optativs bei Diodorus Siculus" diss. Tübingen 1903, p. 2.

[2]) W. Schmid, „Der Attizismus in seinen Hauptvertretern von Dionys von Halikarnaß bis auf den zweiten Philostratus", 4. Bd., Stuttgart 1887 ff.

[3]) K. Reik, „Der Optativgebrauch bei Polybius und Philo von Alexandria", Leipzig 1906.

habendum esse demonstravit, finit verbis: „Und schon waren auch die Männer da, die entschlossen waren, mit der polybianisch-diodorischen Richtung zu brechen und, wenn auch auf Kosten des populären Elements, ganz neue stilistisch-ästhetische Bahnen einzuschlagen: Caecilius von Kale Akte und Dionysius von Halicarnass".

Ita iudicans Kapffius optativi apud Philodemum Gadarenum usum, qui eadem fere aetate fuit, plane neglexit. Nobis erit quaerendum, num Dionysio re vera contigerit, ut vulgari sermone relicto veteres scriptores in optativo usurpando assequeretur. Maximi momenti esse existimo optativi apud Philodemum[1]) et Diodorum usum quam saepissime in comparationem vocari.

Quaestio mea Dionysii Antiquitates Romanas (= A) (ed.

---

[1]) Perquisivi:

Φιλοδήμου τῶν κατ' ἐπιτομὴν ἐξειργασμένων περὶ ἠθῶν καὶ βίων ἐκ τῶν Ζήνωνος βιβλίων . . . ὅ ἐστι περὶ παρρησίας Hercul. Vol. tom. V. Neapoli 1835; fragm. tom. V, 2, Neapoli 1843.

„ *περὶ τῆς τῶν θεῶν εὐστοχουμένης διαγωγῆς κατὰ Ζήνωνα* Herc. Vol. tom. VI. Neapoli 1839.

„ *περὶ τοῦ καθ' Ὅμηρον ἀγαθοῦ λαῶ* Herc. Vol. tom. VIII. Neapoli 1844.

„ *περὶ τῶν φιλοσόφων* ibidem.

„ *περὶ χάριτος* Herc. Vol. tom. X. Neapoli 1850.

Philodemi de ira liber ed. Th. Gomperz, Lipsiae 1864.

Φιλοδήμου περὶ σημείων καὶ σημειώσεων ed. Th. Gomperz, Lipsiae 1865. Philippson Rh. M. LXIV, 1 sq.

„ *περὶ εὐσεβείας* ed. Th. Gomperz, Lipsiae 1866.

Philodemi de vitiis l. X ed. I. L. Ussing, Hauniae 1868.

„ de musica librorum quae exstant ed. Ioannes Kemke, Lipsiae 1884.

Φιλοδήμου περὶ θανάτου Δ herausgegeben von Siegfried Mekler (Sitzungsberichte der Wiener Akademie, Bd. 110, 305.)

Philodemi *περὶ ποιημάτων* libri secundi quae videntur fragmenta conlegit, restituit, inlustravit Aug. Hausrath (Jahrb. für klass. Philol. Suppl. XVII, 213).

„ volumina rhetorica ed S. Sudhaus, Lipsiae 1892/96. S. Sudhaus, Philol. LIII, 1 sq.

M. Ihm Rh. M. LI, 315 zu Philodem *περὶ κολακείας*.

Philodemi *περὶ οἰκονομίας* qui dicitur libellus ed. Ch. Iensen, Lipsiae 1907.

Ut omnia scripta Philodemi respicerem, etiam epigrammata a G. Kaibelio Gryphiswaldiae 1885 edita adhibui, sed a reliquis distinui.

Carolus Iacoby 4 voll. Lipsiae 1885—1905) et scripta rhetorica[1]) (= rhet.) (ed. H. Usener et L. Radermacher 2 voll. Lipsiae 1899—1904) complectitur.

Ut exemplis utar, significat

ὁρῴη VI. 86: libri sexti Antiquitatum Romanarum caput octogesimum sextum,

ἔχοιμι de Lys. IV. 22, 1: caput quartum paginae vicesimae secundae lineam primam.

Pars I.

Caput 1.

Iam ad quaestionem ipsam accedamus. Apud Dionysium inveniuntur in 2196 paginis — 175 fere paginis rhetoricorum, quibus loci ex aliis scriptoribus afferuntur, subtractis — 1292 optativi, per centum paginas 58, 8, quorum exstant

894 in Antiquitatibus (1546 p.),
398 in rhetoricis (650 p.), per centum igitur paginas
in A. 57, 8
in rhet. 61, 2.

Unde patet, si usum Polybii et Diodori respicimus[2]), Dionysium quidem optativo multo saepius quam illos usum

---

1) His notis scriptorum rhetoricorum utar prioris voluminis:

de ant. or.	=	de antiquis oratoribus
de Lys.	=	de Lysia
de Isocr.	=	de Isocrate
de Is.	=	de Isaeo
de Dem.	=	de Demosthene
ad Amm. I.	=	ad Ammaeum I.
tab. crit. or. Att.	=	tabulae criticae orationum Atticarum
de Din.	=	de Dinarcho
de Thuc.	=	de Thucydide
ad Amm. II	=	ad Ammaeum II.

alterius voluminis:

de comp. verb.	=	de compositione verborum
epit.	=	epitoma
de im.	=	de imitatione
ad Pomp.	=	ad Pompeium
ars rhet.	=	ars rhetorica.

2) Cf. Kapff p. 2.

esse. Sed, si modo numerum optativorum spectamus, ut veteres scriptores assequeretur, multum afuit. Philodemum ea ratione a Dionysio non multum differre statim intelleges. Nam si apud Philodemum modo certas formas respexerimus praetermissis iis quae deletae vix unquam restitui possunt, per centum paginas[1]) non ita multo pauciores optativos[2]) (48,08) invenimus quam apud Dionysium.

Habent igitur per centum paginas:

Diodorus	13	optativos
Philodemus	48,08	
Dionysius	58,8	in A. 57,8; in rhet. 61,2,

e quibus numeris optativum a Diodoro coercitum atque neglectum a Philodemo et Dionysio rursus in lucem proferri perspicue apparet.

Iam sequuntur Dionysii optativorum formae, quae ita enumerabuntur, ut primum legas formas verborum in -μι desinentium, deinde verborum contractorum, tum verborum in -ω exeuntium. Invenimus

---

[1]) Columnas et fragmenta Philodemi, quantum id fieri potuit, in paginas Teubnerianas transtuli.

[2]) Singulorum scriptorum habent

rhet.	203	optativos
de mus.	23	
de poem.	14	
de vita et mor.	13	
de morte	12	
de oec.	11	
de deor. viv. rat.	11	
de piet.	10	
de ira	10	
de vit.	6	
de eo qu. bon.	5	
de indic.	4	
de philos.	1	
de adul.	1	
de grat.	0	
epigr.	2	
	326	

A. 799 optativos activi

a) 332 praesentis, quorum exstant

α) 220 in Antiquitatibus

εἴην: VI. 38; VIII. 7; X. 51[1]). φαίην: VI. 56.
εἴης: VII. 45; VIII. 24; X. 6. φαίης: VIII. 24.
εἴη: I. 23; I. 31; I. 35; I. 36; I. 38; I. 40; I. 41; I. 46; I. 56; I. 69; I. 81; II. 5; II. 6; II. 7; II. 13 (bis); II. 28; II. 72; II. 74; III. 1; III. 16; III. 23; III. 39; IV. 1; IV. 16; IV. 65; IV. 67 (bis); IV. 78; IV. 83; V. 16; V. 31; V. 74; V. 77 (bis); VI. 8; VI. 15; VI. 27 (bis); VI. 48; VI. 52; VI. 56; VI. 63 (bis); VI. 68; VI. 70; VII. 15; VII. 17; VII. 27 (bis); VII. 52; VII. 53; VII. 71; VIII. 10; VIII. 17; VIII. 50; VIII. 54; VIII. 56 (bis); VIII. 71; IX. 16; X. 9; X. 32; X. 40; XI. 12; XI. 22; XI. 26; XV. 1; XIX. 3; XIX. 12; XX. 1.
παρείη: III. 48. διδοίη: VI. 58.
ἐξείη: V. 19; VII. 17. ἐπίοι: III. 43.
φαίη: I. 37; VIII. 30. μετίοι: XII. 1.
εἴημεν: III. 28; XI. 5.
εἴητε: VI. 61; VI. 68. φαίητε: III. 10; VII. 31.
εἴησαν: I. 11; II. 72; VIII. 91. εἶεν: II. 15; VI. 26; VIII. 87; X. 17.
φαῖεν: VI. 86. ἀποδιδοῖεν: I. 16.
ἐπίοιεν: V. 41. ἐξίοιεν: VII. 13.
ἐγκαλοίην: XIX. 15.
εὐτυχοίης: VIII. 46.
προχωροίη: I. 18. δοκοίη: IX. 2.
αἰτοίη: III. 3[2]). δρῴη: VI. 86.

---

[1]) XIX. 15, ubi pro codicum lectione: *ὥστ' οὐδὲ κατὰ τοῦτο δίκαιος εἶναι* Iacoby *δίκαιος εἴην ἂν* scripsit — cum propter antecedens *οὐδὲ* infinitivus tolerari non possit — Foerster facillima ratione *εἶναι* in *εἰμὶ* correxit. Mutatio fere nulla est. Deinde vel ea re comprobatur, quod optativus potentialis in enuntiatio consecutivo rarissime (ter) apud Dionysium legitur. Accedit quod Dionysius semper *ἄν*, nisi particulis velut *δὲ* adiectum est, ante optativum verbi *εἶναι* ponit. Mutatio igitur Iacobyi etiam minus satisfacit.

[2]) III. 3, ubi codex Urbinas praebet . . *ἡ ἐγκαλοῦσα* . . *δικὰς αἰ το* · reliqui: *δικάσεται*, quin pro *αἰτοῖ* forma Buecheleri *αἰτοίη* scribendum sit, dubium esse non potest respicienti apud Dionysium omnes reliquas

δέοι: V. 41; V. 52; VII. 16; VII. 46; VIII. 60; IX. 3; IX. 38.
κατηγοροίημεν: VII. 29. φιλοχωροῖμεν: VI. 79.
ποιοῖτε: X. 11.
δρῷεν: I. 16. αἰτοῖεν: II. 72. ἀπαιτοῖεν: VI. 43.
ἀπειλοῖεν: XV. 3. καλοῖεν: VIII. 90 (bis). ἐπιτελοῖεν: V. 17.
ἀξιοῖεν: VIII. 8.
ἔχοις: IV. 32; IV. 34; VI. 59; VI. 86; VIII. 24.
φθάνοις: III. 8. πράττοις: VIII. 48.
ἔχοι: I. 3; I. 53; I. 54; I. 55; I. 85; II. 21; II. 25; III. 10; IV. 24; V. 40; VI. 86; VII. 24; VII. 52; VIII. 30 (bis); XI. 8; XIV. 6.
φθάνοι: VI. 54. πάσχοι: I. 39; I. 84; VI. 43. ἥκοι: II. 72.
μέλλοι: I. 9; II. 39; V. 41; VI. 88; VII. 59; VII. 68; VIII. 36; VIII. 66; X. 9; XV. 1.
ἀπευθύνοι: I. 74. τυγχάνοι: III. 3; X. 57. θέλοι: V. 73.
φέροι: VI. 19. ἐπιφέροι: III. 3. λέγοι: VI. 86.
ἀποκτείνοι: IV. 46. ἐξελαύνοι: IV. 46. περικόπτοι: IV. 46.
καταλύοι: V. 70. ἐξάγοι: II. 12. ἐπιλαμβάνοι: VII. 16.
παριππεύοι: XIX. 12.
θύοιμεν: III. 9. διδάσκοιμεν: III. 14. μέλλοιμεν: VI. 51.
ἔχοιτε: III. 10; VII. 29. προσέχοιτε: X. 37.
ὑποπτεύοιτε: VI. 40. κωλύοιτε: VII. 41.
ἁμαρτάνοιτε: IX. 10. βλάπτοιτε: IX. 32.
ἔχοιεν: I. 18; III. 38; IV. 69; V. 56; VI. 30; VI. 49; VII. 8; VIII. 35; X. 38; XV. 3.
ὑπέχοιεν: II. 72. φθάνοιεν: III. 11. ἀποστέλλοιεν: I. 21.
θύοιεν: I. 40. σπανίζοιεν: II. 10. ἄγοιεν: II. 28.
μέλλοιεν: III. 29; V. 66; VIII. 58; XIII. 5; XV. 10.
ἥκοιεν: III. 3; X. 17. εὑρίσκοιεν: V. 6. ἀναστρατοπεδεύοιεν: V. 34.
λέγοιεν: VI. 86. μένοιεν: X. 58. πάσχοιεν: XX. 7.
ἀπολαμβάνοιεν: VIII. 19.

β) 112 in rhetoricis

αα) de ant. or.
εἶεν: IV. 7, 4.

---

optativorum formas tertiae singularis verborum contractorum in — *έω* desinentium in *οίη* exire. Cf. cap. 2, § 5.

ββ) de Lys.

εἴη: XII. 21, 2. ἀξιοίη: XI. 18, 15.

ἔχοιμι: XII. 22, 1 (= tab. crit. or. Att. 285, 26).

ἔχοι: III. 12, 8. ἁμαρτάνοι: VIII. 16, 14. φθάνοι: XI. 18, 16.

γγ) de Isocr.

φαίην: IX. 69, 23.

εἴη: XIV. 75, 9; XV. 76, 10. ἔχοι: XX. 92, 2. μέλλοι: IX. 69, 11.

δδ) de Is.

φαίην: XX. 123, 23.

εἴη: II. 94, 8 (= tab. crit. or. Att. 289, 3); II. 94, 16; XI. 106, 12.

παραθεωροίη: XVIII. 121, 6.

ἔχοιμι: XV. 113, 17. ἔχοι: XX. 123, 16.

εε) de Dem.

φαίη: LIII. 244, 22.

εἴη: XXXII. 200, 22; XLI. 220. 12; XLVI. 231, 11; L. 238, 16.

ἔχοι: XX. 170, 17; 172, 3; XXV. 184, 4; XXXII. 200, 21; XXXVI. 209, 2; XLII. 224, 2; LIV. 247, 12; LVI. 249, 3.

μέλλοι: XXXI. 197, 10. μένοι; XLVIII. 233, 23.

διαφθείροι: XLVIII. 234, 2. γράφοι: LI. 240, 6.

ἔχοιεν: L. 237, 21.

ζζ) ad Amm. I.

ἔχοι: X. 268, 21.

ηη) de Din.

εἴη: IV. 303, 7; XIII. 320, 8 (= tab. crit. or. Att. 294, 4).

ἀπιστοίημεν: IV. 303, 19.

ἔχοι: V. 304, 8; VII. 307, 13. λέγοι: VI. 305, 1; VII. 307, 13. προσφέροι: VI. 304, 24.

ἀναγράφοιμεν: IV. 303, 24.

θθ) de Thuc.

εἴη: X. 338, 8; XLV. 401, 20.

εἴησαν: XXXII. 379, 7.

ἔχοι: VIII. 335, 9; XI. 341, 10; XXXIX. 391, 18.

ἀντιπαρεξετάζοι: XVI. 349, 14.

φθάνοι: XXXVII. 389, 9.

ἔχοιεν: XXVII. 371, 10.

ιι) ad Amm. II.

παρατιθείην: I. 422, 3.

κκ) de comp. verb.

εἴην: XXV. 124, 3. φαίην: XIII. 47, 12 (= epit. 161, 20); XXI. 95, 17.

εἴη: II. 7, 13; VIII. 33, 8; X. 36, 5 (= epit. 155, 24); XI. 43, 5; XIII. 48, 1 (= epit. 161, 25); XVI. 66, 5; XVI. 67, 2 (= epit. 170, 25); XVII. 72, 1; XVIII. 73, 21; XX. 88, 13; XXIII. 113, 20; XXV. 125, 6 (= epit. 190, 16); XXV. 132, 8.
φαίη: V. 26, 1; IX. 33, 23; XVIII. 75, 19.
παρακαλοίην: XXV. 124, 4.
ἐγχωροίη: XVI. 66, 18 (= epit. 170, 22).
θεωροίη: XXIV. 121, 15 (= epit. 189, 11).
δέοι: VII. 31, 2 (= epit. 152, 17).
ἔχοιμι: XXI. 96, 8. λέγοιμι: XXV. 124, 5.
ἔχοι: III. 14, 9; IV. 17, 17; X. 37, 1; XV. 59, 2 (= epit. 167, 13); XVI. 67, 11; XVIII. 73, 21; XVIII. 77, 11 (= epit. 173, 21); XVIII. 80, 17; XX. 89, 2; 93, 20.
τυγχάνοι: X. 36, 8 (= epit. 155, 26). μέλλοι: XXV. 126, 13.
μερίζοι: XXII. 111, 1. ἁμαρτάνοι: XXVI. 138, 4.

λλ) epit.[1])

μμ) ad Pomp.

ἔχοι: I. 226, 3. λέγοι: III. 239, 12.

b) 220 aoristi primi, quorum estant

α) 147 in Antiquitatibus

θαυμάσαιμι: I. 33; VI. 8; VI. 35; VII. 66.
ἀξιώσαιμι: IV. 11; IV. 24; VI. 50; VII. 34.
παραινέσαιμι: VI. 53; VII. 30. ῥίψαιμι: VI. 38.
δόξαιμι: IX. 29. καταλύσαιμι: XI. 31.[2])
ἐπιτρέψαιμι: XIX. 9. καταισχύναιμι: XI. 9.
ὑπομείναιμι: XIX. 13.
ὑπουργήσειας: I. 81. ἐπιχειρήσειας: IV. 33.
θαυμάσειεν: I. 29; II. 27; III. 44. ἀναστρέψειεν: VIII 57.
δυναστεύσειε: I. 36. ἀκούσειε: XII. 2.

---

[1]) Duo optativi praesentis: *ἔχοι* XIX. 175, 5 et *ἐκφέροι* XX. 176, 21, qui post praesentia in enuntiato relativo iterativo exstant, cum Dionysii dicendi generi obstent, in coniunctivos mutandi sunt, id quod vel ea re comprobatur, quod liber de comp. verb. conscriptus rectam lectionem, id est coniunctivum, habet.

[2]) VI. 26 cum codex Urbinas habeat: *ὅθεν διαλῦσαί μου το χρέος οὐκ ἔχων*, codex Chisianus: *διαλύσαι μου*, non est quod infinitivum, lectionem codicum, cum Iacobyo in optativum *διαλύσαιμί μου* mutemus.

εἰκάσειε(ν): I. 42; II. 8; X. 44 (-ν). πράξειεν: XV. 9.
διδάξειεν: I. 40; XIX. 8. λύσειε: XVI. 1.
λέξειεν: I. 70. ἐπιστήσειε: I. 16.
ἀφανίσειεν: II. 74. φήσειε(ν): IV. 80 (-ν); VI. 8; X. 11 (-ν).
κελεύσειεν: IV. 42. ἀποδείξειε: VIII. 53.
πείσειε: III. 2; VIII. 1. νεμεσήσειεν: III. 23.
δακρύσειε: IV. 81. ἐπιτιμήσειεν: V. 65.
σπουδάσειε: V. 75. περισπάσειε: VIII. 12.
βουλεύσειεν: VI. 27. ἀγαπήσειεν: X. 49.
εἴξειεν: VI. 65. δράσειεν: XIX. 12.
διαστασιάσειε: VI. 86. ἀνθήσειεν: I. 23.
ἐπιτρέψειεν: VII. 1; VII. 58; VII. 59. ἐθελήσειεν: I. 36.
θεραπεύσειε: VII. 34. πονήσειεν: I. 79; III. 45.
προβουλεύσειεν: VII. 38. καλέσειεν: IV. 41.
δεήσειε(ν): III. 48 (-ν); IV. 19; IV. 43 (-ν); V. 16 (-ν); VII. 53 (-ν); VIII. 53 (-ν).
νοήσειεν: VI. 70. παρακινήσειε: VIII. 82.
ποιήσειεν: I. 79; III. 45. συγχωρήσειε: IX. 22.
ἐπαινέσειε: VIII. 32. χωρήσειεν: III. 28.
ἐπιχειρήσειε(ν): VIII. 17; VIII. 81 (-ν).
δόξειε(ν): I. 89; II. 8; II. 14; II. 25 (-ν); III. 70 (-ν); IV. 20 (-ν); V. 73; VI. 64 (-ν); VI. 86 (-ν); VII. 38; VII. 64; VII. 65; VIII. 36; VIII. 44; VIII. 72; VIII. 78 (-ν); IX. 44; IX. 46; XI. 7; XI. 21 (-ν); XVI. 2 (-ν).
ἀξιώσειε: I. 79; VI. 53 (bis); VII. 52. μειώσειε: X. 34.
ὑπομείνειε(ν): VI. 52; IX. 29 (-ν). ἀποκτείνειε: XI. 27.

ἀξιῶσαι: VIII. 71. χωρῆσαι: XV. 9.

ἀπολαύσαιμεν: I. 58. βοηθήσαιμεν: VII. 45.
πέμψαιμεν: II. 35. δόξαιμεν: VIII. 2.
ποιήσαιμεν: II. 35. ἀξιώσαιμεν: X. 11.
παραχωρήσαιμεν: III. 10. ὑπομείναιμεν: VI. 36.
συγχωρήσαιμεν: III. 11; VI. 53.

φήσαιτε: III. 10; VI. 7.
ἀγανακτήσαιτε: VII. 31. ἀξιώσαιτε: III. 16.
ὑπομείναιτε: III. 7; VII. 31. ἐπιμείναιτε: VI. 40.
πιστεύσειαν: I. 82; IV. 55. ἐπιχειρήσειαν: III. 26.
πράξειαν: II. 9; IV. 58. φρονήσειαν: IV. 20.
ἀπολαύσειαν: IV. 9. χωρήσειαν: VI. 11.

νεωτερίσειαν: VI. 2. ὑπηρετήσειαν: VI. 24.
κωλύσειαν: VII. 25. ὁμολογήσειαν: IX. 51.
ἄρξειαν: VIII. 2; X 34. συμφρονήσειαν: X. 4.
ἀκούσειαν: VIII. 2. κρατήσειαν: XX. 3.
ἀποτίσειαν: VIII. 75. καθιερώσειαν: VII. 8.
ἀπαλλάξειαν: X. 54. ἀξιώσειαν: VIII. 27.
δράσειαν: I. 80.
φρονήσαιεν: VII. 59. τολμήσαιεν: VI. 62.

β) 73 in rhetoricis

αα) de ant. or.
θαυμάσαιμι: III. 6, 7.
ββ) de Lys.
θαυμάσαιμι: VIII. 16, 5.
θαυμάσειε: XVII. 28, 23. εἰκάσειεν: I. 8, 15.
δόξειε(ν): IV. 13, 6 (-ν); V. 13, 15; XXVIII. 45, 18 (-ν).
ὠφελήσειε: XVII. 27, 22. ἀτυχήσειεν: XVII. 29, 14.
γγ) de Isocr.
θαυμάσειε: VIII. 65, 7. ἐπιτηδεύσειε: V. 61, 11.
πείσειε: IX. 66, 21. ἀγαπήσειε: VI. 62, 17.
ὁμολογήσειεν: XX. 90, 17.
ἀπεργάσαιτε: IV. 60, 22.
δδ) de Is.
πιστεύσειεν: XVI. 114, 18. δόξειεν: III. 95, 4; 95, 7; XVI. 114, 20.
ὁμολογήσειε: XI. 106, 5.
φήσειαν: IX. 103, 14.
εε) de Dem.
ἀξιώσαιμι: L. 237, 12. δείξαιμι: XXXIII. 203, 19.
θαυμάσειεν: LI. 241, 10. διορίσειεν: L. 236, 18.
εἰκάσειεν: VIII. 144, 5. δόξειεν: VII. 142, 4.
ὀνομάσειεν: XXIV. 182, 2.
ὁμολογήσειε(ν): XXI. 175, 20; XXXII. 200, 21 (-ν); XLI. 220, 18 (-ν).
ἀκολουθήσειεν: XXXIX. 213, 2. ἀξιώσειε: XXVII. 188, 18.
ἐπιζεύξειεν: XXVII. 189, 7. ἀρέσαι: XV. 161, 5.
μαρτυρήσειαν: XXXV. 206, 1.
ζζ) ad Amm. I.
πείσαιμι: I. 258, 5.
ηη) de Thuc.
ἐπαινέσαιμι: XLVIII. 406, 14. ἀξιώσαιμι: XLI. 396, 11; LI. 411, 8.

ὀκνήσαιμι: LV. 417, 14.
ἐπαινέσειεν: XL. 393, 13. ὁμολογήσειεν: XLV. 401, 15.
δόξειεν: XVI. 349, 15.

ϑϑ) de comp. verb.

ἀξιώσαιμι: XVIII. 76, 7.
κελεύσειε: XI. 39, 8. συνάψειε: XXV. 128, 9.
ἀφανίσειεν: XI. 39, 17. διαλύσειε: XXV. 127, 9 (= epit. 191, 13).
δόξειεν: I. 4, 9 (= epit. 145, 14); III. 9, 10 (= epit. 147, 22); IV. 18, 21.
ποιήσειε(ν): VI. 27, 22 (= epit. 150, 18); XXII. 103, 7 (-ν) = epit. 181, 18); XXII. 105, 11.
ὁμολογήσειεν: XVIII. 74, 9; XXV. 123, 2 (= epit. 189, 22).
ἀπαιτήσειε: XVI. 66, 6. ὑπομείνειεν: XXIII. 113, 6.
δεήσειε: XXI. 96, 9. ὁμολογῆσαι: IX. 33, 13.
μαρτυρήσειαν: III. 11, 7; XXII. 101, 1.

ιι) epit.

ὁμολογήσειεν: IX. 154, 6; XI. 157, 6.

κκ) ad Pomp.

συγχωρήσειε: I. 224, 6. δόξειεν: V. 242, 14.

c) 239 aoristi secundi, quorum exstant

α) 153 in Antiquitatibus

ϑείην: VIII. 7. προδοίην: VIII. 32; XI. 9. καταπροδοίην: VI. 38.
παρείης: V. 29. ἀποσταίης: VIII. 25.
ϑείη: IX. 22. ἀνασταίη: III. 23.
μεταϑείη: II. 74. μετασταίη: VII. 13.
δοίη: VII. 1. ἐπανασταίη: X. 33.
ἀποσταίημεν: III. 10; VIII. 10.
μεταδοίημεν: VI. 82. ἐνδοίημεν: VIII. 10.
δοίητε: VI. 68; VIII. 53. ἀποδοίητε: VII. 41; XI. 11.
ϑεῖεν: XV. 3. δοῖεν: VIII. 41; XI. 19.
ἀποσταῖεν: V. 54; VI. 86.

γνοίην: IV. 71.
γνοίη: VII. 18; VII. 24; VIII. 60. καταγνοίη: VII. 42.
συμβαίη: IV. 40; VI. 15; VII. 41. ὑπερβαίη: I. 87.
παραβαίη: IV. 70.

γνοίητε: VII. 42; VII. 46.

γνοῖεν: V. 42.

πάθοιμι: IV. 53. λάβοιμι: VIII. 6.
ἁμάρτοιμι: VI. 62. προσέλθοιμι: X. 7.

εὕροις: VIII. 27. ἁμάρτοις: VIII. 27. ἀπαγάγοις: VIII. 48.

εἴποι: I. 34; II. 10; VI. 56; VII. 41. ἴδοι: I. 86; II. 19; VII. 72.
διαφύγοι: I. 23. ὑπερίδοι: I. 49; III. 20.
εὕροι: I. 36; I. 37; I. 40; I. 89; IV. 61. ἀγάγοι: I. 83.
τύχοι: I. 79; IV. 19; IV. 20; VI. 85; VI. 87; VIII. 73; XIX. 8.
περιτύχοι: II. 72. ἀποθάνοι: II. 25; IV. 40.
ἐπιτύχοι: IV. 50. πάθοι: III. 35; IV. 9.
λάβοι: IV. 55; V. 13; VI. 25; VI. 86; VII. 54; XIV. 11.
καταλάβοι: II. 28.
παράσχοι: III. 21; III. 23; VI. 35; VII. 65.
κατάσχοι: IV. 56; IV. 77; XI. 7; XIX. 18.
ἔλθοι: V. 44; VIII. 57; XI. 40. καταμάθοι: VIII. 75.
συνέλθοι: XIX. 12. ἁμάρτοι: X. 5.
ἐμπέσοι: VI. 86. ἐπιλίποι: X. 36.

εἴποιμεν: I. 10; I. 32; II. 64; III. 44; IV. 41; XII. 4.
εὕροιμεν: III. 16.
ὑπολάβοιμεν: VI. 72. ἀπολάβοιμεν: XI. 19.

εἴποιτε: VII. 31; VII. 42. μάθοιτε: VI. 60.
λάβοιτε: III. 16. τύχοιτε: VI. 83.
εὕροιτε: V. 72. κατέλθοιτε: VI. 65.

εἴποιεν: II. 8; III. 10; VII. 30. μάθοιεν: IV. 71; V. 68; VI. 62; XII. 6; XX. 2.
παράσχοιεν: XI. 27. ἐκμάθοιεν: I. 84.
λάβοιεν: I. 16; I. 24; V. 53; V. 68; VI. 47; VII. 73; IX. 53.
παραλάβοιεν: II. 12; XI. 58. ἀποφύγοιεν: XI. 27.
ἐπιβάλοιεν: II. 55. λάθοιεν: V. 44; IX. 58.
ἔλθοιεν: V. 44; XI. 23. τύχοιεν: VI. 87; VIII. 77; X. 16.
ἐπέλθοιεν: I. 25. ἐντύχοιεν: IX. 21.
συνέλθοιεν: II. 30. ἐπιτύχοιεν: XIX. 1.
κατέλθοιεν: IV. 53; V. 13; V. 53. πάθοιεν: VIII. 19.
ἴδοιεν: IV. 54; XI. 35. ἕλοιεν: XI. 26.
διαφύγοιεν: IV. 57.

β) 86 in rhetoricis

αα) de ant. or.

λάβοι: IV. 6, 18.

ββ) de Lys.

εὕροι: III. 10, 9; VIII. 16, 15. τύχοι: XVII. 28, 3.
παράσχοι: VIII. 16, 7.
εὕροιμεν: XV. 25, 12.

γγ) de Is.

εὕροι: VIII. 101, 20; XII. 108, 2; XIII. 111, 7. πάθοι: XVI. 114, 14.
εἴποι: IX. 103, 11; XV. 113, 24. ὑπολάβοι: XVI. 114, 10.
διαγνοίη: II. 94, 9 (= tab. crit. or. Att. 289, 4); III. 95, 3; 95, 13.

δδ) de Dem.

διαγνοίης: IX. 148, 9.
διαγνοίη: XIII. 157, 13; 158, 4; XXXVI. 208, 9; L. 236, 17; LI. 240, 3.
συμβαίη: XXX. 192, 22.
διαγνοῖεν: L. 237, 21.
εἴποιμι: XV. 160, 20; XXXIV. 205, 10; LIII. 244, 23.
εἴποι: XXV. 183, 17; XLI. 220, 6.
εὕροι: XXIX. 192, 7; XLIII. 226, 1; XLIII. 227, 13; L. 237, 7.
λάβοι: VII. 142, 2; XIV. 158, 20; XLV. 229, 4; XLVI. 231, 19.
ὑπολάβοι: XLVIII. 235, 4; LI. 241, 13.
ἴδοι: XL. 217, 21
λάβοιεν: L. 237, 18.

εε) ad Amm. I.

ἀφείην: I. 258, 1.

ζζ) de Din.

θείη: VIII. 308, 17; XI. 316, 4.
εὕροι: VII. 307, 9; XI. 316, 2; 316, 19.
ἁμάρτοιμεν: IV. 303, 15.

ηη) de Thuc.

εὕροι: XVI. 348, 18 (= ad Amm. II. cap. II. 424, 2); XXIV. 362, 13 (= ad Amm. II. c. II. 424, 11); XXIV. 362, 22.
ἴδοι: XIX. 353, 6.

θθ) ad Amm. II.

εὕροι: XVII. 437, 20.

ιι) de comp. verb.

εὕροι: XVIII. 79, 22; XXII. 106, 14 (= epit. 182, 3); XXII. 111, 4; XXIII. 119, 20.

εἴποι: III. 11, 10; V. 25, 11; VII. 31, 17; XX. 90, 17. ἴδοι: VII. 31, 9.
ἀφέλοι: XXII. 103, 6 (= epit. 181, 18); XXII. 105, 10.
παράσχοι: V. 24, 6.
λάβοι: XXV. 126, 3. προσλάβοι: XXV. 126, 1 (= epit. 191, 8).
προβαῖεν: IV. 21, 12.

κκ) epit.

εὕροι: XXII. 183, 21.
ἔλθοι: I. 146, 12.
εἴποιεν: XXII. 181, 7.
γνοίημεν: XI. 159, 17.

λλ) de im.

εὕροι: II. 205, 21; IX. 215, 16. παράσχοι: X. 216, 9.
περιέλοι: II. 205, 21.

μμ) ad Pomp.

εὕροι: V. 243, 14. ἴδοι: VI. 247, 15.
γνοίης: V. 242, 20.
γνοίη: VI. 245, 9.

Separatim afferre mihi liceat septem aoristi activi verbi φέρειν optativos, qui sequuntur:

in Antiquitatibus

συνενέγκοι: VII. 57. ἐξενέγκειεν: I. 16.
ἐπενέγκαιμεν: VI. 60.
ἐνέγκαιτε: VII. 31.
συνενέγκαιεν: VIII. 78.
συνδιενέγκαιεν: I. 42.

in rhetoricis

ἐπενέγκοι: de Dem. XLV. 230, 5.

d) 1 perfecti secundi

in Antiquitatibus:

εἰδείης: I. 81.

B. 358 optativos medii

a) 104 praesentis, quorum exstant:

α) 78 in Antiquitatibus

δυναίμην: IX. 32; XI. 15; XIX. 9; XIX. 18 (bis).
δύναιο: VIII. 1.
δύναιτο: I. 46; II. 59; IV. 63; VI. 53; VI. 66; VI. 94; VII. 24; VIII. 13; VIII. 30; IX. 17.

δυναίμεθα: VII. 7.
δύναισθε: VII. 38.
δύναιντο: V. 15; VI. 82; VII. 1; VII. 10; XV. 5.
αἱροίμην: IX. 32.
ἀφαιροῖτο: IV. 46.
ἡγοίμεθα: III. 29.
βουλοίμην: I. 23; III. 23; IV. 71; X. 36; XI. 7; XI. 12; XI. 14.
πείθοιο: IV. 32.
γίνοιτο [1]): I. 35; III. 61; IV. 24; VII. 52.
βούλοιτο: III. 21; IV. 30; VI. 25; VI. 94; VIII. 57; VIII. 58; IX. 2; XI. 53; XIII. 3; XVII/XVIII. 4.
ψεύδοιτο: II. 72. διαπορεύοιτο: VIII. 21.
θύοιτο: III. 5. κατάγοιτο: IV. 64; XX. 4.
φυλάττοιτο: IV. 38; XV. 1. ἀμύνοιτο: XV. 1.
πορεύοιτο: IV. 41.
βουλοίμεθα: III. 14; III. 17; VI. 63.
ἀναδέχοισθε: III. 16.
βούλοιντο: II. 14; II. 15; II. 72 (bis); V. 9; VI. 25; VI. 26; X. 41.
γίνοιντο: I. 52. ἐπιβάλλοιντο: VII. 45.
δέχοιντο: VIII. 54. κομίζοιντο: VIII. 19.
διαλέγοιντο: II. 44. πορεύοιντο: VIII. 3.
ἐργάζοιντο: III. 38. συμπορεύοιντο: VIII. 78.
πείθοιντο: VI. 12.

β) 26 in rhetoricis

αα) de ant. or.
δύναιτο: IV. 6, 17.
ββ) de Lys.
βούλοιτο: XVII. 27, 19; 29, 12.
γγ) de Isocr.
δύναιτο: VII. 65, 5; XII. 72, 11. γίνοιτο: VIII. 65, 14.
δδ) de Is.
δύναιτο: VII. 100, 10.

---

[1]) VI. 54 apud Iacobyum legimus: *αἰσχρά τε γὰρ ἡ ὄψις ἂν γίνοιτο . . .*, quamquam Chisianus codex et Urbinatis prima manus *γένοιτο* praebent. Non est cur lectionem codicum mutemus.

εε) de Dem.

βουλοίμην: XXXII. 201, 13; XLVI. 231, 12; LII. 242, 4.
βούλοιτο: IV. 135, 13; XLIII. 225, 24. ποιοῖτο: XLVIII. 233, 21.
ἀποδέχοιτο: XV. 160, 16.

ζζ) de Din.

δύναιτο: V. 304, 18. διαβεβαιοῖτο: VI. 305, 4.
ἐπίσταιτο: VI. 304, 22.

ηη) de Thuc.

δυναίμην: LV. 417, 8.

θθ) ad Amm. II.

λέγοιτο: XI. 431, 14.

ιι) de comp. verb.

βουλοίμην: IV. 21, 5; VIII. 33, 4; XVI. 66, 6.
δυναίμην: IV. 23, 3.
δύναιτο: XI. 39, 10; XX. 89, 19.
βιάζοιτο: XXII. 96. 22.

b) 3 futuri[1])

in Antiquitatibus

γενήσοιτο: I. 41. ἐλεύσοιτο: XI. 35.
ποιήσοιτο: VII. 67.

c) 91 aoristi primi, quorum exstant

α) 72 in Antiquitatibus

ἐκλυσαίμην: I. 81. τιμωρησαίμην: VIII. 6.
δεξαίμην: VIII. 29. ἡγησαίμην: XIX. 16.
χρησαίμην: III. 7. πιστωσαίμην: VI. 40.
ποιησαίμην: I. 58.

ποιήσαιο: V. 30.

φυλάξαιτο: III. 8. χαρίσαιτο: VII. 52.
κατασκευάσαιτο: VI. 24. ἄρξαιτο: IX. 23.
ἅψαιτο: VI. 26. ποιήσαιτο: I. 40; II. 7; II. 30; IV. 26; XX. 6.
ἐργάσαιτο: VI. 86. ἀντιποιήσαιτο: VIII. 51.
διεργάσαιτο: VI. 35. ἀπολογήσαιτο: VII. 64.
παύσαιτο: VI. 44; X. 3 κτήσαιτο: II. 15.

---

[1]) Optativus futuri medii in rhetoricis: *ἄψοιτο* epit. XXIV. 189, 7 ex eadem causa in coniunctivum *ἅψηται* est mutandus, ex qua supra p. 8 optativos *ἔχοι* et *ἐκφέροι* epitomae mutavimus.

παραδέξαιτο: VI. 62.
ψηφίσαιτο: VII. 18; IX. 38.
χρήσαιτο: IX. 3.
καταστήσαιτο: II. 12.

μεμψαίμεθα: II. 4.
διαλυσαίμεθα: III. 9.
καταλυσαίμεθα: VI. 56.
ἀνακομισαίμεθα: III. 23.
ἐργασαίμεθα: VI. 37.
ποιησαίμεθα: III. 11.
τιμωρησαίμεθα: III. 28.
αἰτησαίμεθα: VI. 62.

ψηφίσαισθε: VII. 49. ἡγήσαισθε: III. 16.

προχειρίσαιντο: II. 72.
ψηφίσαιντο: V. 63; VIII. 21.
κομίσαιντο: VIII. 9.
χαρίσαιντο: VIII. 48.
παύσαιντο: III. 9 (bis); V. 54.
διαναπαύσαιντο: VI. 29.
δέξαιντο: VI. 63.
ἀνασώσαιντο: VIII. 65.
παρασκευάσαιντο: VIII. 78.
καταλύσαιντο: IX. 18.
βουλεύσαιντο: XI. 58.
εὔξαιντο: XI. 8.
ἄρξαιντο: XI. 46 (bis).
διαπράξαιντο: XI. 58.
θεάσαιντο: XX. 3.
κτήσαιντο: I. 16.
χρήσαιντο: II. 44; VIII. 4.
ποιήσαιντο: I. 81; XIX. 14.
αἰτήσαιντο: II. 72.

ἀποκρίναιτο: I. 86.
ἀμύναιτο: I. 87.
τεκμήραιτο: III. 67; IV. 53; VI. 13.
διανείμαιντο: VIII. 73.
ἀπενέγκαιντο: IX. 51.

β) 19 in rhetoricis

αα) de Lys.

παρακελευσαίμην: II. 10, 1.
ἀποδείξαιτο: XVIII. 30, 17.
ἡγήσαιντο: XII. 20, 16 (= tab. crit. or. Att. 285, 10).
ἀποφηναίμην: VI. 14, 9.

ββ) de Isocr.

παρακελευσαίμην: IV. 61, 8.
προτρέψαιτο: VII. 64, 2.

γγ) de Dem.

μέμψαιτο: XVIII. 166, 7.
στοχάσαιτο: XLVIII. 234, 3.
παραμυθήσαιτο: XLV, 230, 6.
τεκμήραιτο: LIII. 244, 5.

δδ) de ant. or. II.

μέμψαιτο: II. 253 fr. 2.

εε) de Thuc.

μέμψαιτο: III. 329, 12. χρήσαιτο: XLVIII. 405, 20.

ζζ) de comp. verb.

ἀποκρούσαιτο: XXV. 132, 12. ποιήσαιτο: XI. 39, 16.
αἰτιάσαιτο: V. 24, 4. τεκμήραιτο: III. 14, 9.

ηη) epit.

λογίσαιτο: XXV. 192, 2.

d) 160 aoristi secundi, quorum extant

α) 119 in Antiquitatibus

γενοίμην: VII. 57; VIII. 7. ἐροίμην: VI. 52; VII. 42.
πυθοίμην: IV. 36; X. 11.

γένοιτο: I. 36; I. 40; I. 84; II. 10; II. 15; II. 27; II. 30; II. 72; II. 75; III. 9; III. 26 (bis); IV. 9; IV. 15 (bis); IV. 26; IV. 64; IV. 73; IV. 77; IV. 80; V. 5; V. 30; VI. 9; VI. 52; VI. 53; VI. 57; VI. 87; VI. 93; VII. 8; VII. 14; VII. 16; VII. 29; VII. 37; VII. 53; VII. 54; VII. 59 (bis); VIII. 1; VIII. 2; VIII. 3; VIII. 8; VIII. 48; VIII. 61; VIII. 66; VIII. 82; IX. 8; IX. 15; IX. 43; X. 2; X. 3; X. 44; X. 51; XI. 17; XI. 19 (bis); XI. 36; XI. 39; XI. 56; XII. 1; XIII. 8; XIV. 11; XIX. 18; XX. 4; XX. 9.

προσγένοιτο: VIII. 21. παραγένοιτο: X. 24.
ἔροιτο: VI. 56; VI. 64; VII. 42; VIII. 24; X. 12.
ἀπέχθοιτο: I. 76. ἀνάσχοιτο: X. 37.
ἀφέλοιτο: II. 28. αἴσθοιτο: XII. 1.
προέλοιτο: IV. 40. ὑποβάλοιτο: XI. 36.
ὑπίδοιτο: III. 8. ἐπιλάβοιτο: XII. 1.
ὑπόσχοιτο: VI. 53.
ἐπίθοιτο: VII. 12.
προσθοῖτο: IV. 20.

γενοίμεθα: III. 29; VII. 17.

γένοισθε: I. 58; III. 7. ἀφέλοισθε: VII. 42. εὕροισθε: VIII. 35.

γένοιντο: II. 24; II. 33; III. 6; III. 8; IV. 20; IV. 50; IV. 82; V. 42; VII. 20 (bis); VII. 52; VII. 65; XV. 3; XX. 1.

παραγένοιντο: V. 30; VIII. 44. ἐπιβάλοιντο: XIV. 8.
αἴσθοιντο: II. 73; IV. 43; XIV. 10. ἕλοιντο: X. 54.
τράποιντο: III. 40. ἀφέλοιντο: IX. 67.
μεταβάλοιντο: V. 22. πύθοιντο: IX. 69.

β) 41 in rhetoricis:

αα) de Lys.

ὑποθείμην: XI. 19, 8.

γένοιτο: X. 17, 20; XXXII. 49, 10.

ββ) de Isocr.

γένοιτο: V. 61, 10; VIII. 65, 7; XII. 72, 12. συμβάλοιτο: VII. 64. 21.

γγ) de Is.

γένοιτο: XVIII. 121, 7. ἔροιτο: XX. 123, 21.

δδ) de Dem.

γενοίμην: VI. 138, 11 (= ad Pomp. II. 229, 2).

γένοιτο: XVIII. 166, 2; XXXV. 207, 4; 207, 8; XLIX. 236, 2; L. 238, 10.

ἀνάσχοιτο: XLVIII. 233, 21.

εε) de Din.

γένοιτο: II. 300, 14.

ζζ) de Thuc.

γένοιτο: XLI. 394, 17; LI. 410, 12; LV. 417, 13.

ἐπιλάβοιτο: XXVIII. 372, 15.

ἐπιβαλοίμεθα: II. 327, 7.

ἀνάσχοιντο: XLIX. 409, 2.

ηη) de comp. verb.

γένοιτο: VI. 29, 16 (= epit. 151, 20); XI. 43, 12 (= epit. 159, 15); XIII. 47, 10; XVII. 70, 7; XXV. 126, 8.

ἐγγένοιτο: I. 6, 14.

ἔροιτο: XIII. 47, 10 (= epit. 161, 19); XVI. 67, 6.

γένοιντο: VI. 30, 11 (= epit. 152, 9); XXII. 97, 14 (= epit. 180, 1).

θεῖτο: XVIII. 80, 4.

θθ) ad Pomp.

γένοιτο: III. 239, 5.

C. 135 optativos passivi

a) 29 praesentis quorum exstant

α) 11 in Antiquitatibus

βλάπτοιτο: II. 10. ἐξείργοιτο: VI. 47.

φέροιτο: IV. 40. λέγοιτο: XIX. 5.

φαίνοιτο: VIII. 61; VIII. 62.

βλάπτοισθε: VIII. 35.

λέγοιντο: VI. 49. διώκοιντο: XX. 2.

διαγινώσκοιντο: VI. 62.
μισθοῖντο: VIII. 73.

β) 18 in rhetoricis

αα) de Lys.
ἀξιοῖτο: XIV. 24, 17.

ββ) de Isocr.
ὑπολείποιτο: IX. 69, 11.

γγ) de Dem.
λέγοιτο: XI. 149, 16.
φαίνοιτο: XLVIII. 234, 4.

δδ) de Din.
ἁλίσκοιντο: VIII. 308, 4.
ἐλέγχοιντο: XIII. 320, 2 (= tab. crit. or. Att. 293, 19).

εε) ad Amm. II.
λέγοιτο: XI. 431, 9.

ζζ) de comp. verb.
λέγοιτο: XI. 43, 7; XV. 58, 19 (= epit. 167, 16); XVIII. 83, 18; XXIV. 121, 10 (= epit. 189, 6).
φαίνοιτο: XXII. 110, 3.
φαίνοιντο: XXIV. 121, 14 (= epit. 189, 10).

ηη) ad Pomp.
ἀπολείποιτο: III. 239, 13.

b) 93 aoristi primi, quorum exstant

α) 72 in Antiquitatibus

αἰσχυνθείην: II. 76.
ψευσθείην: VI. 68.
καταδικασθείην: VIII. 6.
ἀποστερηθείην: IV. 36.
ἐκτεθείη: I. 81.
δοθείη: XI. 61.
δυνηθείη: VI. 36.
ἀναιρεθείη: I. 76; VII. 65.
ἐξαιρεθείη: II. 58; VIII. 12; VIII. 26.
καθαιρεθείη: VII. 65; VIII. 57.
ἀφαιρεθείη: VIII. 10; XI. 34.
ἀρκεσθείη: VI. 53.
αἰδεσθείη: IX. 54.
βουληθείη: I. 2; IV. 13; V. 17; VI. 49; XI. 28; XI. 36; XX. 1.
εὑρεθείη: II. 38; V. 25; VII. 9.
ἀναλωθείη: VI. 86.
κληθείη: II. 14.
ὠφεληθείη: VI. 29.
κυρωθείη: XI. 3.
κυκλωθείη: XI. 26.
ἐπανορθωθείη: XI. 25.
ἀπολειφθείη: X. 49.
διαλυθείη: VII. 27.

ἐξελεγχθείη: II. 10.
διαλεχθείη: IV. 29.
συναχθείη: VI. 24.
πεμφθείη: V. 50.

ἀφαιρεθείημεν: VII. 17.
δεηθείημεν: X. 29.
ἀναγκασθείητε: X. 12.
βουληθείητε: VII. 29.

πειραθεῖεν: IX. 64.
κοιμηθεῖεν: V. 54.
δεηθεῖεν: II. 28; VIII. 38.
ἐξαπορηθεῖεν: VII. 18.
κληθεῖεν: VII. 36; VII. 59.
ἐλευθερωθεῖεν: I. 9.
ἐναντιωθεῖεν: V. 70.
κυκλωθεῖεν: IX. 71.

καταλυθείη: VIII. 5[1]).
παρακομισθείη: XI. 27.
βιασθείη: XI. 33.

δυνηθείημεν: VIII. 39.
ἀναγκασθείημεν: III. 9.
ἀπολειφθείημεν: X. 29.
πεισθείητε: III. 7.

δυνηθεῖεν: X. 32.
ζημιωθεῖεν: VIII. 77.
ἀναγκασθεῖεν: V. 13; X. 2.
κατονομασθεῖεν: I. 16.
σχισθεῖεν: IV. 20.
κελευσθεῖεν: XIV. 8.
εὑρεθεῖεν: I. 82.
βουληθεῖεν: III. 15; VI. 70; VII. 14

β) 21 in rhetoricis

αα) de Lys.

ὠφεληθείη: XIII. 23, 5.
εὑρεθείη: V. 13, 22.

δοθείη: VI. 14, 5.
θαυμασθείη: XXIX. 46, 8.

ββ) de Isocr.

διανοηθείη: I. 55, 3.

γγ) de Is.

δυνηθείη: V. 97, 12.

δδ) de Dem.

προνοηθείη: XLVIII. 233, 23.
ἐννοηθείη: LI. 241, 9.
εὑρεθείη: XXXVII. 209. 16.
βουληθείη: LV. 248, 3.

---

[1]) X. 9. Iacoby ex Urbinate codice, qui habet: . . . *ἵνα ἡ φυλακὴ καταλυθείη*, lectionem falsam *καταλυθείη* in textum recepit, quamquam reliqui codices et omnes editiones coniunctivum *καταλυθῇ* praebent. Quem esse praeferendum comprobatur primum ea re, quod Dionysius post tempora praeterita in enuntiato finali coniunctionem *ἵνα* cum coniunctivo coniungere maluit, quam optativo, id quod infra demonstrabitur, deinde quod forma *καταλυθείη* facillima ratione ex *καταλυθῇ* existere potuit.

εε) de Din.
δυνηθείη: VI. 304, 21.
ἐπιδειχθεῖεν: XIII. 320, 2 (= tab. crit. or. Att. 293, 20).
ζζ) de Thuc.
δεηθεῖεν: XLIX. 409, 4.
ηη) de comp. verb.
βουληθείης: XXVI. 142, 17.
σχηματισθείη: VI. 29, 6 (= epit. 151, 12).
κατενεχθείη: XXII. 97, 11 (= epit. 179, 21).
θθ) de im.
κερασθείη: V. 214, 1.
ιι) ad Pomp.
αἰσχυνθείην: III. 240, 17.

c. 13 aoristi secundi, quorum exstant
α) 12 in Antiquitatibus

ἀποτραπείη: I. 56. ἐκτραφείη: I. 81.
ἀποσταλείη: VIII. 88.
φανείη: I. 86; II. 14; II. 73; III. 35; IV. 13; VI. 53; IX. 5; IX. 27.
φανεῖεν: X. 38.

β) 1 in rhetoricis

de Dem. XLVIII. 235: φανείη.

Caput 2.

§ 1. Quin duo optativi futuri activi: δεήσοι X. 57 et λέξοι I. 82 in indicativos mutandi sint in dubium vocari vix potest, si quis haec spectat:

Primum Dionysius in rhetoricis nusquam optativum futuri activi adhibuit. Itaque eum vitare voluit.

Deinde illud δεήσοι exstat in enuntiato post verbum dicendi ab ὡς coniunctione pendente (ἐλέχθη . . . ὡς οὐδὲν ἔτι δεήσοι . .), in quo Dionysium post tempora praeterita indicativum optativo multum praetulisse infra demonstrabitur.

Optativus vero λέξοι, qui exstat in enuntiato condicionali (. . καταπληξάμενος τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ λέξοι τὰς ἀληθείας . .), utrum in indicativum futuri λέξει an in optativum aoristi λέξαι mutandus sit, quispiam dubitare possit. Tamen si consideramus Dionysium cum optativo aoristi in -αι desinente ra-

rissime usum esse, tum in enuntiato condicionali ex εἰ pendente indicativum futuri saepissime adhibuisse, ut exemplis utar: I. 57; I. 73; III. 5; III. 9; IV. 9; IV. 13 etc., indicativum futuri λέξει optativo aoristi λέξαι praeferendum esse facile intellegemus. Accedit quod mutatio fere nulla est.

§ 2. Cum aoristi optativo atque praesentis eadem temporis relatio sit data, nulla fere differentia inter utrumque reperiri potest. Aetate linguae hellenisticae, quam vocant, scriptores optativo praesentis rarius usos esse iam diu demonstratum est. Dionysium si partim cum Polybio et Diodoro partim cum Philodemo comparamus, locum inter illos tenuisse, ab hoc autem superari haec tabula docebit:

numerus optativorum praesentis ad numerum optativorum aoristi rationem habet:

apud	Polybium	1 : 2,5
	Dionysium	1 : 1,77
	Diodorum	1 : 1,75
	Philodemum	1 : 0,87.[1]

Videmus igitur ea re Diodorum paulo, Philodemum multo magis quam Dionysium rationem scriptorum Atticorum, a quorum aetate, ut iam dixi, usus optativi praesentis magis magisque imminui coeptus erat, secutos esse. Ut apud Philodemum etiam numerus optativorum aoristi numero optativorum praesentis

[1]) Habent optativos

	praesentis	aoristi
rhet.	111	91
de mus.	10	13
de vit et mor.	4	9
de poem.	8	6
de morte	9	3
de oec.	5	5
de deor. viv. rat.	5	6
de piet.	5	5
de ira	4	6
de vit.	5	1
de eo qu. bon.	1	4
de indic.	4	0
de philos.	1	0
de adul.	0	1
de grat.	0	0
epigr.	2	0
	176	150

superatur, ita apud illos optativi praesentis dimidiam fere partem optativorum aoristi explent. Concedo apud Philodemum quidem, si eius textum salvum haberemus, rationem mutari posse, sed non ita, ut in illa tabula loco suo cessurus esset.

Hanc rationem imparem nemo explicet dicens Dionysio non tam saepe quam Philodemo et Diodoro occasionem optativi praesentis adhibendi datam esse. Nam in altera parte quaestionis meae demonstrabo Dionysium multis locis, ubi secundum veterum scriptorum loquendi genus optativum usurpare potuit, indicativum aut coniunctivum praetulisse.

Si numerum optativorum praesentis, qui in Antiquitatibus et in rhetoricis inveniuntur, separatim spectamus, habemus hunc ordinem:

apud Polybium	1 : 2,5
Dionysium (A. R.)	1 : 1,88
Diodorum	1 : 1,75
Dionysium (scr. rhet.)	1 : 1,55
Philodemum	1 : 0,87.

Quae rationis inter Antiquitates et rhetorica diversitas ea re explicatur, quod in his Dionysius formulas quasdam saepissime usurpavit. Ut frequentissimam formulam iam hic afferam, optativus praesentis verbi ἔχειν cum infinitivo coniunctus octies et vicies legitur.

§ 3. Tam paucos optativos futuri et perfecti apud Dionysium inveniri non mirum est, si, quem linguae cursum scriptores aetatis hellenisticae tenuerint, spectamus. Ita accidit, ut apud Philodemum inter formas servatas neque optativum futuri neque meri perfecti[1]) inveniamus, apud Diodorum nullum optativum futuri et quattuor optativos perfecti, apud Dionysium tres optativos futuri:

γενήσοιτο: I. 41
ποιήσοιτο: VII. 67
ἐλεύσοιτο: XI. 35

et octo optativos perfecti, qui sunt omnes εἰδείης forma excepta ita formati, ut optativus circumscribatur participio perfecti cum optativo εἶναι verbi coniuncto.

[1]) Apud Philodemum modo has formas legis:
εἰδείημεν: rhet. II. 12 col. XVIII. 9, 8.
εἰδεῖεν: de mus. IV. col. XXVI. 6 (p. 95).

Hi sunt:

a) in Antiquitatibus

ἑωρακὼς εἴη: I. 35.
πεποιηκὼς εἴη: X. 32.
παραγεγονὼς εἴη: IV. 16.
κεκωλυμένος εἴη: VII. 17.
πεπρωμένον εἴη: I. 40; XIX. 3.

b) in rhetoricis

γεγονὼς εἴη: de Din. IV. 303, 7.

Merus igitur optativus perfecti apud Dionysium omnino non exstat.

§ 4. Quod in optativo praesentis usurpando apud Diodorum, Philodemum, Dionysium statuimus, idem etiam in optativi medii usu spectamus. Cuius potestatem atque vim in vulgari sermone valde imminutam hi scriptores rationem veterum scriptorum secuti restituere studuerunt.

Numerus enim optativorum activi ad numerum optativorum medii est:

apud Philodemum	2,55 : 1
Dionysium	2,2 : 1
Diodorum	2 : 1.

Videmus tres scriptores in medii optativi usu augendo non multum inter se distare.

Tamen, si ea ratione etiam Antiquitates et rhetorica Dionysii separatim tractamus, ordo mutatus hic est:

apud Dionysium scr. rhet.	3 : 1
Philodemum[1]	2,55 : 1
Diodorum	2 : 1
Dionysium Antiqu.	1,93 : 1.

---

[1]) Sunt optativi

	activi	medii
in rhet.	126	55
de mus.	12	7
de vit. et mor.	5	6
de poem.	12	1
de morte	11	0
de oec.	8	3
de deor. viv. rat.	7	3
de piet.	8	0
de ira	8	2
de vit.	3	3
de eo qu. bon.	1	2
de indic.	4	0
de philos.	1	0
de adul.	1	0
de grat.	0	0
epigr.	2	0
	209	82

Est igitur statuendum Dionysium in rhetoricis et a Philodemo et a Diodoro in medii usu restituendo superari, sed in Antiquitatibus magis quam illos sermonem scriptorum Atticorum sequendum sibi proposuisse.

§ 5. Verba contracta, quorum tempore linguae hellenisticae exeuntis modo fere verba in -έω desinentia in usu erant, sunt in 23 optativis praesentis activi a Dionysio adhibita, quem in eorum usu locum inter Philodemum et Diodorum tenuisse ex his numeris intelleges:

Habent enim optativos praesentis activi verborum contractorum[1]:

Diodorus[2]	3	inter	254	optativos	(1 : 85)
Dionysius	23	"	1292	"	(1 : 56,2)
Philodemus[3]	13	"	326	"	(1 : 25)

Hae sunt optativorum formae praesentis activi verborum contractorum apud Dionysium:

---

[1]) Formas δέω verbi non respexi. Exstant apud Diodorum: δέοι ter (cf. Kapff, p. 3), Dionysium: δέοι V. 41; V. 52; VII. 16; VII. 46; VIII. 60; IX. 3; IX. 38; de comp. verb. VII. 31, 2 (= epit. 152, 17).

[2]) -έω:

βοηθοίη
πλεονεκτοίη
εὐδοκιμοῖεν (cf. Kapff, p. 13).

[3]) -άω:

συνορώι[η]ι: rhet. I. 122, col. 22, 18.
σ[υνο]ρώη: rhet. II. 243, col. 41, 8.
[ἐρωτ]ῷιμεν: de morte IV. 17, 12 (p. 324).
[τελ]ευτώ[ι]ημεν: de morte IV. 26, 15 (p. 336).

-έω:

εὐπορ[ο]ίηι: rhet. I. 318, col. 49, 11.
εὐπορώηι: rhet. II. 52, col. 49, 11.
ποιώιη[ι]: rhet. II. 144, fr. 1.
φρονώη: rhet. II. 285, fr. 7.
ἐπιτελώηι: de oec. col. 17, 20.
ἀναισχυντο[ῖ]μεν: rhet. II. 88, fr. 15.
[ἀ]γανακτῷ[εν]: rhet. II. 193, fr. 2.
[ἐκπν]έοιεν: de morte IV. 17, 12 (p. 324).

-όω:

[ἀ]ξιώιηι: de morte IV. 8, 30 (p. 315).

a) in Antiquitatibus

-άω:

δρῴη: VI. 86.

δρῷεν: I. 16.

-έω:

ἐγκαλοίην: XIX. 15.

εὐτυχοίης: VIII. 41.

προχωροίη: I. 18. δοκοίη: IX. 2. αἰτοίη: III. 3.

κατηγοροίημεν: VII. 29. φιλοχωροῖμεν: VI. 79.

ποιοῖτε: X. 11.

αἰτοῖεν: II. 72. ἀπειλοῖεν: XV. 3.

ἀπαιτοῖεν: VI. 43. καλοῖεν: VIII. 90 (bis).

ἐπιτελοῖεν: V. 17.

-όω:

ἀξιοῖεν: VIII. 8.

b) in rhetoricis

-έω:

παρακαλοίην: de comp. verb. XXV. 124, 4.

ἐγχωροίη: " XVI. 66, 18 (= epit. 170, 22).

θεωροίη: " XXIV. 121, 15 (= epit. 189, 11).

παραθεωροίη: de Is. XVIII. 121, 6.

ἀπιστοίημεν: de Din. IV. 303, 19.

-όω:

ἀξιοίη: de Lys. XI. 18, 15.

Ita etiam apud Dionysium formas verborum contractorum in -έω desinentium longe praevalere videmus, formas verborum in -άω exeuntium in Antiquitatibus raro (bis), in rhetoricis omnino non adhibitas esse.

Ut iam apud veteres scriptores in optativorum formis in οιμι (οις etc.) et οιην (οιης etc.) desinentibus usurpandis nulla lex erat, ita etiam apud Dionysium formarum optativorum verborum contractorum exitus fluctuant, velut in κατηγοροίημεν et φιλοχωροῖμεν.

Mentione dignum est duos optativos primae singularis

ἐγκαλοίην: XIX. 15

παρακαλοίην: de comp. verb. XXV. 124, 4

ante vocales stare, Dionysium igitur fuga hiatus coactum esse formas in -οιμι exeuntes evitare.

§ 6. Cum optativorum forma tertiae personae pluralis aoristi primi activi quattuor locis in Antiquitatibus:

VI. 62 τολμήσαιεν	VIII. 78 συνενέγκαιεν
VII. 59 φρονήσαιεν	I. 42 συνδιενέγκαιεν

in -αιεν exeat, tamen omnibus reliquis viginti sex locis exitum -ειαν, quem veteres scriptores maluerunt, invenimus.

Formae sunt hae:

a) in Antiquitatibus

πιστεύσειαν: I. 82; IV. 55.	ἐπιχειρήσειαν: III. 26.
πράξειαν: II. 9; IV. 58.	φρονήσειαν: IV. 20.
ἀπολαύσειαν: IV. 9.	χωρήσειαν: VI. 11.
νεωτερίσειαν: VI. 2.	ὑπηρετήσειαν: VI. 24.
κωλύσειαν: VII. 25.	ὁμολογήσειαν: IX. 51.
ἄρξειαν: VIII. 2; X. 34.	συμφρονήσειαν: X. 4.
ἀκούσειαν: VIII. 2.	κρατήσειαν: XX. 3.
ἀποτίσειαν: VIII. 75.	καθιερώσειαν: VII. 8.
ἀπαλλάξειαν: X. 54.	ἀξιώσειαν: VIII. 27.
δράσειαν: I. 80.	

b) in rhetoricis

φήσειαν: de Is. IX. 103, 14.
μαρτυρήσειαν: de Dem. XXXV. 206, 1; de comp. verb. III. 11. 7; XXII. 101, 1.

Dionysius in rhetoricis tantum formis in -ειαν desinentibus raro quidem usus est, id quod etiam de duabus Antiquitatum optativi formis secundae singularis eiusdem aoristi:

ὑπουργήσειας: I. 81
ἐπιχειρήσειας: IV. 33

valet.

§ 7. Nunc de optativi forma tertiae singularis aoristi primi activi paucis disseram. Quam Dionysium veteres scriptores plane secutum in -ειε(ν) desinentem formare maluisse et ea ratione aequales suos Diodorum et Philodemum longe superasse ex hac tabula cognosces:

Forma huius aoristi exit

apud Diodorum	29es	in αι	22es	in ειε(ν)	(1 : 0,75)
Philodemum[1])	11es	„ „	34es	„ „	(1 : 3)
Dionysium	4es	„ „	143es	„ „	(1 : 36).

Quo ex permagno numero an quattuor optativi in -αι desinentes mutandi sint dubium esse possit. Sed cum Dionysium in singularum optativi formarum usu saepius fluctuare[2]) videamus, servabimus formas in -αι exeuntes:

ἀξιώσαι: VIII. 71. χωρήσαι: XV. 9.
ὁμολογήσαι: de comp. verb. IX. 33, 13.
ἀρέσαι: de Dem. XV. 161, 5.

His locis optativus huius aoristi ante consonantes in -ειε desinit:

a) in antiquitatibus

I. 16; I. 36; I. 42; I. 79; I. 89; II. 8 (bis); II. 14; III. 2; IV. 19; IV. 81; V. 73; V. 75; VI. 8; VI. 52; VI. 53 (bis); VI. 86; VII. 34; VII. 38; VII. 52; VII. 64; VII. 65; VIII. 1; VIII. 12; VIII. 17; VIII. 32; VIII. 36; VIII. 44; VIII. 53; VIII. 72; VIII. 82; IX. 22; IX. 44; IX. 46; X. 34; XI. 7; XI. 27; XII. 2; XVI. 1.

b) in rhetoricis

de Lys. V. 13, 15; XVII. 27, 22; 28, 23; de Isocr. V. 61, 11; VI. 62, 17; VIII. 65, 7; IX. 66, 21; de Is. XI. 106, 5; de Dem. XXI. 175, 20; XXVII. 188, 18; de comp. verb. VI. 27, 22 (= epit. 150. 18); XI. 39, 8; XVI. 66, 6; XXI. 96, 9; XXII. 105, 11; XXV. 127, 9 (= epit. 191, 13); XXV. 128, 9; epit. XXV. 189, 22; ad Pomp. I. 224, 6.

---

1)

	in αι:	in ειε(ν):
rhet.	8es	18es
de mus.	1	3
de vit. et mor.	—	2
de poem.	—	4
de morte	—	2
de oec.	1	3
de deor. viv. rat.	—	1
de piet.	—	1
de ira	1	—
	11es	34es

2) Cf. §§ 5, 8, 9.

Iam sequuntur ii loci, quibus optativus aoristi ante vocales in -ειεν exit:

a) in Antiquitatibus

I. 16; I. 23; I. 29; I. 36; I. 40; I. 70; I. 79; II. 25; II. 27; II. 74; III. 23; III. 28; III. 44; III. 45; III. 48; III. 70; IV. 20; IV. 41; IV. 42; IV. 43; IV. 80; V. 16; V. 65; VI. 27; VI. 64; VI. 65; VI. 70; VI. 86; VII. 1; VII. 38; VII. 53; VII. 58; VII. 59; VII. 72; VIII. 53; VIII. 57; VIII. 78; VIII. 81; IX. 29; X. 11; X. 44; XI. 21; XVI. 2; XIX. 8; XIX. 12.

b) in rhetoricis

de Lys. I. 8, 15; IV. 13, 6; XVII. 29, 14; XXVIII. 45, 18; de Isocr. XX. 90, 17; de Is. III. 95, 4; 95, 7; XVI. 114, 18; 114, 20; de Dem. VII. 142, 4; VIII. 144, 5; XXIV. 182, 23; XXVII. 189, 7; XXXII. 200, 20; L. 236, 18; LI. 241, 10; de Thuc. XVI. 349, 15; XL. 393, 13; XLV. 401, 15; de comp. verb. I. 4, 9 (= epit. 145, 14); III. 9, 10 (= epit. 147, 22); XVIII. 74, 9; XXII. 103, 7 (= epit. 181, 18); XXIII. 113, 6; epit. IX. 154, 6; XI. 157, 6; ad Pomp. V. 242, 14.

Accedunt sex loci, quibus codicum lectionibus fluctuantibus editores recentissimi ante consonantes optativum aoristi in -ειεν desinentem receperunt:

a) in Antiquitatibus

X. 49 οὐκ ἂν ἀγαπήσειεν τυχὼν χάριτος, . . .
XV. 9 . . . πράξειεν πᾶσι διδόναι . . .

b) in rhetoricis

de Dem. XXXIX. 213, 2 εἰ δέ ποτε ἀκολουθήσειεν τοῖς . . .
de Dem. XLI. 220, 18 . . . οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν τῆς τε . . .
de comp. verb. IV. 18, 21 . . . ἀπέχειν ἂν δόξειεν τῶν . . .
de comp. verb. XXV. 123, 2 . . . οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν τοῖς . . .

§ 8. Transeamus nunc ad rationem optativi formarum in -(εί)ημεν, -(εί)ητε, -(εί)ησαν -(εῖ)εν) desinentium tractandam.

Omnes formae tertiae pluralis meliorem exitum (εῖ)εν pro -είησαν habent[1]).

---

[1]) Cf. Iacoby in act. soc. Lips. I. 328 sq.

Iam sequuntur:

a) in Antiquitatibus

φαῖεν: VI. 86.
ἀποδιδοῖεν: I. 16.
θεῖεν: XV. 3.
δοῖεν: VIII. 41; XI. 19.
ἀποσταῖεν: V. 54; VI. 86.
γνοῖεν: V. 42.
δυνηθεῖεν: X. 32.
κατονομασθεῖεν: I. 16.
ἀναγκασθεῖεν: V. 13; X. 2.
εὑρεθεῖεν: I. 82.
σχισθεῖεν: IV. 20.

κελευσθεῖεν: XIV. 8.
βουληθεῖεν: III. 15; VI. 70; VII. 14.
πειραθεῖεν: IX. 64.
κοιμηθεῖεν: V. 54.
δεηθεῖεν: II. 28; VIII. 38.
ἐξαπορηθεῖεν: VII. 18.
κληθεῖεν: VII. 36; VII. 59.
ἐλευθερωθεῖεν: I. 9.
ἐναντιωθεῖεν: V. 70.
κυκλωθεῖεν: IX. 71.
ζημιωθεῖεν: VIII. 77.

b) in rhetoricis

διαγνοῖεν: de Dem. L. 237, 21.
προβαῖεν: de comp. verb. IV. 21, 12.
ἐπιδειχθεῖεν: de Din. XIII. 320, 2 (= tab. crit. or. Att. 293, 20).
δεηθεῖεν: de Thuc. XLIX. 409, 4.

Tamen primae et secundae pluralis formas

exceptis φιλοχωροῖμεν VI. 79 et
ποιοῖτε X. 11

semper in (εί)ημεν, (εί)ητε desinere ex his exemplis satis cognoscitur:

a) in Antiquitatibus

μεταδοίημεν: VI. 82.
ἐνδοίημεν: VIII. 10.
ἀποσταίημεν: III. 10; VIII. 10.
κατηγοροίημεν: VII. 29.
δυνηθείημεν: VIII. 39.

ἀναγκασθείημεν: III. 9.
ἀπολειφθείημεν: X. 29.
ἀφαιρεθείημεν: VII. 17.
δεηθείημεν: X. 29.

φαίητε: III. 10; VII. 31.
δοίητε: VI. 68; VIII. 53.
ἀποδοίητε: VII. 41; XI. 11.
γνοίητε: VII. 42; VII. 46.

πεισθείητε: III. 7.
βουληθείητε: VII. 29.
ἀναγκασθείητε: X. 12.

b) in rhetoricis

ἀπιστοίημεν: de Din. IV. 303, 19.
γνοίημεν: epit. XI. 159, 17.

Sequitur ut εἶναι verbi optativos paucis tangam. Etsi

εἴημεν: III. 28; XI. 5
εἴητε: VI. 61; VI. 68
εἴησαν: I. 11; II. 72; VIII. 91; de Thuc. XXXII. 379, 7

leguntur, tamen etiam exstat optativi forma

εἶεν: II. 10; VI. 26; VIII. 87; X. 17; de ant. or. IV. 7, 4.

§ 9. Iam liceat mihi pauca addere de verbi φέρω apud Dionysium optativi usu, de quo Iacobyus[1]) accuratius disseruit.

His quinque locis optativus aoristi omnium codicum consensu exstat:

a) in Antiquitatibus

συνδιενέγκαιεν: I. 42.
συνενέγκαιεν: VIII. 78.
ἐπενέγκαιμεν: VI. 60.
ἀπενέγκαιντο: IX. 51.

b) in rhetoricis

ἐπενέγκοι: de Dem. XLV. 230, 5.

Libri I. cap. 16 initio, ubi sunt verba:

ὁπότε γὰρ εἰς ὄχλου πλῆθος ἐπίδοσιν αἱ πόλεις τισὶ λάβοιεν . . ., ἢ κακωθεῖσα ταῖς οὐρανίοις μεταβολαῖς ἡ γῆ σπανίους τοὺς εἰωθότας καρποὺς ἐξήνεγκεν, ἢ τοιόνδε τι πάθος ἄλλο . . . ἀνάγκην ἐπιστήσειε μειώσεως τοῦ πλήθους . . .

Iacobyus suo iure propter λάβοιεν et ἐπιστήσειε pro indicativo ἐξήνεγκεν optativum ἐξενέγκειεν substituit.

Iure etiam VII. 31 defendit Iacobyus ἐνέγκαιτε lectionem Chisiani codicis et Urbinatis primae manus contra Kiesslingium, qui ἐνέγκοιτε maluit.

Tertio vero loco VII. 57, ubi legimus: ἐπεὶ δὲ ἡ Οὐαλερίου γνώμη νικᾷ, συνενέγκοι μὲν ταῦτα ὑμῖν καὶ γενοίμην ἐγώ, Iacobyus mea sententia iniuria contra omnes codices συνενέγκοι in συνενέγκειε mutavit. Nam etiam in rhetoricis unam optativi formam aoristi secundi φέρω verbi[2]) invenimus: ἐπενέγκοι de

[1]) Acta soc. phil. Lips. I, p. 295 sq.
[2]) Φέρω verbi apud Philodemum quidem nullum optativum aoristi activi

Dem. XLV. 230, 5. Etiamsi sex aliis locis Dionysius formas primi aoristi adhibet, tamen iam apud scriptores Atticos usus φέρω verbi fluctuabat in formis aoristi primi et secundi, ut etiam Dionysius ἤνεγκα et ἤνεγκον aoristos promiscue usurparet, sed ita, ut formas aoristi primi praeferret (6 : 2).

§ 10. Restat ut optativorum formas verborum in -μι desinentium, quorum usum aetate linguae hellenisticae evanuisse scimus, paucis tractem. Quae verba sunt a Dionysio 230[es] in optativo adhibita, 168[es] in Antiquitatibus, 62[es] in rhetoricis. Si numerum optativorum verborum in -μι exeuntium apud Dionysium, Diodorum, Philodemum cum numero omnium optativorum comparamus, nostrum auctorem maxime in rhetoricis vulgari sermoni appropinquare, inter illos autem Philodemum magis quam Diodorum rationem veterum scriptorum secutum esse cognoscimus. Habent enim:

	opt. verb. in -μι				
Dionysius	231 (A. 169 / rh. 62)	inter	1292 (A. 895 / rh. 398)		1 : 5,6 (1 : 5,32 / 1 : 6,42)
Diodorus	58	=	254	—	1 : 4,38
Philodemus[1])	85	=	326	—	1 : 3,84.

---

invenies, sed λέγω verbi has formas optativi inter aoristum primum et secundum fluctuantes legis:

εἴπαιμι: de piet. p. 85 col. 18,6
de ira col. 44,8
[εἴ]παις: rhet. I. 44 col. 19,18
εἴπαι: rhet. I. 242 = 11,27
[εἴπ]αι: = II. 230 = 31,34
εἴπειε: de morte IV. 39,2 (p. 352)
εἴπειεν: rhet. I. 163 col. 2,14
= II. 205 = 3,16
de poem. II. fr. 7,19 (p. 275)
εἴπειε[ν: rhet. I. 263 col. 27,30
[εἴπει]εν: = II. 39 = 41,1
εἴπαιμεν: rhet. II. 18 col. 23,4
de ira col. 40,17
εἴποι: rhet. I. 58 col. 30,4
de mus. IV. = 5,1 (p. 67)
εἴπ[οι / εἴπο[ι : de deor. viv. rat. col. 1,8.

1)

	opt. verb. in -μι	omn. opt.
rhet.	60	203
de mus.	4	23

Omnes formae eorum verborum a Dionysio diligenter secundum scriptorum Atticorum usum sunt conformatae his duabus exceptis: προσθοῖτο IV. 20,
optativus aoristi medii verbi προστίθημι, est conformatus secundum usum verborum contractorum,
ἐπίθοιτο VII. 12
secundum ω- coniugationem, id quod apud Philodemum omnino non, apud Diodorum in novem formis spectatur.

Sic prima parte quaestionis ad finem perducta si, priusquam ad alteram multo graviorem transeamus, Dionysii genus dicendi in iudicium vocamus, vel ex iis, quae adhuc disputavimus, apparere videtur Dionysium quidem sermonem suum secundum Atticorum rationem formare studuisse, id autem ei non semper contigisse.

Pars II.

De optativi syntaxi[1]).

Caput 1.

De optativo enuntiatorum primariorum.

§ 1. Iam ad ipsam rem progrediamur ac primum quidem exponamus, qui sit

usus optativi optantis.

	opt. verb. in -μι		omn. omn.
de poem.	2		14
de vita et mor.	2		13
de morte	2		12
de oec.	1		11
de deor. viv. rat.	2		11
de piet.	2		10
de ira	2		10
de vit.	1		6
de eo qu. bon.	3		5
de indic.	4		4
de philos.	0		1
de adul.	0		1
de grat.	0		0
epigr.	0		2
	85	1 : 3,84	326

[1]) In enuntiatorum dispositione in universum eundem ordinem atque Kapffius secutus sum.

Optativus, quo aliquid optari exprimitur, apud Dionysium 19es legitur:

a) 17es in Antiquitatibus

IV. 83: εἴη δέ τούτοις ἅπασι ταὐτὸ λαβοῦσι θάρσος. — VI. 68: εἴη μὲν οὖν, ὦ Καπετώλιε Ζεῦ . ., καλὴ καὶ συμφέρουσα πᾶσιν ἡ τῶν φυγάδων κάθοδος, καὶ ψευσθείην ἐγὼ τῶν ἐλπίδων, . . τούτοις μὲν ταχεῖαν ἐπανόρθωσιν αὐτοὶ δοίητε καὶ σωτηρίαν . ., ἐμοὶ δ' . . εὐμενεῖς εἴητε καὶ μειλίχιοι. — VII. 53: μηθενὸς δὲ τούτων δεήσειεν, ὦ Ζεῦ . ., ἀλλ' εἴη μέχρι λόγων τὰ φοβερὰ ταῦτ' ἐλθεῖν, ἔργον δὲ μηθὲν ἐξ αὐτῶν γένοιτ' ἄχαρι. — VII. 57: . . συνενέγκοι μὲν ταῦτα ὑμῖν καὶ γενοίμην ἐγὼ κακὸς εἰκαστὴς . . VIII. 41: . . τοῦ γένους· οἷς (vice pronominis demonstrativi fungitur) θεοὶ δοῖεν εἰς ἄνδρας ἐλθοῦσι τύχην μὲν κρείττονα τοῦ πατρὸς, . . ἀλλ' εὐτυχοίης ἕτερον ἄνδρα λαβοῦσα. — VIII. 53: τιμωρούς· ὧν (pro pronomine demonstrativo exstat) μὴ δεήσειεν, ὦ θεοί . ., ἀλλ' εὐσεβεῖς καὶ καλοὺς δοίητε Μαρκίῳ λογισμοὺς . . . . . εὐδαιμονεστάτην ἀποδείξειέ με πασῶν γυναικῶν. — XV. 9: . . πράξειεν πᾶσι διδόναι τοῖς πολεμίοις ἐντυχεῖν. — XIX. 8: μὴ τοσαύτη μανία κατάσχοι Φαβρίκιον.

b) 2es in rhetoricis

de Dem. VI. 138, 11 (= ad Pomp. II. 229. 2): μὴ γὰρ οὕτω σκαιὸς μηδ' ἀναίσθητος ἐγὼ γενοίμην.

Optativus optandi apud Dionysium modo in enuntiatis primariis invenitur.

Negatio est secundum regulam μή.

Optativi optantis usum apud Dionysium, Diodorum, Philodemum spectantes statuimus a Dionysio optativum modum optandi in vulgari sermone fere exoletum multo saepius usurpatum esse quam ab aequalibus natu maioribus. Nam apud Philodemum optativum, quo aliquid optari exprimitur, tantum in epigrammatis duobus locis [1]) legis, apud Diodorum uno loco. Dionysius igitur in optativi optantis usu veterum scriptorum viam ingressus est.

Tres locos inveni, quibus optatio forma potentiali βουλοίμην ἂν cum infinitivo coniuncta circumscripta est.

---

[1]) In epigr. Anth. Pal. V. 121 v. 5 et VI. 349 v. 5.

Loci sunt hi:

a) in Antiquitatibus

XI. 7: ἐκεῖνο βουλοίμην ἂν ὑμᾶς ἐξετάσαι . . . — XI. 14: καὶ βουλοίμην ⟨ἂν⟩[1]) οὕτως τἀληθὲς εἶναι . .

b) in rhetoricis

de Dem. LII. 242, 4: βουλοίμην δ' ἂν καὶ ταῦτα ἐνθυμηθῆναι.

Subiungo his locos, quibus optata, quae non eveniunt, ἐβουλόμην ἄν forma circumscripta sunt, qui sunt:

V. 10: ἐβουλόμην μὲν ἂν . . Κολλατῖνον . . μοι ταὐτὰ φρονεῖν — VII. 48: ἐβουλόμην ἂν . . ἐμαυτὸν μὲν ἁμαρτεῖν — X. 7: ἐγὼ μάλιστα ἐβουλόμην ἂν . . δίκην λαβεῖν — X. 51: ἐβουλόμην δ' ἂν μάλιστα μήτ' ἐμαυτῷ συμβῆναι — XIX. 18: καὶ μάλιστα μὲν οὖν ἐβουλόμην ἂν . . μηδεμίαν συμβῆναί μοι διαφοράν.

§ 2. Transeamus ad

optativum potentialem,

quem apud Dionysium 516[es] legimus, in Antiquitatibus 274[es] in rhetoricis 242[es].

a) In enuntiato pronuntiativo

exstat optativus potentialis, ut iudicium vel voluntas modestius proferatur aut significetur posse aliquid fieri, his locis:

α) praesentis activi

αα) in Antiquitatibus

I. 31: εἴη δ' ἂν Ἑλλάδι φωνῇ — II. 7: εἴη δ' ἂν Ἑλλάδι γλώττῃ — II. 72: οὗτοι δ' ἂν εἴησαν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν καλούμενοι διάλεκτον εἰρηνοδίκαι — IV. 1: εἴη δ' ἂν ὁ Σερούιος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον μεταβιβαζόμενος Δούλιος — IV. 67: εἴη δ' ἂν . . εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἠλίθιος — II. 6: πολὺ ἔργον ἂν εἴη — VI. 8: πολὺ ἂν ἔργον εἴη παραδείγματα φέρειν — V. 74: οὐδὲν ἂν εἴη τάχα προὔργου τὰ πλείω γράφειν — VI. 63: τοῦτο . . μαθεῖν ῥᾴδιον ἂν εἴη — V. 77: ἕτερος ἂν εἴη τοῖς λόγοις καιρὸς — II. 5: ταῦτα ἂν εἴη κράτιστα — VI. 52: μακρῷ κάκιον ἂν εἴη — V. 31: καὶ τάχ' ἂν εἴη τοῦτ' ἀληθέστερον — VI. 56: τάχα δ' ἄν τι . . περὶ αὐτὸν εἴη πάθος XI. 5: ἄξιοι γὰρ ἂν εἴημεν

---

[1]) Particulam ἂν incuria librariorum omissam insero.

. . πάσχειν — X. 51: φορτικὸς ἂν εἴην — I. 56: θεοῖς ἂν εἴη γνώριμον — I. 69: εἴη δ' ἂν καὶ παρὰ ταῦτα . . ἄδηλα ἕτερα — VIII. 56: εἴη δ' ἂν ἁρμόττον ἱστορίας σχήματι — VI. 59: ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν — IV. 34: ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις (scil. εἰπεῖν) — VI. 86: οὐθὲν γὰρ ἂν εἰπεῖν ἔχοις — II. 21: οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν ἔχοι — VI. 86: οὐκ ἂν ἔχοι ἄλλως τις εἰπεῖν — XI. 8: οὐδ' ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν — VIII. 30: καὶ ταυτὶ μὲν ἴσως ἂν ἔχοι τις . . λέγειν — XIV. 6: μυρία τοιαῦτα λέγειν ἄν τις . . ἔχοι — VI. 49: οὐδὲν γὰρ ἂν ἕτερον ἔχοιεν εἰπεῖν — III. 10: καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐπιδεῖξαι — X. 38: . . οὐδ' ἂν πολλοστὴν ἔχοιεν προενέγκασθαι — IV. 24: ἔχοι δ' ἄν τις πολλὰ καὶ ἄλλα διαβαλεῖν — I. 53: ἔχοι δ' ἄν τις τῆς ἀπάτης . . λαβεῖν — III. 10: οὐδὲ γὰρ ἂν τοῦτο ἔχοιτε . . εἰπεῖν — I. 37: οὐδ' ἄν τις αὐτὴν φαίη πολύκαρπον — VIII. 30: φαίη τις ἂν — VI. 54: οὐ γὰρ ἂν φθάνοι . . ἀπολόμενον — IX. 10: οὐκ ἂν ἁμαρτάνοιτε ταὐτὸ ποιοῦντες ἐμοί — X. 11: ὑμεῖς τ' οὐκ ἂν ὀρθῶς ποιοῖτε.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. X. 36,5: ἀκόλουθον ἂν εἴη λέγειν (= epit. 155, 24)
de comp. verb. XXIII. 113, 20: ἀκόλουθον δ' ἂν εἴη . . καθαριθμήσασθαι
de comp. verb. XI. 43, 5: λοιπὸν ἂν εἴη κἀκεῖνα λέγειν
de Isocr. XV. 76, 10: ὥρα δὲ ἂν εἴη καὶ τῶν παραδειγμάτων ἅψασθαι
de Dem. L. 238, 16: οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν
de comp. verb. XXV. 125, 6: οὕτως γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μέν (= epit. 190, 16)
de comp. verb. XXV. 132, 8: ἠλίθιος μέντ' ἂν εἴη
de Din. IV. 303, 7: εἴη δ' ἂν κατὰ Νικόφημον ἄρχοντα γεγονώς
de ant. or. IV. 7, 4: τάχα γὰρ ἂν εἶέν τινες αἱ ἐμὲ διαλανθάνουσαι . . γραφαί
de Is. XV. 113, 17: πολλὰς δ' ἂν ἔχοιμι καὶ ἄλλας παρασχέσθαι διηγήσεις
de Lys. XII. 22, 1: πολλοῖς τεκμηρίοις ἔχοιμ' ἂν εἰπεῖν (= tab. crit. or. Att. 285, 26)
de Lys. III. 12, 8: καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν
de Dem. LIV. 247, 12: πόλλ' ἄν τις . . εἰπεῖν ἔχοι
de Dem. LVI. 249, 3: τὰ δ' αὐτὰ . . ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν
de Thuc. VIII. 335, 9: ταῦτα μὲν οὖν ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν

de Thuc. XI. 341, 10: οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι
de comp. verb. III. 14, 9: οὐκ ἂν ἔχοι τις . . εἰπεῖν
de comp. verb. XVIII. 80, 17: οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν
de Isocr. XX. 92, 2: ἔχοι δὲ ἄν τις καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις λέγειν
de Dem. XXXVI. 209, 2: ἔχοι δ' ἄν τις καὶ ἄλλα λέγειν
de Thuc. XXVII. 371, 10: οὐδ' ἂν ἔχοιεν . . εἰπεῖν
de Dem. XXV. 184, 4: μυρία τούτου τεκμήρια φέρειν ἔχοι τις ἄν
de Din. V. 304, 8: καὶ τούτων πολλὰ ἄν τις ἔχοι παραδείγματα ἐκθέσθαι
de comp. verb. XX. 93, 20: πολλά τις ἂν ἔχοι . . δεῖξαι
de comp. verb. X. 37, 1: καὶ οὐκ ἄν τις . . ἔχοι μέμψασθαι
de comp. verb. XVIII. 77, 11: καὶ οὐκ ἄν τις . . αὐτὸν ἔχοι . . μέμψασθαι (= epit. 173, 21)
ad Pomp. I. 226, 3: οὐδ' ἄν τις ἔχοι . . μέμψασθαι
de comp. verb. IV. 17, 17: καλῶς ἂν ἔχοι τὰ Εὐριπίδεια ταῦτα ἐπενεγκεῖν
de Dem. XLII. 224, 2: ἀπαιτοῦντος τοῦ λόγου παραλιπεῖν καλῶς ἂν ἔχοι
de Dem. XX. 172, 3: πολλὰ ἄν τις ἔχοι . . ἐπιτιμᾶν
de comp. verb. XV. 59, 2: . . τὰς ἐπὶ τοὔλαττον παραλλαγὰς αἰσθητὰς ἂν ἔχοι (= epit. 167, 13)
de Isocr. IX. 69, 23: συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν . .
de Dem. LIII. 244, 22: φαίη τις ἄν
ad Pomp. III. 239, 11: καίτοι λέγοι τις ἄν
de comp. verb. XXVI. 138, 4: οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τις
de Lys. VIII. 16, 14: τὴν ἀλήθειαν οὖν τις ἐπιτηδεύων . . οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι
de Din. IV. 303, 22: ἀγῶνας ὁμοίως . . ἀναγράφοιμεν ἄν

β) praesentis medii

αα) in Antiquitatibus

III. 17: τεθνάναι γὰρ ἂν βουλοίμεθα μᾶλλον ἢ ζῆν — XI. 7: ἐκεῖνο βουλοίμην ἂν ὑμᾶς ἐξετάσαι — XI. 14: καὶ βουλοίμην ⟨ἂν⟩ οὕτως τἀληθὲς εἶναι — VI. 35: . . τούτων οὐδέτερον ἂν δύναιτο διαπράξασθαι — VII. 38: δύναισθε δ' ἂν καὶ αὐτοὶ . . μαρτυρεῖν — VIII. 1: δύναιο δ' ἄν, ἔφη, τοῦτ' ἐξ αὐτοῦ . . μαθεῖν — IX. 32: ἄλλως γὰρ οὔτ' ἂν ἐγὼ δυναίμην λέγειν — XI. 15: οὐκέτι γὰρ ⟨ἂν⟩[1]) αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δυναίμην ὁρᾶν — XIX. 9: περαιτέρω

[1]) ἂν particulam addidit Kayser.

γὰρ οὐκ ἂν ἔτι δυναίμην — XIX. 18: ἀλλάξαι βουλόμενος . ., οὐκ ἂν δυναίμην — IX. 32: καὶ μᾶλλον αἱροίμην ἂν . . ἀποθανεῖν.

ββ) in rhetoricis

de Dem. LII. 242, 4: βουλοίμην δ'ἂν καὶ ταῦτα ἐνθυμηθῆναι
de Thuc. LV. 417, 8: παραδείγματα φέρειν . . δυναίμην ἂν
de Din. V. 304, 18: πολὺ πλείω δύναιτ' ἄν τις εἰπεῖν
ad Amm. II. XI. 431, 14: οὐδὲ γὰρ . . λέγοιτ' ἄν τις

γ) praesentis passivi

αα) in Antiquitatibus

VIII. 35: μεγάλα γὰρ ἂν βλάπτοισθε

ββ) in rhetoricis

de Dem. XI. 149, 16: Λυσιακὸς δ'ἂν εἰκότως λέγοιτο
de comp. verb. XXIV. 121, 10: δικαίως ἂν Ὅμηρος λέγοιτο (= epit. 189, 10)
de comp. verb. XV. 58, 19: μείζων ἂν δήπου λέγοιτο εἶναι (= epit. 167, 10)
de comp. verb. XVIII. 83, 18: λέγοιτ' ἂν οὐδὲ τούτων μετὰ σπουδῆς
ad Amm. II. XI. 431, 9: οἱ δὲ . . σολοικίζειν ἂν ὑφ' ἡμῶν λέγοιντο
de Din. VIII. 308, 4: εὐχερῶς ἂν ἁλίσκοιντο ἐκ . .

δ) aoristi activi

αα) in Antiquitatibus

I. 29: καίτοι θαυμάσειεν ἄν τις — I. 89: καὶ θαῦμα μὲν τοῦτο πολλοῖς ἂν εἶναι δόξειε — IX. 29: δόξαιμι γάρ⟨ἂν⟩[1]) σὺν δίκῃ πάσχειν — I. 58: οὐ γὰρ ἂν . . πολέμου τοῦδε ἀπολαύσαιμεν — IV. 9: οὐδὲν γάρ⟨ἂν⟩[2]) τοσοῦτον ἀπολαύσειαν — III. 11: ταύτῃ συγχωρήσαιμεν⟨ἂν⟩[3]) ἄρχειν — IV. 11: καὶ οὐκ ἂν ἀξιώσαιμι . . ζῆν αἰσχρῶς — IV. 24: καὶ μάλιστα μὲν τοὺς . . ἀξιώσαιμ' ἂν — VI. 50: ὑμᾶς ἀξιώσαιμ' ἂν . . σκοπεῖν — VII. 34: ἀρνεῖσθαι μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἀξιώσαιμί σε — VI. 53: (καὶ ἴσως ἂν οὐδὲ τούτοις ἀρκεσθείη . .), ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἀξιώσειε[4]) μεταλαμβάνειν —

---

[1]) ἂν particulam addidit Reiskius.
[2]) ἂν particulam addidit Reiskius post γάρ, Iacobyus post ἀπολαύσειαν.
[3]) ἂν particulam omissam insero.
[4]) ἂν particula non est iterata.

VII. 52: οὐδεὶς δ' ἂν ἀξιώσειέ τι παρ' ἄλλων λαμβάνειν — X. 11: ἀλλ' οὔθ' ἡμεῖς ἂν ταῦτ' ἀξιώσαιμεν — VIII. 27: τάχα δ' ἂν . . ἀξιώσειαν ἐπὶ τιμωρίᾳ σε παραδιδόναι — XIX. 9: . . δ' οὐκ ἂν ἐπιτρέψαιμι χώραν . . ἐξερημοῦν — VII. 1: ἀποπλανηθῆναι τῆς ἀληθείας οὐκ ἂν ἐπιτρέψειεν — VII. 30: ἐγὼ δὴ παραινέσαιμ' ἂν ὑμῖν — XI. 9: καὶ οὐκ ἂν καταισχύναιμι — XI. 31: οὐδὲ καταλύσαιμ' ἂν — XIX. 13: ἄλλως δ' οὐκ ἂν ὑπομείναιμι . . προέσθαι — IV. 33: καὶ οὐκ ἂν ἐπιχειρήσειας εἰπεῖν — I. 42: εἰκάσειε δ' ἄν τις — VI. 60: ἡμεῖς δὲ πολλῷ ἂν δικαιότερον ἐπενέγκαιμεν ὄνειδος — VI. 7: τελευταῖον δὲ . . φήσαιτ' ἂν εἶναι — VIII. 75: χαλεπώτερα γὰρ ἂν . . ἀποτίσειαν — VIII. 27: οὐδ' ἂν εὕροις ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος — I. 37: χωρὶς δὲ . . πολλὴν μὲν ἄν τις εὕροι — I. 40: καὶ σπανίως ἂν εὕροι τις Ἰταλίας χῶρον — I. 89: τούτων γὰρ ἂν οὐδὲν εὕροι — IV. 61: ὀλίγον δέ τι διαλλάττον εὕροι τις ἄν — II. 19: οὐδ' ἂν ἴδοι τις παρ' αὐτοῖς — VII. 72: τὸ συγγενὲς ἄν τις αὐτῶν . . ἴδοι — VI. 56: εἴποι τις ἄν — VII. 41: οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ' ἂν εἴποι τις II. 64: ἡμεῖς δ' ἂν εἴποιμεν οἰωνοπόλους — III. 10: ἄποντες δ' ἂν εἴποιεν — VII. 65: πολλὰς ἂν παράσχοι λόγων ἀφορμὰς — VIII. 27: δυεῖν οὐκ ἂν ἁμάρτοις θατέρου — VIII. 75: οὔτε ἡ νῦν στασιάζουσα ἀρχὴ φρονιμώτερον ἂν καταμάθοι — VI. 60: μάθοιτε δ' ἂν — VIII. 7: ἀλλ' ἔγωγ' οὐδ' ἐν ἀνδρὸς μοίρᾳ θείην ἄν — VII. 1: ὀλίγοις μὲν οὖν . . διαμαρτεῖν δοίη τις ἂν — VI. 82: οὐ γὰρ ἂν ἔτι μεταδοίημεν ὑμῖν λόγου — VIII. 10: οὐκ ἂν ἐνδοίημεν ὑμῖν μαλακὸν οὐδὲν — VIII. 10: οὐδ' ἂν ἀποσταίημεν ἔτι τῶν δορικτήτων — III. 10: τῆς ἀρχῆς οὐκ ἂν ἀποσταίημεν — I. 87: ἀλλὰ τοῦτό γ' . . οὐ χαλεπῶς ἄν τις ὑμῖν ὑπερβαίη — VII. 46: σωφρονισθέντες παραδείγμασι γνοίητ' ἂν

ββ) in rhetoricis

de Lys. XVII. 28, 23: μάλιστα δ' ἄν τις . . θαυμάσειε

de Lys. XVII. 29, 14: οὔτε γὰρ εὔνοιαν κινῆσαι βουλόμενος . . ἀτυχήσειεν ἄν ποτε

de Is. XVI. 114, 18: καὶ τῷ μὲν ἂν καὶ τὰ ψευδῆ λέγοντι πιστεύσειεν ἄν

de Lys. XXVII. 45, 18: οὐδενὸς ἂν δόξειεν εἶναι καταδεέστερος

de Is. III. 95, 4: διαφέρειν δὲ ἐκείνης δόξειεν ἂν

de Is. III. 95, 7: . . τεχνικωτέρα δόξειεν ἂν εἶναι

de Is. XVI. 114, 20: διαλλάττειν ἂν δόξειεν Ἰσαῖος

de comp. verb. III. 9, 10: ἀνάλογόν τι πεπονθέναι δόξειεν ἂν (= epit. 147, 22)
de comp. verb. IV. 18, 21: οὐ πολὺ ἀπέχειν ἂν δόξειε τῶν
ad Pomp. V. 242, 14: Φίλιστος δὲ Θουκυδίδῃ μᾶλλον δόξειεν ⟨ἂν⟩[1] ἐοικέναι
de Dem. L. 237, 12: τοῦτο δὴ ποιεῖν ἀξιώσαιμ' ἂν
de Thuc. XLI. 396, 11: οὐδ' ἂν ἀξιώσαιμι τοὺς μὲν
de Thuc. LI. 411, 8: . . τὴν ἱστορικὴν εἶναι πραγματείαν ἀξιώσαιμ' ἂν
de comp. verb. XVIII. 76, 7: ἀξιώσαιμ' ἂν ἔγωγε τὸ κῶλον τουτὶ ῥυθμίζειν
de comp. verb. XXI. 96, 9: μακρῶν γὰρ ἄν μοι . . δεήσειε
de comp. verb. XXIII. 113, 6: οὐκ ἂν ὑπομείνειεν ἐργάσασθαι
de comp. verb. III. 11, 7: πάντες ἂν εὖ οἶδ' ὅτι μαρτυρήσειαν
de comp. verb. XXII. 101, 1: ἅπαντες ἂν εὖ οἶδ' ὅτι μαρτυρήσειαν
de Dem. XXXV. 206, 1: ἅπαντες γὰρ εὖ οἶδ' ὅτι . . ἂν μαρτυρήσειαν
ad Pomp. I. 224, 6: τοῦτο δ' οὐκ ἄν τις συγχωρήσειε νοῦν ἔχων
de Is. IX. 103, 14: κεκαλλιλογῆσθαι σεμνότερον ἅπαντες ἂν φήσειαν
de Is. IX. 103, 11: οὐδεὶς ἂν εἴποι ῥήτορος εἶναι
de Dem. XXV. 183, 17: τάχ' ἂν εἴποι τις
de Dem. XLI. 220, 6: καὶ οὐκ ἄν τις εἴποι
de comp. verb. III. 11, 10: οὐδεὶς ἂν εἴποι
de comp. verb. V. 25, 11: οὐδεὶς ἂν εἴποι
de comp. verb. VII. 31, 17: οὐδεὶς ἂν εἴποι
de comp. verb. XX. 90, 17: οὐδεὶς ἂν ἄλλως εἴποι
epit. XXII. 181, 7: πάντες ἂν εἴποιεν
de Thuc. XIX. 353, 6: ἔτι δὲ μᾶλλον ἴδοι τις ἂν
de Lys. III. 10, 9: ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι
de Lys. VIII. 16, 15: ἑτέραν γὰρ οὐκ ἂν εὕροι
de Is. XII. 108, 2: πολλὰ γὰρ ἄν τις ἰδὼν εὕροι
de Is. XIII. 111, 7: πολλὰ γὰρ ἄν τις εὕροι
de Dem. XXIX. 192, 7: δι' ὅλου γὰρ ἄν τις εὕροι
de Dem. XLIII. 227, 13: . . ἄν τις εὕροι τὰ σεμνὰ
de Dem. L. 237, 7: ἐν πολλαῖς γὰρ ἂν εὕροι

---

[1]) *ἂν* particulam inserendam censet Foerster post *δόξειεν*, Herwerdenus post *μᾶλλον*.

de Din. VII. 307, 9: δύο τρόπους . . εὕροι τις ἄν
de Din. XI. 316, 2: ἀπ' αὐτοῦ . . εὕροι τις ἂν
de Din. XI. 316, 19: σοφιστικὸν εὕροι τις ἂν . . πολύ
de Thuc. XVI. 348, 18: πολλὰ καὶ ἄλλα τις ἂν εὕροι (= ad Amm. II. 424, 2)
de Thuc. XXIV. 362, 13: πλεῖστα δ' ἄν τις εὕροι παρ' αὐτῷ (= ad Amm. II. 424, 11)
de Thuc. XXIV. 362, 22: εὕροι δ' ἄν τις οὐκ ὀλίγα
ad Amm. II. XVII. 437, 20: πολλὰ τοιαῦτά τις ἂν εὕροι
de comp. verb. XVIII. 79, 22: μίαν οὐκ ἂν εὕροι τις
de comp. verb. XXII. 106, 14: πολλά τις ἂν εὕροι τοιαῦτα (= epit. 182, 3)
de comp. verb. XXIII. 119, 20: . . οὐκ ἂν εὕροι τις οὐδεμίαν
epit. XXII. 183, 21: καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἂν εὕροι τις
de im. IX. 215, 6: ἥκιστα γὰρ ἄν τις εὕροι
ad Pomp. V. 243, 14: καὶ πολλὰς εὕροι τις ἂν
de Dem. XIV. 158, 20: πολλὰ μὲν ἄν τις παραδείγματα λάβοι
de Dem. XLV. 231, 19: πολὺ γὰρ ⟨ἂν⟩[1]) ἡ σύνταξις τὸ μῆκος λάβοι
de comp. verb. XXV. 126, 3: λάβοι μὲν ἄν τις . . πίστιν
de Is. XVI. 114, 10: ἀναγινώσκων τὰς διηγήσεις οὐδὲν ἂν ὑπολάβοι
de Dem. LI. 241, 13: τοὐναντίον γὰρ μᾶλλον ὑπολάβοι τις ⟨ἂν⟩[2])
de Is. XVI. 114, 14: τοὐναντίον ἂν πάθοι
de comp. verb. V. 24, 6: ἕτερα γοῦν παράσχοι τις ἂν παραδείγματα
de im. X. 216, 9: καὶ πολλοῖς ἂν . . παράσχοι δόξαν
de Din. IV. 303, 15: οὐκ ἂν ἁμάρτοιμεν
de Din. VIII. 308, 17: τούτων ἄριστον ἄν τις θείη
de Din. XI. 316, 14: ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸν ἄν τις θείη
ad Pomp. V. 242, 20: καὶ τοῦτο γνοίης ἂν
de Dem. IV. 148, 9: καὶ σχεδὸν . . ἂν διαγνοίης
ad Pomp. VI. 245, 9: γνοίη δ' ἄν τις αὐτοῦ τὸν . .
de Is. III. 95, 3: καὶ κατὰ μὲν ταῦτα οὐκ ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη
de Is. III. 95, 13: τὴν . . λέξιν οὕτως ἄν τις διαγνοίη
epit. XI. 159, 17: γνοίημεν ἂν οὕτως
de comp. verb. IV. 21, 12: περαιτέρω γὰρ οὐκ ἂν προβαῖεν.

---

[1]) ἂν particulam addidit Krüger.

[2]) τις ἀνὴρ codicum in τις ἂν mutandum esse Foerster optime censet, quod Dionysius nusquam particulis τις ἂν vel ἄν τις etiam substantivum ἀνὴρ adiecit.

ε) aoristi medii

αα) in Antiquitatibus

XIX. 16: οὐκ ἂν ἡγησαίμην αἴτιον ἐμαυτόν — VI. 40: δυοῖν ἂν τοῖσδε μάλιστα πιστωσαίμην — VIII. 29: πάνυ γὰρ ἀγαπητῶς δεξαίμην ἂν — IV. 53: τεκμήραιτο δ' ἄν τις — IX. 23: οὐδενὸς ἂν ἔργου . . ἄρξαιτο — I. 87: οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἡμῶν ἀμύναιτο — VI. 86: δεινὸν οὐδ' ἂν ἐργάσαιτο — VI. 37: μόνως γὰρ ἂν οὕτως . . ἐργασαίμεθα — II. 4: οὐ γὰρ τήνδε μεμψαίμεθ' ἂν εἰκότως — VIII. 48: οὐθὲν ἂν πώποτε χαρίσαιντο ὑμῖν — IV. 36: ἡδέως δ' ἂν πυθοίμην παρ' αὐτῶν — X. 10: ἡδέως ἂν πυθοίμην παρ' αὐτῶν — VII. 42: ἡδέως δ' ἂν ὑμᾶς ἐροίμην — III. 9: οὐ γὰρ ἂν γένοιτο βεβαίως φίλος — IV. 9: οὐ γὰρ ἂν γένοιτο φρόνημα εὐγενὲς — IV. 73: αἰδώς τ'ἀλλήλων . . γένοιτ' ἂν — VI. 9: κρείττων γὰρ ἂν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις γένοιτο — VI. 52: κατὰ πολλήν τ' ἂν ἡμῖν εὐπέτειαν . . ὄχλον εἰσδέξασθαι γένοιτο — VI. 54: αἰσχρά τε γὰρ ἡ ὄψις ἂν γένοιτο — X. 44: ἥ τε . . δύναμις ἀποχρῶσα γένοιτ' ἄν — VIII. 35: τούτων οὐθὲν ἂν εὕροισθε . . πλέον.

ββ) in rhetoricis

de Lys. II. 10, 1: καὶ παρακελευσαίμην ἂν τοῖς
de Isocr. IV. 61, 8: παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ
de Lys. VI. 14, 9: τοῦτο θαρρῶν ἂν ἀποφηναίμην
de Lys. XVIII. 30, 17: κράτιστα γὰρ ⟨ἂν⟩[1]) ἀποδείξαιτο
de Dem. LIII. 244, 5: τεκμήραιτο δ' ἄν τις
de ant. or. II. fr. 2: μέμψαιτο δ' ἄν τις τὸ προοίμιον
de comp. verb. V. 24, 14: καὶ οὐδεὶς ἂν αἰτιάσαιτο
de comp. verb. XXV. 132, 12: οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἀποκρούσαιτο
de Lys. XI. 19, 8: βουλόμενος μαθεῖν ὑποθείμην ἂν ἐπιτηδεύειν
de Dem. XXXV. 207, 4: φανερὸν δὲ τοῦτο γένοιτ' ἂν
de Dem. L. 238, 10: οὐ γὰρ ἂν ἄλλως γένοιτο . . λέξις
de Thuc. LI. 410, 12: οὐδὲν γὰρ ⟨ἂν⟩[2]) ἀναγκαιότερον γένοιτο
de comp. verb. XVII. 70, 7: καὶ οὐδὲν ἂν ἐξ αὐτοῦ γένοιτο γενναῖον
ad Pomp. III. 239, 5: πρώτη τῶν ἀρετῶν γένοιτ' ἄν

ζ) aoristi passivi

αα) in Antiquitatibus

II. 76: οὐκ ἂν αἰσχυνθείην ἐγὼ — VI. 53: καὶ ἴσως ἂν οὐδὲ

---

[1]) ἂν addidit Krüger. [2]) ἂν inseruit Reiskius.

τούτοις ἀρκεσθείη — X. 29: οὐδ' ἂν ἀπολειφθείημεν ὑμῶν — X. 38: ἔνιοι δὲ οὐδ' ἂν . . φανεῖεν . . κακοπαθήσαντες

ββ) in rhetoricis

ad Pomp. III. 240, 17: οὐ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην
de Dem. XXXVII. 209, 16: χαρακτὴρ . . οὐκ ἂν εὑρεθείη
de Lys. V. 13, 22: μετριωτέρα γὰρ οὐκ ἂν εὑρεθείη
de Lys. XIII. 23, 5: ταῦτα παρὰ Λυσίου λαμβάνων ἄν τις ὠφεληθείη.

b) In interrogationibus directis

optativum potentialem hisce habes locis idque

α) praesentis activi

αα) in Antiquitatibus

VII. 52: δίκαιον . . πῶς ἂν εἴη . . τοῦτο — VIII. 7: τίς ἂν εἴην ἀνὴρ . . — VIII. 30: τίς ἂν ἔχοι δεῖξαι — I. 54: τίνας ἂν αἰτίας ἔχοι τις ὑποθέσθαι — VIII. 24: τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν — VIII. 24: τί πρὸς ταῦτα φαίης ἄν — XIX. 15: τί γὰρ καὶ παθὼν ἐγκαλοίην ἂν αὐτῇ — I. 81: ἆρ' ἂν εἰδείης μοι χάριν — III. 11: οὐκ ἂν φθάνοιεν . . τὰ δίκαια τάττοντες.

ββ) in rhetoricis

de Din. VII. 307, 14: τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν
de Din. VII. 307, 13: τί ἄν τις καὶ λέγοι
de comp. verb. IX. 33, 23: τίς οὐκ ἂν φαίη
de comp. verb. XVIII. 75, 19: λέξιν τίνι ποτὲ ἄλλῳ κοσμηθεῖσαν οὕτως ἀξιωματικὴν εἶναι . . φαίη τις ἂν . .

β) praesentis medii

in Antiquitatibus

XIX. 18: πῶς δ' ἂν ὑπομεῖναι δυναίμην ἐγὼ . . — VII. 17: πῶς δ' ἄν τινι . . βοηθεῖν δυναίμεθα . . — VIII. 30: ἀλλὰ πόλιν τίς δύναιτ' ἂν καυχήσασθαι.

γ) praesentis passivi

in Antiquitatibus

VI. 49: πῶς γὰρ ἂν οὗτοι λέγοιντο προορᾶσθαί τι.

δ) aoristi activi

αα) in Antiquitatibus

XIX. 12: τί δ' ἄν με δράσειεν εἷς ὤν — VII. 31: τί ἂν εἴποιτε — VII. 30: τί ἂν εἴποιεν οἱ προεστηκότες — IV. 80: τίς ἂν ὑγιαίνων ταῦτα φήσειεν — VI. 8: τίς ἂν τοῦτο φήσειε νοῦν ἔχων — X. 11: τίς ἂν τοὺς ταῦτα λέγοντας ὑγιαίνειν φήσειεν — V. 65: τίς τῶν νοῦν ἐχόντων ἐπιτιμήσειεν ἂν . . — VIII. 32: τίς δ' ἂν ἐπαινέσειέ με ἀκούσας — VI. 52: τίς ἂν ὑπομείνειε . . μεταλαβεῖν κακῶν — IX. 29: τίς γὰρ ἂν ὑπομείνειεν ἄνθρωπος ὢν ἅπαντα . . ἀναλαβεῖν — VII. 42: τίς δ' οὐκ ἂν ὑμῶν καταγνοίη — VIII. 32: τίνα λαβὼν καρδίαν προδοίην ἂν . . — VI. 53: ὑπὲρ τίνος ⟨ἂν⟩[1] ἀξιώσειε κινδυνεύειν — I. 81: ἆρ' ἂν . . καὶ δεομένῳ ὑπουργήσειας VII. 31: ἆρ' οὐκ ⟨ἂν⟩[2] ἀγανακτήσαιτε καὶ δεινὰ φαίητε πάσχειν VII. 42: ἆρ' οὐχὶ τὴν διχοστασίαν εἴποιτ' ἄν — VII. 31: πῶς ἂν ὑμεῖς ἐνέγκαιτε τὴν αὐθάδειαν — VII. 45: πῶς δ' ἂν ἑτέροις . . βοηθήσαιμεν.

ββ) in rhetoricis

de Is. XI. 106, 5: τίς [ἂν][3] οὖν οὐκ ἂν ὁμολογήσειε . .
de Dem. XXI. 175, 20: τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε . .
de Dem. XLI. 220, 18: τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν
de comp. verb. IX. 33, 13: τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσαι
de comp. verb. XVIII. 74, 9: τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν
de comp. verb. XXV. 123, 2: τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν (= epit. 189, 22)
epit. IX. 154, 6: τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν
epit. IX. 157, 6: τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν
de Isocr. VIII. 65, 7: τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε . .
de Isocr. IX. 66, 21: τίς δ' ἂν μᾶλλον πείσειε . .
de Dem. XXIV. 182, 23: τίς ἂν τοῦτο ἔτι ἕτερον ὀνομάσειεν
de Dem. XXVII. 188, 18: τίς δ' ἂν ἀξιώσειε . . εἰπεῖν
de Dem. XXVII. 189, 7: τίς δὲ . . ἐπιζεύξειεν ἂν . . τὸ πληθυντικόν
de Isocr. V. 61, 11: τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύσειε τὴν . .
de Isocr. VI. 62, 17: τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ . .
de Dem. XIII. 157, 13: πῶς ἂν διαγνοίη τις.

---

[1]) ἂν addidit Pflugkius. [2]) ἂν addidit Sylburgius.
[3]) ἂν ut ab usu Dionysii alienum post τίς delendum censet Foerster.

ε) aoristi medii

αα) in Antiquitatibus

X. 37: τίς ἂν ἀνάσχοιτο — XIX. 18: τίς γένοιτ' ἂν ἱλαρὰ χρῆσις — VIII. 39: τί πράττουσαι ἂν ἡμεῖς διασῶσαι δυνηθείημεν . . πατρίδα — X. 51: τί γένοιτ' ἂν ἀτύχημα πόλει μεῖζον — VII. 17: τίνος γὰρ ἂν ἔτι γενοίμεθ' . . κύριοι — VI. 86: ἔσθ' ὅπως ἂν ἐπὶ τὸ πολὺ διαρκέσαι δυνηθείη τὸ σῶμα — XI. 17: πῶς γὰρ ⟨ἂν⟩[1] ἀληθῶς γένοιτό τι.

ββ) in rhetoricis

de Isocr. VII. 64, 2: τίς δὲ ἂν μᾶλλον ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην . . προτρέψαιτο

de Isocr. V. 61, 10: τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε

de Isocr. VIII. 65, 7: τίς δὲ . . οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος

de Dem. XXXV. 207, 8: τίς γὰρ ἂν γένοιτο . . ζῆλος

de Din. VI. 304, 21: πῶς οὖν ἄν τις δυνηθείη . . γνωρίζειν.

ζ) aoristi passivi

in Antiquitatibus

VI. 86: τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐκ ἂν . . ἀναλωθείη.

Priusquam ad optativos in enuntiatis secundariis enumerandos transeamus, adnotandum est

optativum concessivum

apud Dionysium nullo loco inveniri.

Caput 2.

De optativo enuntiatorum secundariorum.

§ 1. De optativo potentiali.

a) In enuntiato relativo

optativum potentialem locis, qui sequuntur, invenies idque

α) praesentis activi

αα) in Antiquitatibus

VII. 45: ᾗ χρώμενος ἂν εἴης πρὸς τοὺς ἅμα πολιτευομένους ἀνεπίληπτος — I. 36: ἀλλ' ἥτις ἂν εἴη πολυαρκεστάτη — I. 23: περὶ ὧν πολὺς ἂν εἴη λόγος — II. 74: ὑπὲρ ὧν . . πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν — V. 77: περὶ ὧν πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν — VII. 71:

[1]) ἂν inseruit Casaubonus.

ἃ πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν — VI. 63: ὧν οὐκ ἂν εἴη μέρος ἕβδομον — IV. 32: ὧν οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέρους εἰπεῖν — I. 3: ὧν οὐκ ἂν ἔχοι τις ἑτέρας ἐπιδείξασθαι — VII. 52: ἐν ᾧ παντὶ Δέκιος οὐκ ἂν ἔχοι δεῖξαι — X. 11: οἷς οὐκ ἂν δικαίως προσέχοιτε . . νοῦν — III. 10: ἃ δι' ἀνάγκην φαίητ' ἂν ὑμεῖς ὑπομένειν — VI. 79: ὧν περιεχόμενοι φιλοχωροῖμεν ἂν καὶ παρὰ γνώμην — IX. 32: ἐξ οὗ συγχωρηθέντος μεγάλα βλάπτοιτ' ἂν τὸ κοινόν.

ββ) in rhetoricis

de Is. II. 94, 16: περὶ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν
de Dem. XLI. 220, 11: ὧν ἁπάντων μεμνῆσθαι πολὺ ἂν ἔργον εἴη
de comp. verb. II. 7, 13: ὑπὲρ ὧν οὐ μικρὸς ἂν εἴη λόγος
de comp. verb. XIII. 48, 1: ὑπὲρ ὧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν (= epit. 161, 25)
de comp. verb. XVII. 72, 1: περὶ ὧν ἂν ἕτερος εἴη λόγος
de Din. XIII. 320, 8: ἃ εἴη ἂν τοῦ αὐτοῦ ῥήτορος (= tab. crit. or. Att. 294, 4)
de Thuc. X. 338, 8: ἧς οὐκ ἂν εἴη τι πρότερον
de comp. verb. XXI. 96, 8: ἅπανθ' ὅσ' ἂν εἰπεῖν ἔχοιμι
de comp. verb. XX. 89, 2: μυρία ἄλλα ἐστὶν ὅσα τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι
de Dem. XX. 170, 17: ἅ τις ἂν εἰπεῖν ἔχοι
ad Amm. I. X. 268, 21: οὓς οὐδεὶς ἂν ἔχοι διαβαλεῖν.

β) praesentis medii

αα) in Antiquitatibus

VII. 24: ἐν ᾧ . . οὐκ ἂν ἔτι δύναιτο πολὺν ἀντισχεῖν χρόνον

ββ) in rhetoricis

de ant. or. IV. 6, 17: ἃ κἂν ὁ τυχὼν εἰπεῖν δύναιτο
de comp. verb. XX. 89, 19: οἷς ἄν τις δύναιτο παραδείγμασι χρῆσθαι.

γ) aoristi activi

αα) in Antiquitatibus

II. 25: ὃ πάντων ἐλάχιστον ἁμαρτημάτων Ἕλλησι δόξειεν ἂν ὑπάρχειν — VI. 64: ὅ τι δόξειεν ἂν φόβου τεκμήριον εἶναι — IX. 46: κρίνειν οὓς ἂν αὐτοῖς δόξειε — I. 79: ἀλλ' οἵους ἄν τις ἀξιώσειε — II. 27: καὶ ὃ πάντων μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις — III. 44: ὃ δὲ μάλιστα θαυμάσειεν ἄν τις — IV. 81: ἃς καὶ τῶν πολεμίων ἄν τις μαθὼν δακρύσειε — V. 75: ἅ τις ἂν σπουδάσειε μὴ ἀγνοεῖν — VI. 40: ὑφ' ὧν . . οὐδενὸς τῶν μετρίων ἀτυχήσειν

τάχ' ἂν ἐπιμείναιτε — VII. 31: ἃ παθεῖν οὐκ ἂν ὑπομείναιτε αὐτοί — III. 10: ὧν οὐδὲν ἂν φήσαιτε ἑκόντες ὑπομένειν — IX. 51: ὃ πάντες ⟨ἂν⟩[1]) ὁμολογήσειαν ἰσχυρὸν — XI. 9: ἣν οὐκ ἂν προδοίην ἑκὼν — I. 49: ὧν οὐκ ἄν τις ὑπερίδοι — I. 32: ὃ . . ἡμεῖς δ' ἂν εἴποιμεν Λύκαιον — III. 16: ὧν οὐκ ἂν εὕροιμεν ἑτέρους V. 72: ὧν οὐκ ἂν εὕροιτε ἀμείνους.

ββ) in rhetoricis

de Lys. IV. 13, 6: ὅς γε οὐδὲν . . δόξειεν ἂν λαβεῖν
de comp. verb. I. 4, 9: ὧν ἡ μεν . . μᾶλλον ἐφάπτεσθαι δόξειεν ἄν (= epit. 145, 4)
de Isocr. XX. 90, 17: ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν
de comp. verb. XVI. 66, 6: ὧν ἄν τις ἀπαιτήσειε
de Dem. VIII. 144, 5: ὃ μᾶλλον ἄν τις εἰκάσειεν
de Dem. XV. 161, 5: οἷς . . μᾶλλον ἄν τις ἀρέσαι
de Dem. XIII. 158, 4: ᾧ διαγνοίη τις ἂν . . διάλεκτον
de Dem. L. 240, 3: ἐξ ὧν ἄν τις αὐτὴν διαγνοίη
de ant. or. IV. 6, 18: ἐξ ὧν δ' ἂν ἔτι μείζω λάβοι
de Is. VIII. 101, 20: παρ' ᾧ μὲν . . ἄν τις εὕροι
de Lys. XV. 25, 12: οὐ μόνον ὧν ἅπαντες ἂν εὕροιμεν
de Isocr. IV. 60, 22: ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἄν.

δ) aoristi medii

αα) in Antiquitatibus

II. 7: ὧν καὶ λόγον ἄν τις ἐν ἱστορίας ἀφηγήσει ποιήσαιτο — II. 30: ὧν ἄν τις καὶ λόγον ποιήσαιτ' ἐν ἱστορίας γραφῇ — IV. 26: ὃ καὶ αὐτὸ ποιήσαιτ' ἄν τις . . τεκμήριον — III. 67: ἣν ἐξ ἑνὸς ἔργου τεκμήραιτ' ἄν τις — VI. 13: ἐξ ὧν τεκμήραιτ' ἄν τις — VI. 62: ὧν οὐδ' ἂν εὐχόμενοι . . αἰτησαίμεθα — VI. 63: αἳ μετὰ πολλῆς εὐχῆς δέξαιντ' ἂν — XI. 8: ὃ πάντες ἂν εὔξαιντο οἱ νοῦν ἔχοντες — VI. 52: οὓς ἡδέως ἂν ἐροίμην — II. 28: ὅσην ἂν ἀφέλοιτο πολεμίους — IV. 80: ὧν χωρὶς οὐδὲν ἂν γένοιτο.

ββ) in rhetoricis

de Dem. XVIII. 166, 7: ὧν ἄν τις αὐτὴν . . μέμψαιτο
de comp. verb. XVIII. 80, 4: εἰς ἃ δι' ἀνάγκην ἐμπεσὼν ἄν τις . . δι' αἰσχύνης θεῖτο ἀνήρ

---

[1]) *ἂν* addidit Cobetus.

de comp. verb. III. 14, 19: ἐξ ὧν ἄν τις τεκμήραιτο
de Thuc. XLVIII. 405, 20: οἷς ἂν . . χρήσαιτό τις
de Thuc. XXVIII. 372, 15: ὧν οὐδεὶς ἂν ὡς ἡμαρτημένων ἐπιλάβοιτο
de Lys. X. 17, 20: ἣν λαμβάνων . . ἄν τις ἀμείνων γένοιτο
de Dem. XVIII. 166, 2: ἐξ ὧν ἂν μάλιστα γένοιτο διάλεκτος σαφής
de Is. V. 97, 12: ἐξ ὧν ἄν τις . . διαγνῶναι δυνηθείη.

ε) aoristi passivi

αα) in Antiquitatibus

II. 73: ἃ ἂν ἐπιτήδεια . . αὐτοῖς φανείη — IX. 27: ὃ . . γέλωτος ἂν ἄξιον φανείη — X. 29: ἧς τυχόντες ἴσως ἂν οὐδὲ καινῶν ἔτι δεηθείημεν νόμων.

ββ) in rhetoricis

de Lys. XIX. 31, 21: ἐξ ὧν ἐπιεικὲς ἂν . . ἦθος φανείη.

Quibus cum enuntiatis relativis haec exempla coniungenda sunt:

Habes optativum potentialem:

α) praesentis activi

in rhetoricis

de comp. verb. XX. 88, 13: ὥσπερ ἐκλογὴ τῶν ὀνομάτων εἴη τις ἄν.

β) praesentis medii

in rhetoricis

de Is. VII. 100, 10: ὡς ἂν ἰδιώτης τις εἰπεῖν δύναιτο.

γ) aoristi activi

αα) in Antiquitatibus

I. 34: ὥσπερ ἂν εἴποι τις Ἑλλάδι φωνῇ — II. 10: ὡς δὲ . . ἄν τις εἴποι — I. 10: ὥσπερ ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν — III. 44: ὡς δ' ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν — IV. 41: ὡς δ' ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν — XII. 4: ὡς ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν — II. 8: ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν — I. 70: ὥσπερ ἂν εἴ τις Ἑλλάδι γλώσσῃ λέξειεν — II. 8: ὡς ἄν τις εἰκάσειε — X. 44: ὡς εἰκάσειεν ἄν τις.

ββ) in rhetoricis

de Is. XV. 113, 24: ὡς ἂν ἰδιώτης τις εἴποι
de Lys. I. 8, 15: ὡς ἄν τις εἰκάσειεν
ad Pomp. VI. 247, 15: ὡς ἐξ ἄλλων . . ἄν τις ἴδοι.

b) In enuntiato pendente ab ὅτι et ὡς coniunctionibus post verba sentiendi vel dicendi invenies optativum potentialem his locis:

α) praesentis activi

αα) in Antiquitatibus

VII. 17: ἄδηλον, ὅτι . . οὐδὲ πρᾶξαι ἂν ἐξείη — VIII. 35: διδάσκετε . ., ὅτι . . οὐκ ἂν ἔχοιεν αἰτιάσασθαι — VI. 40: ὡς οὐ δικαίως ἂν ὑποπτεύοιτε . ., δυοῖν ἂν . . πιστωσαίμην.

ββ) in rhetoricis

de Thuc. XXXVIII. 391, 18: ἀποκριναμένων, ὅτι καλῶς ἂν ἔχοι . . προνοεῖν.

β) praesentis medii

in Antiquitatibus

VI. 82: λέγων, ὡς ἐκ τούτων ἂν δύναιτο . . καταμαθεῖν — IX. 2: εἰπεῖν ἐτόλμησε . ., ὅτι μᾶλλον ἂν βούλοιτο.

γ) praesentis passivi

in rhetoricis

de comp. verb. XI. 43, 7: λέγειν, ὅτι τὸ μὲν φωνῆς μέλος . . εὐμελὲς λέγοιτ' ἄν.

δ) aoristi activi

in Antiquitatibus

X. 49: . . εἰπεῖν, ὅτι . . αὐτὸς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε — VI. 36: λέγωμεν, ὅτι . . οὐκ ἂν ὑπομείναιμεν — II. 30: ἐνθυμούμενος δὲ ὅτι . . οὐκ ἂν συνέλθοιεν — XI. 26: συμφρονήσαντες, ὡς . . οὐκ ἂν ἕλοιεν αὐτόν.

ε) aoristi medii

αα) in Antiquitatibus

VI. 44: ὁρῶ τε, ὅτι . . οὐκ ἂν ἔτι . . παύσαιτο ἡ στάσις — VII. 29: τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι . . ῥᾷστον ἔργον ἂν γένοιτο — I. 81: ὡς περὶ πολλοῦ ποιήσαιντ' ἂν . ., οὐδὲν δεῖ . . λέγειν — VII. 20: διδάσκοντες, ὡς ἐκ τούτων ἂν γένοιντο.

ββ) in rhetoricis

de Lys. XII. 20, 16: ὃν οἶδ' ὅτι πολλοὶ καὶ χαρακτῆρα ἡγήσαιντο ἂν (= tab. crit. or. Att. 285, 10)

de Thuc. XLIX. 409, 2: λέγειν, ὅτι . . οὐδὲ αἱ μητέρες ἂν . . ἀνάσχοιντο
de Isocr. XII. 72, 12: οἶδα ὅτι . . ἂν αἰτία γένοιτο
de Isocr. VII. 64, 21: διδάσκων, ὡς . . οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο.

ζ) aoristi passivi

αα) in Antiquitatibus

IX. 54: εἰπών, ὡς διπλασίως ἂν αἰδεσθείη — X. 49: εἰπεῖν, ὅτι . . οὐδ' ἂν ἀπολειφθείη τοῦ πατρός.

ββ) in rhetoricis

de Thuc. XLIX. 409, 3: λέγειν, ὅτι . . ἂν δεηθεῖεν.

Iam afferam eos locos, quibus

c) in interrogationibus indirectis

optativus potentialis exstat idque

α) praesentis activi

αα) in Antiquitatibus

I. 74: πῶς ἄν τις ἀπευθύνοι . . δεδήλωταί μοι.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. XXI. 95, 17: ὅπως ποτὲ . . φαίην ἄν, . . ἀπορῶ
de comp. verb. X. 36, 8: λέγειν . . διὰ τίνων θεωρημάτων τυγχάνοι τις ἂν ὧν βούλεται (= epit. 155, 26).

β) praesentis medii

αα) in Antiquitatibus

II. 59: οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἀποδεῖξαι δύναιτο.

ββ) in rhetoricis

de Isocr. VII. 65, 5: οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν . . δύναιτο εἰπεῖν
de Isocr. XII. 72, 11: οὐκ οἶδα ἥν τινα δύναιτο ἂν παρασχεῖν.

γ) praesentis passivi

in rhetoricis

de comp. verb. XXII. 110, 3: μετρίως ἁρμόσας . . ὡς ἂν εὔφωνόν τε μάλιστα φαίνοιτο.

δ) aoristi activi

αα) in Antiquitatibus

IV. 56: πυνθανομένῳ . ., πῶς ἂν ἐγκρατέστατα τὴν ἀρχὴν κατάσχοι — XI. 19: διδάξω, πῶς ἂν . . καὶ δίκην δοῖεν οἱ τολμήσαντες . . καὶ τὴν πάτριον ἀπολάβοιμεν ἀριστοκρατίαν — III. 2: οὐχ ὁρῶν δὲ ὅπως ἂν πείσειε — VIII. 2: ὅπως ἂν ἐκεῖνοι μὲν ἄρξειαν παρασπονδεῖν, ἡμεῖς δὲ δόξαιμεν . . ἀνεύρηκα — III. 23: ὡς ἂν μάλιστα θάρσος . . παράσχοι . . παρεσκεύασταί μοι — X. 54: οὐκ ἔχοντες, ὅτῳ ἂν αὐτοὺς ἀπαλλάξειαν.

ββ) in rhetoricis

de Dem. XXXVI. 208, 9: πῶς ἄν τις αὐτὸν διαγνοίη . . πειράσομαι λέγειν

de Dem. L. 236, 17: δείξειν ἔτι, πῶς ἄν τις διαγνοίη . . καὶ ποίοις χρώμενος σημείοις . . διορίσειεν

de Thuc. XL. 393, 13: οὐκ οἶδα πῶς ἄν τις ἐπαινέσειεν

de comp. verb. VI. 27, 22: γνῶναι . ., πῶς ἂν ἕκαστον . . κρείττονα ποιήσειε (= epit. 150, 18)

de Thuc. XLVIII. 406, 14: οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ὁμολογήσειεν

de Thuc. XLV. 401, 15: οὐκ οἶδ' ὅς τις ἂν ὁμολογήσειεν.

ε) aoristi medii

αα) in Antiquitatibus

V. 30: πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο μαθεῖν βουλομένων — XI. 19: διδάξω, πῶς ἂν ἥ τε χώρα δι' ἀσφαλείας γένοιτο . . καὶ ταῦθ' ἅμα γένοιτο — VI. 56: πῶς δ' ἂν καταλυσαίμεθ' αὐτὴν . . πειρῶ λέγειν — X. 3: ὅπως δ' ἂν τοῦτο γένοιτο καὶ . . παύσαιτο στασιάζον, παρεῖχεν ἀπορίαν — VIII. 2: ὅπως δ' ἂν τοῦτο γένοιτο, . . ἀνεύρηκα — III. 9: ἀπόχρη . . σκοπεῖν, ὅπως ἂν . . διαλυσαίμεθα — III. 23: ἐσκόπουν, ὅπως ἂν αὐτὴν ἀνακομισαίμεθα — IX. 18: ὅπως δ' ἂν αὐτὴν καταλύσαιντο . . ἐτίθεσαν σκοπεῖν — III. 8: ὃν δὲ τρόπον αἱ διαλύσεις καλαὶ . . γένοιντ' ἂν . ., πειράσομαι λέγειν — III. 26: ὃν δὲ τρόπον . . τοῦτο γένοιτ' ἂν . . παρεῖχεν ἀπορίαν — IX. 15: ἐλύπει αὐτοὺς . . καταγραφὴ τίνα τρόπον ἂν γένοιτο — VIII. 1: δι' οὗ δ' ἂν αὕτη γένοιτο . . ἀνασκοπῶν — II. 24: ἐξ ὧν δ' ἂν . . γένοιντο τοιοῦτοι . ., δοκοῦσί μοι συνιδεῖν — XI. 46: σκοπούμενοι δ' ἀπὸ τίνος ἂν ἄρξαιντο — VII. 37: ἐσκόπουν . ., τίς ἂν γένοιτο . . ταραχῆς λύσις — VIII. 8: πρόφασις ἥ τις ἂν γένοιτο . . ἀκούσατέ μου — II. 24: ἐξ ὧν δ' ἂν . . γένοιντο τοιοῦτοι . ., δοκοῦσί μοι συνιδεῖν.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. VI. 29, 16: διακρίνειν . ., πῶς ἂν . . εὐεδρότερον γένοιτο (= epit. 151, 20)

de comp. verb. XI. 43, 12: ἀποδοῦναι πειράσομαι, πῶς ἂν γένοιτο λέξις πολιτική (= epit. 159, 15)

de comp. verb. XIII. 47, 10: καλὴ δ' ἁρμονία πῶς γένοιτ' ἄν, εἴ τις ἔροιτό με.

de comp. verb. I. 6, 14: δεῖξαι . . διὰ ποίας ἂν ἐπιτηδεύσεως ἐγγένοιτο ἑκάτερον αὐτῶν

de Dem. XLIX. 236, 2: ἀκοῦσαι, . . τίνα τῆς κωτίλης γένοιτ' ἂν ἁρμονίας.

ζ) aoristi passivi

αα) in Antiquitatibus

VIII. 5: πυνθάνεσθαι, πῶς ἂν . . καταλυθείη δύναμις — XI. 25: πῶς ⟨ἂν⟩[1]) ἐπανορθωθείη τὰ ἁμαρτήματα λέγειν παρεκάλουν — X. 12: ἐσκόπουν, ὅπως ἂν ὑμεῖς τ' ἀναγκασθείητε — I. 82: φράσον ὅπου νῦν ἂν εὑρεθεῖεν.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. VI. 29, 6: λέγω δὲ . ., πῶς ἂν ἄμεινον σχηματισθείη (= epit. 151, 12).

d) In enuntiato causali

optativus potentialis semel exstat

in Antiquitatibus

VI. 66: ἐπεὶ βραχὺ τὸ λειπόμενόν ἐστι τῆς ἡμέρας καὶ οὐκ ἂν δύναιτο τέλος . . λαβεῖν τὰ δόξαντα ὑμῖν.

Indicativus et optativus iuxta sunt positi.

e) In enuntiato consecutivo

tres optativos potentiales legimus:

α) in Antiquitatibus

VIII. 24: . . ὥστ' οὐδὲ τούτοις ἂν εἴης . . πολέμιος.

β) in rhetoricis

de Lys. V. 13, 15: . . ὥστε καὶ πολλὰ καὶ τῶν χρησίμων ἂν δόξειε παραλιπεῖν

de comp. verb. XXV. 124, 3: . . ὥστ' οὐκ ἂν εἴην φορτικός.

---

[1]) ἂν particulam addidit Kayser.

Enumerandi hic etiam sunt duo loci, quibus infinitivus ex ὥστε pendens cum ἂν particula ad iudicium modestius proferendum coniunctus est:

in Antiquitatibus

V. 75: . . ὥστε ὄχλον ἄν τινι καὶ φλυαρίαν φανῆναι τὴν . . σπουδήν.

in rhetoricis

de Lys. XXXIII. 49, 16: ὥστε μηδ' ἂν τοὺς ἐπιγινομένους ἑτέρας πολιτείας ἐπιθυμεῖν[1]).

---

[1]) Liceat mihi demonstrare, qualis praeterea fuerit enuntiati consecutivi usus apud Dionysium.

Loci, quibus ὥστε cum infinitivo coniungitur, sunt hi:

a) in Antiquitatibus

I. 10; I. 16; I. 45; I. 55; I. 73; I. 74; II. 3; II. 16; II. 35; II. 58; II. 68; II. 71; II. 75; III. 10; III. 13; III. 18; III. 21; III. 23 (bis); III. 24; III. 34; III. 35; III. 64; III. 68 (ter); III. 70; IV. 3; IV. 6; IV. 7; IV. 15; IV. 34; IV. 50; IV. 55; IV. 65; IV. 67; IV. 83; V. 6; V. 9; V. 16; V. 36; V. 55. V. 72; V. 77 (bis); VI. 4; VI. 8; VI. 18 (bis); VI. 20 (bis); VI. 32; VI. 33; VI. 49; VI. 52; VI. 66; VI. 74; VI. 83; VII. 1; VII. 15 (bis); VII. 19; VII. 21; VII. 44; VII. 59 (bis); VII. 68; VIII. 3; VIII. 12; VIII. 17; VIII. 24; VIII. 39; VIII. 43; VIII. 51; VIII. 56; VIII. 63; VIII. 65; VIII. 70 (bis); VIII. 73; VIII. 77; VIII. 90; IX. 4; IX. 14; IX. 21; IX. 24; IX. 26; IX. 27; IX. 29; IX. 33; IX. 44; IX. 56; IX. 57; IX. 70; X. 12; X. 19; X. 30; X. 40 (bis); X. 49; X. 53; XI. 5; XI. 12; XI. 15; XI. 24; XI. 32; XI. 37; XI. 39 (bis); XI. 40; XI. 43; XII. 10; XII. 11; XIII. 5; XIII. 8; XIV. 6; XIV. 8; XV. 1; XV. 2; XV. 4; XIX. 14; XIX. 15; XX. 1; XX. 3; XX. 16.

b) in rhetoricis

de Lys. IV. 12, 24; VIII. 15, 16; XI. 19, 4; XVIII. 30, 5; XXV. 39, 5; 40, 18; XXVII. 41, 16; 44, 17
de Isocr. VIII. 65, 13
de Is. XVIII. 121, 8
de Dem. VI. 138, 11; XX. 171, 17; XXXV. 206, 5; 207, 15; XLIII. 227, 10; XLVIII. 234, 9; 234, 20; 235, 19; L. 236, 20; 238, 9; LI. 240, 5; 241, 20; LII. 243, 12; LVI. 249, 22
ad Amm. I. VIII. 266, 10
de Din. XI. 316, 15
de Thuc. XI. 341, 12; XV. 347, 18; 347, 20; XVII. 349, 21; XVIII. 352, 15; XIX. 353, 24; LIV. 414, 12
de comp. verb. II. 8, 9; III. 12, 6; IV. 21, 9; VII. 30, 18; XI. 43, 1; XII. 46, 8; XIV. 57, 7; XVIII. 79, 16; 79, 18; XIX. 86, 21; XX. 89, 17; 93, 15; XXII. 96, 12
ad Pomp. II. 231, 3; III. 233, 18; 235, 3.

Accedamus nunc ad optativi potentialis usum disserendum. Inveniuntur apud Dionysium

516 optativi potentiales,

qui — iis, qui in enuntiato condicionali exstant, additis — dimidiam fere partem omnium optativorum efficiunt, quam

---

Iam sequuntur loci, quibus ὥστε particula cum indicativo coniuncta exstat

a) in Antiquitatibus

I. 24; I. 25; I. 60; I. 78; I. 89; II. 11; II. 42; II. 67; II. 73; II. 76; III. 7; III. 10; III. 11 (bis); III. 19; III. 21; III. 24; III. 38; III. 53; III. 65; IV. 7; IV. 9; IV. 24; IV. 42; IV. 44; IV. 51; IV. 83; V. 7; V. 38; V. 60 (bis); VI. 40; VI. 51; VI. 59; VI. 62 (bis); VI. 64; VI. 77; VI. 78; VI. 81; VI. 83; VI. 86; VI. 96; VII. 13; VII. 28; VII. 34; VII. 37; VII. 44; VII. 45; VII. 48; VII. 64 (bis); VII. 65; VII. 70; VIII. 6; VIII. 11; VIII. 12; VIII. 15; VIII. 16; VIII. 17; VIII. 22; VIII. 26; VIII. 34; VIII. 35; VIII. 43; VIII. 58; VIII. 67; VIII. 68; VIII. 78; VIII. 79; IX. 3; IX. 15; IX. 16; IX. 21; IX. 26; IX. 30; IX. 43; IX. 45; IX. 47; IX. 48; IX. 50; IX. 52; IX. 53; IX. 56; X. 8; X. 11; X. 24; X. 38; X. 41; X. 50; X. 60; XI. 2; XI. 16; XI. 38; XI. 41; XI. 54; XI. 61; XIII. 9; XV. 3 (ter); XV. 8; XIX. 15.

b) in rhetoricis

de Isocr. V. 62, 3

de Dem. VI. 139, 12; X. 149, 6; XXIV. 181, 14; XXXVI. 208, 16.

de comp. verb. XI. 40, 12; XVIII. 75, 6; XIX. 85, 14; XXII. 101, 18; XXV. 132, 1.

I. 89, ubi codices praebent: *ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἀπέμαθον, ὡς μήτε φωνὴν Ἑλλάδα φθέγγεσθαι μήτε ἐπιτηδεύμασιν Ἑλλήνων χρῆσθαι μήτε θεοὺς τοὺς αὐτοὺς νομίζειν* . . . Foerster, quod hic est locus unicus, quo ὡς particula cum infinitivo est constructa, ὡς, quod propter sequens μήτε facillime corrumpi potuerit, in ὥστε corrigendum censuit.

Si qualis fuerit enuntiati consecutivi usus apud Diodorum spectamus, videmus non multum afuisse, quin is enuntiata consecutiva ad unam fere constructionem revocaret, nam usurpavit ὥστε particulam cum infinitivo coniunctam, qui usus fuit scriptorum dialecti κοινῆς, quam vocant, 342[es], Dionysius 174[es], cum indicativo 25[es], Dionysius 113[es]. Quod igitur apud hunc duo constructionis genera inter se numero non multum differunt, statuendum est nostrum auctorem usum eorum, qui paulo ante fuerunt, relinquentem sermonem veterum scriptorum esse secutum, id quod in Antiquitatibus magis fecit quam in rhetoricis, quam rem haec tabula docet:

	ὥστε c. inf.	ὥστε c. ind.
in A.	125	103
in rh.	49	10
	174	113

rationem etiam apud Diodorum spectamus, qui inter 254 optativos habet 124 potentiales.

Si Dionysii Antiquitates et rhetorica separatim contemplamur, plane aliam rationem habemus, quam facile ex hac tabula cognosces:

Legimus in A.	290	potentiales inter		894	optativos	(1 : 3)
in rh.	278	=	=	398	=	(1 : 1,4)
	568	=	=	1292	=	1 : 2,3.

In rhetoricis optativos potentiales longe praevalere ea re explicem, quod horum ipsorum sermo saepius occasionem optativi potentialis usurpandi dedit quam historicorum.

Idem apud Philodemum observamus, nam exstant

206 potentiales[1])

inter 326 optativos (1 : 1,6).

Inter optativos potentiales apud Dionysium maxime in rhetoricis formulae quaedam loquendi inveniuntur. Ita persaepe legis optativum ἔχειν verbi cum infinitivo coniunctum veluti

in Antiquitatibus 20es:

I. 3; I. 53; I. 54; II. 21; III. 10 (bis); IV. 24; IV. 32; IV. 34; VI. 49; VI. 59; VI. 86 (bis); VII. 52; VIII. 24; VIII. 30 (bis); VIII. 35; X. 38; XI. 8; XIV. 6

---

[1])

	opt. pot.	opt.
in rhet.	129	203
de mus.	12	23
de poem.	8	14
de vita et mor.	6	13
de morte	6	12
de oec.	10	11
de deor. viv. rat.	8	11
de piet.	7	10
de ira	9	10
de vit.	5	6
de eo qu. bon.	0	5
de indic.	4	4
de philos.	1	1
de adul.	1	1
de grat.	0	0
epigr.	0	2

in rhetoricis 28[es]:

de Lys. III. 12, 8; XII. 22, 1 (= tab. crit. or. Att. 285, 6)
de Isocr. XX. 92, 2
de Is. IV. 113, 17
de Dem. XX. 170, 17; 172, 3: XXV. 184, 4; XXXVI. 209, 2; L. 237, 21; LIV. 247, 12; LVI. 249, 3
ad Amm. I. X. 268, 21
de Din. V. 304, 8; VII. 307, 13
de Thuc. VIII. 335, 9; XI. 341, 10; XXVII. 371, 10
de comp. verb. III. 14, 9; IV. 17, 17; X. 37, 1; XVIII. 77, 11 (= epit. 173, 21); XVIII. 80, 17; XX. 89, 2; 93, 20; XXI. 96, 8
ad Pomp. I. 226, 3.

Etiam paulo frequentior est usus εἶναι verbi, quod a Dionysio 54[es] in diversis formulis usurpatur, quarum hae maxime leguntur:

πολὺ ἂν ἔργον εἴη et
πολὺς ἂν εἴη λόγος.

Non multo minus frequens est usus verborum: γίγνεσθαι, εὑρίσκειν, λέγειν, δύνασθαι.

λέγειν maxime in enuntiato relativo in his formulis legitur:

ὥσπερ (ὡς) ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν (quater)
ὥσπερ (ὡς) ἄν τις εἴποι (ter)
ὡς δ' ἂν εἴποιεν (semel).

In rhetoricis sunt praeterea hae formulae dignae, quae adnotentur:

εὕροι τις ἂν vel alio verborum ordine:

de Lys. III. 10, 9; VIII. 16, 15
de Is. XII. 108, 2; XIII. 111, 7
de Dem. XXIX. 192, 7; XLIII. 227, 13; L. 237, 7
de Din. VII. 307, 9; XI. 316, 2; 316, 19
de Thuc. XVI. 348, 18; XXIV. 362, 13; 362, 22
ad Amm. I. XVII. 437, 20
de comp. verb. XVIII. 79, 22; XXII. 106, 14; XXIII. 119, 20
epit. XXI. 183, 21
de im. IX. 215, 16
ad Pom. V. 243, 14

τίς οὐκ ἂν ὁμολογήσειε(ν):

de Is. XI. 106, 5
de Dem. XXI. 175, 20; XLI. 220, 18

de comp. verb. IX. 33, 13; XVIII. 74, 9; XXV. 123, 2 (= epit. 189, 22)

epit. IX. 154, 6; 157, 6.

Quae verba Dionysius in formis optativi potentialis usurpandis maxime amaverit, haec tabula docebit:

	Praesens			Aorist.			Summa
	act.	med.	pass.	act.	med.	pass.	
εἶναι	53	—	—	—	—	—	53
ἔχειν	50	—	—	—	—	—	50
γίγνεσθαι	—	—	—	—	40	—	40
εὑρίσκειν	—	—	—	34	1	3	38
λέγειν	3	—	6	25	—	—	34
δύνασθαι	—	20	—	—	—	3	23
φάναι	12	—	—	6	—	—	18
ἀξιοῦν	—	—	—	16	—	—	16
δοκεῖν	—	—	—	15	—	—	15
ὁμολογεῖν	—	—	—	13	—	—	13
διαγιγνώσκειν	—	—	1	10	—	—	11
θαυμάζειν	—	—	—	9	—	—	9
ὑπομένειν	—	—	—	8	—	—	8
ποιεῖν	1	—	—	1	5	—	7
φαίνειν	—	2	—	—	—	5	7
ἁμαρτάνειν	3	—	—	2	—	—	5
βούλεσθαι	—	5	—	—	—	—	5
τεκμαίρεσθαι	—	—	—	—	5	—	5
εἰκάζειν	—	—	—	5	—	—	5

Omnibus notum est optativum potentialem, nisi ἂν particula adiecta sit, apud scriptores Atticos non tolerari. Etiamsi apud scriptores linguae hellenisticae et scriptores, qui „Ἀττικισταί“ vocantur, optativum absolutum etiam potentialem notionem habere posse viri docti, velut W. Schmidius, demonstrare conati sunt, tamen puto ἂν particulam, ubi in libris Dionysii optativo potentiali addita non sit, semper incuria librariorum omissam esse, praesertim cum ἄν inter illas particulas sit, quae in codicibus persaepe omittuntur. Huc accedit quod multis locis ἂν particula e palaeographicis causis facile excidere potuit.

Iam examinemus singulos locos, qui sunt:

in Antiquitatibus

III. 11; IV. 9; VI. 53; VII. 31; IX. 29; IX. 51; XI. 14; XI. 15; XI. 17; XI. 25.

in rhetoricis

de Lys. XVIII. 30, 17

de Dem. XLV. 231, 19; LI. 241, 13[1])

de Thuc. LI. 410, 12

ad Pomp. V. 242, 14.

His quindecim locis ἂν particula carentibus ex adverso ponimus 553 optativos potentiales, quibus est adiecta. Numerus igitur illorum est minor, quam ut regula statui possit.

Primo loco III. 11: ἐξ ὁποτέρας δ' ἂν πόλεως οἱ κρατήσαντες τῶν ἀντιπάλων γένωνται, ταύτῃ συγχωρήσαιμεν ⟨ἂν⟩ ἄρχειν τῆς ἑτέρας, particula post συγχωρήσαιμεν facile excidere potuit.

VI. 53, IX. 29, XI. 14, XI. 15, ad Pomp. V. 242, 14, ubi legimus:

ὑπὲρ τίνος ⟨ἂν⟩ ἀξιώσειε κινδυνεύειν
δόξαιμι γὰρ ⟨ἂν⟩ σὺν δίκῃ πάσχειν
βουλοίμην ⟨ἂν⟩ οὕτως τἀληθὲς εἶναι
οὐκέτι γὰρ ⟨ἂν⟩ αὐτὸν ὀρθοῖς ὄμμασι δυναίμην ὁρᾶν
Φίλιστος δὲ Θουκυδίδῃ μᾶλλον δόξειεν ⟨ἂν⟩ ἐοικέναι,

ἂν particulam optimo iure additam esse puto, nam optativis verborum auxiliarium, velut: δύνασθαι, ἀξιοῦν, δοκεῖν, βούλεσθαι, si Dionysius utitur, non absolute usurpare solet, sed ἂν particulam adicere.

IX. 51, IV. 9, de Lys. XVIII. 30, 7, de Thuc. LI. 410, 12, ubi legis:

ὃ πάντες ὁμολογήσειαν ⟨ἂν⟩ ἰσχυρὸν
οὐδὲν γὰρ ⟨ἂν⟩ τοσοῦτον ἀπολαύσειαν ἐκ
κράτιστα γὰρ ⟨ἂν⟩ ἀποδείξαιτο ταύτην τὴν ἰδέαν
οὐδὲν γὰρ ⟨ἂν⟩ ἀναγκαιότερον γένοιτο,

quis est, qui dubitare possit, quin ἂν particula facillime addatur?

Si interrogationum directarum apud Dionysium usum spectamus, locis VII. 31 et XI. 17 Antiquitatum exceptis semper particulam ἂν esse adiectam videmus. Itaque cum Sylburgio facies, qui VII. 31, ubi in libris est: ἀρ' οὐκ ἀγανακτήσαιτε; ἂν post οὐκ inserendum esse censuit eadem ratione qua Casaubonus altero loco XI. 17:

πῶς γὰρ ⟨ἂν⟩ ἀληθῶς γένοιτο.

Ad XI. 25, ubi in libris est: καὶ πῶς ἐπανορθωθείη τὰ . . ἁμαρτήματα λέγειν παρεκάλουν, inspicias, quo modo apud Dio-

---

[1]) Cf. p. 42 not. 2.

nysium interrogationes indirectae, quas supra exscripsi, introducantur. πῶς ἂν exstat ter decies hisce locis:

in Antiquitatibus

I. 74; IV. 56; V. 30; VI. 56; VIII. 5; VI. 19

in rhetoricis

de Dem. XXXVI. 208, 9; L. 236, 17
de Thuc. XL. 393, 13
de comp. verb. VI. 27, 22; 29, 6; 29, 16; XI. 43, 12.

Quae exempla postulant, ut illo quoque loco ἂν post πῶς addatur.

Ultimo loco de Dem. XLV. 231, 19, ubi in libris est: πολὺ γὰρ ἡ σύνταξις τὸ μῆκος λάβοι, quin ἂν particula post γὰρ addenda sit, in dubium vocari vix potest, si quis locos, quos supra tractavimus, contemplatur. Post γὰρ particula ἂν persaepe excidere solet, id quod his exemplis satis confirmatur:

IV. 9: οὐδὲν γὰρ ⟨ἂν⟩ — IX. 29: δόξαιμι γὰρ ⟨ἂν⟩ — XI. 15: οὐκέτι γὰρ ⟨ἂν⟩ — XI. 17: πῶς γὰρ ⟨ἂν⟩.
de Lys. XVIII. 30, 17 κράτιστα γὰρ ⟨ἂν⟩
de Thuc. LI. 410, 12 οὐδὲν γὰρ ⟨ἂν⟩.

Quibus exceptis apud Dionysium triginta locis omnium codicum consensu ἂν post γὰρ legitur. Sunt hi:

I. 58; I. 89; III. 9; III. 10; III. 17; IV. 9; VI. 9; VI. 37; VI. 49; VI. 54; VI. 82; VI. 86; VII. 17; VIII. 35; VIII. 75; IX. 29; XI. 5;
de ant. or. IV. 7, 4
de Lys. III. 10, 9
de Is. XII. 108, 2; XIII. 111, 7
de Dem. XXIX. 192, 7; XXXV. 207, 8; L. 237, 7; 238, 10; 238, 16
de im. IX. 215, 6
de comp. verb. XXI. 96, 9; XXV. 125, 6
ad Pomp. III. 240, 17.

Omnes scimus Graecis, et praecipue Atheniensibus, modestiam tam gratam fuisse, ut etiam de rebus omni modo certis optativum cum ἂν coniunctum usurpare mallent quam indicativum, qua forma loquendi aliquid per causarum quandam cohaerentiam fieri posse exprimitur vel iudicium modestius profertur de rebus praesentibus ac futuris. Quem usum non

modo apud optimae aetatis scriptores fuisse, sed etiam apud Dionysium ex multis locis, quos supra exscripsi, facile cognoscitur.

Dionysium, quem in optativo potentiali usurpando veterum scriptorum dicendi rationem secutum esse vidimus, optativum cum ἄν coniunctum in enuntiato consecutivo ter, in causali semel adhibuisse mirum non est spectanti iam apud scriptores Atticos in his enuntiatis optativum rarissime legi. Qua quidem ratione Dionysii et Diodori usus congruit, sed alio modo ita inter se differunt, ut Dionysius in interrogationibus indirectis, in sententiis ex ὡς et ὅτι pendentibus, in enuntiato relativo optativum potentialem multo magis amet, quam Diodorus.

Restat ut unum afferam. Optativi potentiales cum per multas paginas omnino non inveniantur, una interdum pagina maxime in orationibus Antiquitatum cumulantur. Tales loci sunt praeter alios: III. 11 Mettii Fufettii Albani oratio, quam ad Isocratei Panegyrici exemplum composuisse Dionysium demonstravit Maetzkius[1]), ubi sunt in uno capite sex optativi potentiales, VI. 56, VII. 36, VII. 52, X. 11, ubi quinos optativos potentiales legimus.

Si, priusquam huius partis disputationis finem faciamus, quid de optativi potentialis apud Dionysium usu iudicemus, paucis complectimur, tenendum est eum suum dicendi genus plane ad eorum, quos imitabatur, sermonem conformasse.

§ 2. De optativo obliquo.

a) I n e n u n t i a t o p e n d e n t e e x ὡς et ὅτι c o n i u n c t i o n i b u s post verba sentiendi et dicendi exstat optativus obliquus

α) in Antiquitatibus

αα) praesentis

post ὡς:

IV. 67: . . γενέσθαι φωνήν, ὡς . . κρεῖττον εἴη τεθνάναι — XI. 22: εἰσῆλθεν . . λογισμὸς ὀρθός, ὡς κρεῖττον εἴη — V. 16: λογισμὸς εἰσῄει πολλοῖς, ὡς ἄμεινον εἴη — VI. 27: λέγειν ἐτόλμων, ὡς ἄμεινον εἴη — VI. 70: διδάξας, ὡς οὐκ ἄμεινον εἴη — I. 46:

[1]) Carolus Maetzke: De Dionysio Halicarnassensi Isocratis imitatore, Vratisl. 1906, p. 32.

λογισμὸν δὲ λαμβάνων, ὡς ἀμήχανον εἴη — XI. 26: συμφρονήσαντες, ὡς ἄμαχον εἴη χρῆμα — III. 39: ἀπελογοῦντο . ., ὡς οὐ τὸ κοινὸν αἴτιον εἴη — VII. 15: . . ἀπολογεῖσθαι μέν, ὡς οὐδὲν εἴη . . αἴτιον — VIII. 71: διδάσκοντες . ., ὡς οὐκ εἴη δίκαιον — X. 40: ἐδίδασκον αὐτούς, ὡς κωλυτέος εἴη . . ὁ νόμος — VIII. 17: ὑμνοῦντες διετέλουν, ὡς εἴη . . δεινότατος — I. 39: ὡς δεινὰ πάσχοι ὑπὸ τοῦ ξένου . . ἐπιβοῶντος — I. 84: καταβοᾶν, ὡς δεινὰ πάσχοι — VI. 43: ὡς οὐ δίκαια πάσχοι . . ὀνειδίσας — I. 55: ἀνεθορύβησαν, ὡς τὰ πρῶτα τοῦ μαντεύματος ἤδη σφίσι τέλος ἔχοι — IV. 46: ἐδίδασκεν, ὡς οὐδὲ τὴν βασιλείαν εἶχε . . τοὺς μὲν ἀποκτείνοι . . τοὺς δ' ἐξελαύνοι τῆς πατρίδος, τῶν δὲ περικόπτοι τῆς οὐσίας, ἁπάντων δ' . . τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιροῖτο,

post ὅτι:

VIII. 91: ἀποκρινάμενοι, ὅτι οὐκ ἐξ αὐτῶν εἴησαν — X. 9: ἐτόλμων δέ τινες λέγειν, ὅτι . . ὁ ἀνὴρ εἴη κρυπτόμενος καὶ μέλλοι καταλαμβάνεσθαι — II. 39: δηλώσοντα, ὅτι μέλλοι . . αἰτεῖν ὅπλα — VIII. 36: πεπυσμένος, ὅτι μέλλοι τις . . ἀφικέσθαι — VIII. 66: πεπυσμένοι . ., ὅτι δύναμις . . μέλλοι ἥξειν — III. 3: ὑποπτεύσας . ., ὅτι δίκας αἰτήσοντες ἥκοιεν. — συνθῆκαι ἦσαν (scil. ὅτι aut ὡς) ἡ ἐγκαλοῦσα . . δίκας αἰτοίη . ., ἐπιφέροι πόλεμον — III. 48: ἐδήλωσεν . ., ὅτι κατοικεῖν . . βουλόμενος παρείη.

ββ) aoristi

post ὡς:

I. 36: λόγος . . μυθολογούμενος, ὡς . . ὁ Κρόνος . . δυναστεύσειε, καὶ . . ἐπ' ἐκείνου βίος δαψιλὴς . . γένοιτο — I. 40: λέγεται δὲ πρὸς τούτοις, ὡς καὶ δέησίν τινα ποιήσαιτο καὶ ὡς διδάξειεν αὐτοὺς — VIII. 78: παρείχοντο πίστεις, ὡς χρήματά τε συνενέγκαιεν αὐτῷ . . Ἕρνικες καὶ ὅπλα παρασκευάσαιντο καὶ συμπορεύοιντο — XI. 27: διέσπειραν λόγον, ὡς . . πολεμίων λόχος τόν τε Σίκκιον ἀποκτείνειε . ., αὐτοί τε . . ἀποφύγοιεν — VII. 14: διεξῄεσαν . ., ὡς γένοιθ' ἡ περὶ τὸν σῖτον ἀπορία — XI. 36: μήνυσις ἐγένετό μοι περὶ τῆς παιδός, ὡς ὑποβάλοιτο — I. 76: παρεσκεύασε λέγεσθαι . . ὡς ὑπὸ λῃστῶν ἀναιρεθείη τὸ μειράκιον,

post ὅτι:

X. 34: διδάσκοντες, ὅτι τῆς ὕβρεως οἱ δήμαρχοι ἄρξειαν — XI. 58: διδάσκων, ὅτι τοὺς μὲν φίλους παραλάβοιεν — I. 81: εἰπόντος . ., ὅτι σὺν ἀδελφῷ . . ἐκτεθείη . . καὶ πρὸς τῶν νομέων ἀναιρεθεὶς ἐκτραφείη — V. 50: ἔλεξεν, ὅτι πεμφθείη μὲν . . πρεσβευτής.

γγ) perfecti

post ὡς:

VII. 17: ἐδίδασκεν, ὡς κεκωλυμένος ὑπ' αὐτῶν εἴη — X. 32: ἐδίδασκεν, ὡς οὐδὲν εἴη πεποιηκώς,

post ὅτι:

I. 40: ἀκηκοὼς . . ὅτι πεπρωμένον εἴη.

β) in rhetoricis

de Is. XI. 106, 12: ὃ μέν γε ἀρχῇ κέχρηται, ὅτι νέος τε καὶ ἄπειρος εἴη.

Contra hos quinquaginta optativos obliquos in sententia pendente ex ὡς et ὅτι coniunctionibus in Antiquitatibus usurpatos — in rhetoricis unum exemplum invenis — exstant ducenti octoginta quinque loci, quibus Dionysius indicativum praetulit, quorum numerorum differentia quidem permagna, sed tamen non tanta est, quanta apud Diodorum.

Inspicias quaeso hanc tabulam:

Apud Dionysium

optativus obliquus exstat

in A.	50es
" rh.	1
	51es

indicativus est servatus

in A.	252es
" rh.	33es
	285es.

Optativus obl.: indicativus = 1 : 5,7,
apud Diodorum " " = 1 : 19,6.

Atticos scriptores post tempora praeterita in apodosi, quam vocant, optativum maluisse quam indicativum omnes scimus. Dionysius, etiamsi ea ratione Diodorum longe superat, tamen ut usui veterum scriptorum appropinquaret, multum afuit.

Optativum obliquum legis:

post ὅτι in A.	15es
" rh.	1
	16es

post ὡς in A.	35es
" rh.	—
	35es.

Indicativus legitur:

post ὅτι	in A.	225 es
=	rh.	26 es
		251 es
post ὡς	in A.	27 es
=	rh.	7 es
		34 es.

Quibus ex numeris facile cognosces Dionysium post ὅτι indicativum servare solitum esse, post ὡς inter optativum et indicativum fluctuasse.

Iam sequuntur ii loci, quibus Dionysius indicativum optativo praetulit

in Antiquitatibus

I. 64; I. 74 (bis); I. 77; I. 79; I. 81; I. 89; II. 3 (bis); II. 13 (bis); II. 21 (bis); II. 24 (ter); II. 28; II. 36; II. 58; II. 59; II. 60; II. 62; II. 69; II. 72 (quater); II. 75; II. 76; III. 3; III. 12; III. 13; III. 14; III. 17; III. 18; III. 23 (bis); III. 25; III. 28; III. 32; III. 36; III. 39; III. 47; III. 48; III. 51; III. 60; III. 69; III. 72 (bis); IV. 2; IV. 4 (ter); IV. 10 (bis); IV. 19; IV. 23 (bis); IV. 37; IV. 40; IV. 42; IV. 45; IV. 46; IV. 51; IV. 52; IV. 55 (bis); IV. 56 (bis); IV. 60; IV. 62; IV. 64; IV. 69; IV. 70; IV. 85; V. 4 (ter); V. 5 (bis); V. 48; V. 51 (bis); V. 54; V. 55; V. 56 (bis); V. 62; V. 64; V. 65 (bis); V. 66 (bis); V. 67 (bis); V. 70; V. 76; V. 77 (bis); VI. 2; VI. 5; VI. 17; VI. 18; VI. 23; VI. 30; VI. 44; VI. 47; VI. 58; VI. 65; VI. 83; VI. 92; VII. 1; VII. 6 (bis); VII. 13; VII. 15; VII. 23; VII. 27; VII. 33; VII. 34; VII. 35; VII. 38 (bis); VII. 47; VII. 48; VII. 49; VII. 54; VII. 58; VII. 60; VII. 66 (bis); VII. 68 (ter); VIII. 1 (bis); VIII. 2; VIII. 6; VIII. 37; VIII. 44; VIII. 52; VIII. 55; VIII. 58; VIII. 64; VIII. 69; VIII. 71; VIII. 73 (bis); VIII. 86; VIII. 89; IX. 1; IX. 4; IX. 12; IX. 14; IX. 17; IX. 18; IX. 20; IX. 21; IX. 22; IX. 26; IX. 37; IX. 43 (bis); IX. 44 (bis); IX. 47; IX. 48 (bis); IX. 52; IX. 54; IX. 57; IX. 63; IX. 69; X. 1; X. 2 (bis); X. 4; X. 6; X. 15; X. 17; X. 18 (bis); X. 20; X. 23; X. 24; X. 30 (ter); X. 32; X. 33; X. 35; X. 36; X. 41 (bis); X. 43 (bis); X. 47 (bis); X. 49; X. 51; X. 55; X. 58; X. 60; XI. 4 (bis); XI. 5; XI. 7; XI. 20; XI. 25; XI. 27; XI. 34; XI. 35 (bis); XI. 38; XI. 39; XI. 40; XI. 42; XI. 43 (bis);

XI. 52; XI. 63; XII. 1; XII. 2 (bis); XII. 6 (bis); XII. 11; XII. 14; XIII. 3; XIII. 5; XIV. 2; XIV. 11; XIV. 12; XV. 4; XVII. 2; XIX. 9; XX. 3 (bis); XX. 5; XX. 6; XX. 13.

in rhetoricis

de Lys. XII. 20, 22
de Isocr. VIII. 66, 11; IX. 69, 5; XI. 70, 19
de Is. XV. 113, 8; XIX. 121, 18
de Dem. XVI. 162, 3; XXIII. 178, 13; XXXIII. 202, 13; XLIV. 228, 9; XLV. 229, 18; XLVII. 232, 7; XLVIII. 234, 13; 234, 15
ad Amm. I. I. 257, 5; 257, 8; VII. 266, 2; XII. 279, 3
de Thuc. II. 327, 5; IX. 336, 15; X. 338, 12; 340, 3; XVIII. 352, 15; XIX. 354, 3; XXXVI. 386, 20; 387, 15; XXXIX. 391, 15; XLIV. 400, 13; XLV. 400, 23; XLVII. 403, 8; L. 410, 1
de comp. verb. IV. 19, 17
ad Pomp. III. 237, 2.

b) In interrogationibus indirectis optativum obliquum pro indicativo legimus hisce locis

α) in Antiquitatibus

αα) praesentis

I. 81: ἤρετο τίς εἴη καὶ τίνων — III. 23: ἐσκόπει . . τίνα χρηστέον εἴη . . τρόπον — VI. 26: τίνες εἶεν δυνάμεις . . σκοπούσης — IV. 65: πυνθανομένης ὅστις εἴη — XV. 1: προκαλουμένου . . ὅςτις εἴη ἀνήρ — VI. 15: προθεῖναι βουλήν, εἴτ' . . ἄμεινον εἴη — VI. 29: ἠρώτων, εἰ . . ἄξιον εἴη σφίσι πολεμεῖν — VIII. 50: μὴ διακρίνειν εἴ τε φίλιον εἴη — III. 16: ἐξητακέναι πρῶτον εἰ βουλομένοις εἴη — XIII. 3: εἰ βούλοιτο μετελθεῖν . . ἤρετο — V. 52: ῥηθέντων . . εἰ δέοι αὐτὸν ἐπικυρῶσαι — V. 41: ὅπου δ'αὐταῖς καὶ ὁπότε μέλλοι χρῆσθαι, οὐκ ἔφασαν εἰδέναι — XIX. 3: πυνθανομένῳ ὅπου πεπρωμένον αὐτῷ εἴη — II. 72: περὶ ὧν ἥκοι διελέγετο.

ββ) futuri

I. 41: μηχανώμενος, ὡς ἅπασι γῆ . . κοινὴ . . γενήσοιτο — VII. 67: δηλώσας, ὅποι τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσοιτο — XI. 35: ἀνεκλαίοντο . ., εἰς οἵας ὕβρεις ἐλεύσοιτο.

γγ) aoristi

I. 86: ἤρετο . . οὕς τινας οἰωνοὺς ἴδοι πρότερος — VIII. 44: κελεύσας μαθεῖν, . . ἐπὶ τί παραγένοιντο.

δδ) perfecti

I. 35: ἐρόμενον, . . εἴ πη τις αὐτὸν ἑωρακὼς εἴη.

β) in rhetoricis

αα) praesentis

de comp. verb. IV. 23, 3: ἐσκόπουν . ., εἴ τινα δυναίμην εὑρεῖν.

ββ) aoristi

de Din. II. 300, 14: εἴ τις αὐτῷ γένοιτο . . κάθοδος περιμένων. de comp. verb. XXV. 126, 8: εἴρηται . . περὶ τῆς εὐρυθμίας ἐξ ὧν τις τοιαύτη γένοιτο.

Quae fuerit in interrogationibus indirectis ratio inter optativum et indicativum, mox intelleges. Habemus enim:

optativum obliquum
in A. 20[es]
" rh. 3[es]
23[es]

indicativum
in A. 104[es]
" rh. 24[es]
128[es],

optativus obliquus: indicativus = 1 : 5, 56
apud Diodorum = 1 : 5, 8.

Dionysium sicut Diodorum in interrogationum indirectarum usu sermoni suae aetatis vulgari appropinquasse videmus.

Iam afferantur ii loci, quibus Dionysius optativum usurpare potuit, sed indicativum praetulit

in Antiquitatibus

I. 40; I. 58; I. 65; I. 75; I. 82 (bis); I. 89; II. 3 (bis); II. 5; II, 27; II. 48; II. 57; II. 59; II. 61; III. 3; III. 7 (bis); III. 9; III. 16; III. 26; III. 47; III. 48; III. 60; III. 67; III. 69; III. 71; III. 73; IV. 13; IV. 23 (ter); IV. 24; IV. 29; IV. 37; IV. 39 (bis); IV. 40; IV. 42: IV. 49; IV. 57; IV. 59 (bis); IV. 66 (bis); IV. 67; IV. 69 (bis); IV. 70 (bis); IV. 71 (bis); IV. 73; IV. 84;

V. 7; V. 8 (bis); V. 29; V. 30; V. 49; V. 55; V. 63; V. 74; VI. 4 (bis); VI. 47; VI. 48; VI. 58; VI. 70; VII. 1; VII. 14; VII. 16; VII. 21; VII. 35; VII. 62 (ter); VII. 65; VII. 68; VIII. 44; VIII. 75; VIII. 89; IX. 5; IX. 6; IX. 38; IX. 54; X. 12; X. 15; X. 17; X. 36; X. 42 (bis); XI. 3; XI. 28; XI. 37; XI. 42; XI. 62; XII. 10; XIII. 3; XIII. 7; XIII. 9; XIV. 6; XIX. 10.

in rhetoricis

de Isocr. V. 61, 22; 61, 23; 62, 4; 62, 5; IX. 69, 1; 69, 3; 69, 4
de Dem. IV. 135, 2; XIII. 156, 14; XXII. 177, 2; XXXIII. 202, 14; XLVII. 232, 1; 232, 13; XLVIII. 234, 15
ad Amm. I. XI. 273, 1; XII. 278, 12; 278, 14
de Thuc. I. 325, 6; XXXIV. 381, 10
ad Amm. II. I. 421, 7
de comp. verb. IX. 22, 2
ad Pomp. III. 232, 5.

Pro coniunctivo dubitativo in interrogationibus indirectis adhibuit Dionysius optativum in rhetoricis omnino non,

in Antiquitatibus 9^es:

I. 80: ἀμηχανοῦντες ὅ τι δράσειαν — I. 86: ἐν ἀπόρῳ γίνεται ὅ τι ἀποκρίναιτο — II. 44: εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐνέπιπτον ὅ τι χρήσαιντο — VII. 64: οὔθ' . . εἶχεν, ὅ τι ἀπολογήσαιτο — III. 40: ἀποροῦντες ὅποι τράποιντο — VII. 27: διαποροῦντες εἴτ' ἀπολογητέον αὐτοῖς εἴη — X. 17: ἠπόρει . . οἵ τινες εἶεν καὶ τίνος δεόμενοι ἥκοιεν — XV. 1: οὔθ' ὅπως τὸν ἄνδρα ἀμύνοιτο δυνάμενον συμβαλεῖν, οὔθ' ὡς τὸν κόρακα φυλάττοιτο.

His octo locis, quibus in interrogationibus, quae vocantur, dubitativis optativus est usurpatus, obstant quattuordecim loci iique: III. 22, VIII. 43, VIII. 87, X. 54, ubi pro optativo coniunctivus dubitativus,

I. 39, I. 67, I. 72, II. 18, III. 22, IV. 19, VI. 50, VI. 57, XI. 39, de Isocr. I. 56, 9, ubi indicativus futuri in apodosi exstat.

Est igitur statuendum Dionysium in interrogationibus dubitativis sermoni veterum scriptorum iam magis appropinquasse quam in interrogationibus indirectis, nam in his erat ratio optativorum ad eos locos, quibus optativum vitavit, 1 : 5,56, in illis autem 1 : 1,55. Eandem fere rationem praebet Diodorus (1 : 1,8).

c) In enuntiato temporali

legis optativum obliquum loco coniunctivi vel cum ἂν coniuncti in Antiquitatibus 7es:

III. 35: φυλάττειν ὅτε καιρὸς ἐπιτήδειος φανείη — XII. 6: ἔμελλον . ., ὁπότε μάθοιεν ἐπὶ . . βοήθειαν ὡρμηκότας ἅπαντας . ., παρακαλεῖν — XI. 36: . . ἡγησάμην τούτῳ τὴν ἐξουσίαν καταλιπεῖν, ὁπότε γένοιτο ἀνήρ — VI. 26: μηδένα ἐξεῖναι . . ἄγειν, ἕως ἡ βουλὴ περὶ αὐτῶν διαγνοίη — VII. 27: κατέχοντες . . τὸν δῆμον, ἕως ἡ βουλὴ διαλυθείη — I. 42: ἐπεὶ δὲ προθύμως τοὺς πολέμους συνδιενέγκαιεν, . . κατοικίζειν — XIV. 8: ὥσθ' . . θᾶττον δὲ ἀφίστασθαι τῶν πόνων ἢ κελευσθεῖεν ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων.

Si parvum numerum optativorum obliquorum in enuntiato temporali apud Dionysium spectamus, eum contra Diodorum nihil fere progressum esse statuamus necesse est.

d) In enuntiato finali

exstat optativus pro coniunctivo post ἵνα 66es:

α) in Antiquitatibus

αα) praesentis

I. 38: ἵνα δὲ μηδὲν εἴη τοῖς ἀνθρώποις ἐνθύμιον, . . διδάξαι — III. 1: ἵνα δὲ μηδὲ οἰκίας ἄμοιρος εἴη τις, προσετείχισε — XIX. 12: ἵνα μὴ διάσημος εἴη . ., ἐκέλευσεν — XX. 1: παρενέβαλον τάγμασιν, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς ἀσθενὲς εἴη — V. 9: μετατίθεται κάτω, ἵν' ἐξείη . . βάλλειν — VIII. 87: ἐξεληλάσθαι τῆς πόλεως, ἵνα μηδενὸς εἶεν ἔτι κύριοι — III. 38: κατασκάψας, ἵνα μηδὲν αὖθις ὁρμητήριον ἔχοιεν . . μηδ' ἐργάζοιντο τὴν γῆν — IV. 69: συνέπεμψε . ., ἵνα περιυβρίζειν ἔχοιεν — V. 56: ἀναγκαίαν . . ὁρῶν μάθησιν, ἵνα παραδείγμασι ἔχοιεν χρῆσθαι — VI. 30: ἵνα δι' εὐλαβείας ἔχοιεν . ., ᾐκίσατο — VII. 8: εἰ τὰ ὅπλα . . καθιερώσειαν, ἵνα . . ἔχοιεν αὐτοῖς χρῆσθαι — VI. 42: ἀπέλυσε . ., ἵνα μὴ τὰς ὑποσχέσεις ἀπαιτοῖεν — X. 58: ἵνα . . ἐν αὐτοῖς μένοιεν, ἐδόκει — I. 40: διδάξειεν αὐτοὺς . ., ἵνα . . κεχαρισμένα θύοιεν — I. 52: χρησάμενος, ἵνα . . ἀναπαύσεις γίνοιντο — VII. 72: ἡγοῦντο δὲ τῆς πομπῆς, ἵνα φανερὰ γίνοιτο — IV. 38: διαλλαγὰς πρῶτον εὑρόμενον . ., ἵνα πιστεύσας . . ἧττον αὐτὸν φυλάττοιτο.

ββ) aoristi

I. 82: ἵνα πιστεύσειαν τεκμηρίων δεομένοις — IV. 55: ἵνα δὴ μᾶλλον . . πιστεύσειαν . ., κομίζειν — VI. 2: ἀπομερίζοντες, ἵνα

μή τι νεωτερίσειαν — VI. 27: βουλῆς συναχθείσης, ἵνα περὶ . . βουλεύσειεν — VII. 72: κόσμον αὐτοῦ ἀφηγούμενος, ἵνα δῆλον ἡμῖν ποιήσειεν — VIII. 12: ἐνέβαλεν, ἵνα περισπάσειε . . ἐπικουρίαν VIII. 36: πλασάμενος τὸν λόγον, ἵνα μὴ δόξειε χαριζόμενος τοῖς ἐχθροῖς — X. 34: οὐδὲν ἐξήνεγκεν ἡ βουλὴ τέλος, ἵνα μήτε μειώσειε — XIX. 8: ἵνα τύχοι προσοχῆς καὶ διδάξειεν αὐτούς, . . παρῆν — I. 83: δεήσεσθαι . . ἔμελλον, ἵνα με πρὸς αὐτὸν ἀγάγοι — IV. 57: φυλακὴν ἐπιτρέψας . ., ἵνα μὴ διαφύγοιεν — IV. 77: ἀποκτείνας . ., ἵνα τὴν οὐσίαν αὐτοῦ κατάσχοι — V. 42: παραγγείλας . ., ἵνα μὴ γνοῖεν . . πολέμιοι — V. 44: φυλακὰς ἐποιοῦντο . ., ἵνα μὴ λάθοιεν — VI. 29: ἀνακαλῶν τὸν στρατόν, ἵνα μηδένα χρόνον οἱ πολέμιοι διαναπαύσαιντο — VIII. 4: ἠξίου συνιέναι . ., ἵνα κοινῇ χρήσαιντο — VIII. 6: κατέφυγον . ., ἵνα κοινῇ μεθ' ὑμῶν τιμωρησαίμην — XI. 58: διδάσκων . ., οὐχ ἵνα κατὰ τοῦ δήμου διαπράξαιντο, ἀλλ' ἵνα μετὰ . . βουλεύσαιντο — I. 76: οὐκ ἐποιεῖτο, ἵνα μὴ τῷ δήμῳ ἀπέχθοιτο — V. 22: καθίσταντο . ., ἵνα μὴ μεταβάλοιντο — IX. 67: ἵνα δὲ τὴν . . ἐπικουρίαν . . ἀφέλοιντο, ἐνέβαλον — I. 84: ποιῆσαι δὲ ταῦτα . ., ἵν' ἀρχὴ γένοιτο — III. 26: ἐχώρει, ἵνα δὴ . . γένοιτο πᾶσιν φανερός — V. 5: κατέχειν συνεβούλευσε . ., ἵνα μὴ γένοιτ' αὐτοῖς ἀφορμὴ — VII. 8: ἵνα μὴ γένοιτο πόλεμος . ., μίαν ἔφη εὑρίσκειν — VII. 16: ἵνα μὴ τοῦτο γένοιτο, . . ἠξίου — VII. 59: παράταξις ἐγίνετο . ., ἵνα μὴ γένοιτο — VIII. 3: ἐπιμεληθῆναι . ., ἵνα . . μετ' ἀσφαλείας γένοιτο — IX. 8: ἵνα δὴ ταῦτα γένοιτο . ., ἐφῆκαν — X. 2: ἵνα δὲ μὴ τοῦτο γένοιτο μηδὲ . . ἀναγκασθεῖεν . ., ἐπιμηχανώμενοι διετέλουν — XX. 9: ἀνόητον ἐποίησε . ., ἵνα παράδειγμα . . γένοιτο — VIII. 21: φυλάττων, ἵνα μήτ' ἀγορὰ . . προσγένοιτο — IV. 82: ποιησαμένη . . ἀράς, ἵνα τιμωροὶ . . γένοιντο — VII. 20: συνεβούλευον . ., ἵνα σωφρονέστεροι . . γένοιντο — VIII. 12: παρηγγέλλετο . ., ἵνα δι' ὑποψίας ἔτι μᾶλλον οἱ πατρίκιοι γένωνται[1]) τοῖς δημοτικοῖς καὶ μὴ ἐξαιρεθείη τὸ στασιάζον IV. 29: κελεύσασα τοὺς ἔνδον, ἵνα μόνη διαλεχθείη — V. 70: ἵνα δὲ μηθὲν ἐναντιωθεῖεν . . ἔκρινεν — XI. 26: στὰς ἐπὶ τὸν ὄχθον, ἵνα μὴ κυκλωθείη — XI. 27: ψηφίζονται . ., ἵνα . . ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν παρακομισθείη — XI. 34: παρεῖχον τὸν λόγον . ., ἵν' ἐκτραφεῖσαν τὴν κόρην . . ἀφαιρεθείη.

---

[1]) De lectione Iacobyi *γένοιντο* infra dicam.

β) in rhetoricis

aoristi

de Dem. XXXIII. 203, 19: δόξης ἔτυχον, ἵνα δείξαιμι
ad Amm. I. I. 258, 1: εἴρηται, ἵνα ἢ τὴν δόξαν . . ἀφείην . . ἢ μεταβαλεῖν πείσαιμι
de Lys. XXIX. 46, 8: καταγωγὴ ἐγένετο, ἵνα θαυμασθείη μᾶλλον
de Lys. XXXII. 49, 10: ἵνα δὴ μὴ τοῦτο γένοιτο, γράφει
de Thuc. XLI. 394, 17: ἵνα μὴ πλείων ὁ λόγος γένοιτό μοι, παραλήψομαι
de Thuc. LV. 417, 12: ἵνα μὴ μακρότερος . . ὁ λόγος γένοιτό μοι, τούτοις ἀρκεσθεὶς
de comp. verb. VI. 30, 11: μετασκευάζει τὰς λέξεις, ἵν' αὐτῷ γένοιντο . . ἐπιτηδειότεραι,

post ὡς 10ᵉˢ:

in Antiquitatibus

α) praesentis

I. 18: φυλακὴν καταστήσαντες, ὡς ἔχοιεν . . καταφυγήν — I. 85: ἀπαναλῶσαι . . τὸ διάφορον, ὡς μὴ δι' ὑποψίας ἔχοι — V. 40: προσέθηκεν . ., ὡς ἔχοι διανεῖμαι κλήρους — VIII. 19: τοῦτ' ἐσπούδαζεν, ὡς μηδὲν πάθοιεν . ., ἀλλὰ καὶ γῆν . . ἀπολαμβάνοιεν καὶ βοσκήματα . . κομίζοιντο.

β) aoristi

I. 84: δοθῆναι . ., ὡς . . παιδείαν ἐκμάθοιεν — I. 46: ἔταξεν, ὡς . . φυγὴ αὐτοῖς γένοιτο — X. 24: ἔταξεν, ὡς μήτε βοήθεια παραγένοιτο — IX. 51: ἀντιλέξαντες . ., ὡς μὴ φιλονεικίας δόξαν ἀπενέγκαιντο — VI. 29: ταῦτ' ἐφιεὶς . ., ὡς ἕκαστος ὠφεληθείη — XI. 33: φυλακὴν περιστησάμενος, ὡς μηδὲν . . βιασθείη,

post ὅπως semel:

in rhetoricis

de comp. verb. XXII. 97, 14: ὅπως αἱ βάσεις αὐτῶν γένοιντο θεατρικαὶ . . σπουδὴν ἔχουσα,

post μὴ ter:

in Antiquitatibus

VIII. 82: ἔδοξε . . διὰ φυλακῆς αὐτὸν ἔχειν, μή τι παρακινήσειε — IX. 58: ἐφρούρει, μὴ λάθοιεν ἀπιόντες — VIII. 66: περιστεφανώσαντες, μή τις ἔφοδος . . γένοιτο,

post ὡς ἂν quater:

in Antiquitatibus

VI. 25: ὡς ἂν μάλιστα κόσμον . . λάβοι, . . ἐσθῆσιν ἀμφιέσασα — III. 8: ἐπέθεντο ἡμῖν . . ἀλλ' ὑπὸ σκότους, ὡς ἂν ἥκιστα ὑπίδοιτό τις αὐτῶν τὴν ἐπιβουλὴν καὶ φυλάξαιτο — III. 6: κατ' ὀλίγους ἰόντας, ὡς ἂν ἥκιστα γένοιντο . . καταφανεῖς — II. 58: προσθησόμενοι, ὡς ἂν μάλιστα ἐξαιρεθείη τὸ στασιάζον.

Primum qualis modorum usus in enuntiato finali[1]) fuerit apud Dionysium spectemus. Attici scriptores post tempora praeterita optativum maluerunt quam coniunctivum. A Platonis et Xenophontis aetate optativus coniunctivo cedere coepit. Quam legem maxime apud scriptores linguae hellenisticae exeuntis valuisse Polybius et Diodorus testes sunt. Apud quos ratio inter optativos obliquos in enuntiato finali et eos locos, quibus coniunctivum servaverunt, haec est:

apud Polybium 1 : 39
= Diodorum 1 : 22,4, tamen
= Dionysium 1 : 1,8, nam,

optativus obl. exstat
in A. 76es
= rh. 8es
84es,

coniunctivus est servatus
in A. 136es
= rh. 16es
152es.

Dionysius igitur multo magis quam illi scriptores veterum usu sibi proposito optativi auctoritatem auxit.

Iam eos locos afferam, quibus coniunctivus et optativus in uno enuntiato finali iuxta sunt positi:

VIII. 12: τοῦτο γὰρ ὑπὸ τοῦ Μαρκίου παρηγγέλλετο τοῖς Οὐολούσκοις, ἵνα δι' ὑποψίας ἔτι μᾶλλον οἱ πατρίκιοι γένωνται τοῖς δημοτικοῖς καὶ μὴ ἐξαιρεθείη τὸ στασιάζον, ubi nihil habemus, cur contra omnes codices aut cum Iacobyo γένωνται in γένοιντο aut cum Kiesslingio ἐξαιρεθείη in ἐξαιρεθῇ mutemus[2]).

---

[1]) Cf. H. Diehl, De enuntiatis finalibus apud Graecorum rerum scriptores posterioris aetatis. Diss. Monac. 1895.

[2]) Locum simillimum comparat Foerster Libanii t. III. 407, 2 R *οὐχ ἵν' ἡμῖν ἀργύριον γένηται* (*γένοιτο* perperam Reiske) *καὶ πλουτήσειεν ἡ πόλις, ἀλλ' ὅπως ἀκούσαιμεν — καὶ γένηται.*

Altero loco de comp. verb. XXII. 97, 14: οὔτε προσθήκαις τισὶν ὀνομάτων, ἵνα ὁ κύκλος ἐκπληρωθῇ, μηδὲν ὠφελούσαις τὸν νοῦν χρωμένη οὔτε ὅπως αἱ βάσεις αὐτῶν γένοιντο θεατρικαί τινες . ., σπουδὴν ἔχουσα οὐδ' ἵνα τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος ὦσιν αὐτάρκεις συμμετρουμένη μάλα, . . est positum primum ἵνα cum coniunctivo, deinde ὅπως cum optativo, tum rursus ἵνα cum coniunctivo.

Optativum in enuntiato finali a veteribus scriptoribus nisi post tempora secundaria omnino non usurpari notum est. Quam legem veterum Dionysius in universum quidem secutus est, sed paucis locis optativum post tempora primaria exhibuit: II. 58, III. 9, V. 9, XI. 27, XIII. 8, de Lys. XXXII. 49, 10, de Thuc. XLI. 394, 17, de comp. verb. VI. 30, 11.

Qualis fuerit particularum, quae enuntiatum finale introducunt, usus apud Dionysium hae tabulae docebunt:

Optativus obliquus exstat

post ἵνα	in A. 59^{es}	in rh. 7^{es}	=	66^{es}
„ ὡς	„ „ 10	„ „ —	=	10
„ ὅπως	„ „ —	„ „ 1	=	1
„ μή	„ „ 3	„ „ —	=	3
„ ὡς ἄν	„ „ 4	„ „ —	=	4
	76	8	=	84

Coniunctivus est servatus

post ἵνα	in A. 108^{es}	in rh. 15^{es}	=	123^{es}
„ ὡς	„ „ 4	„ „ —	=	4
„ ὅπως	„ „ 5	„ „ —	=	5
„ μή	„ „ 19	„ „ 1	=	20
	136	16	=	152.

Complectamur:

ἵνα	c. opt. 66^{es}	c. coni. 123^{es}	=	189^{es}	(1 : 1,86)
μή	„ 3	„ 20	=	23	(1 : 6,7)
ὡς	„ 10	„ 4	=	14	(1 : 0,4)
ὅπως	„ 1	„ 5	=	6	(1 : 5)
ὡς ἄν	„ 4	„ —	=	4	
	84	152	=	236	(1 : 1,8).

Videmus igitur Dionysium singulas particulus in enuntiato finali nequaquam numero pariter usurpavisse. Ἵνα frequentia longe superat omnes alias particulas, sed regit coniunctivum

dimidia fere parte saepius quam optativum. Post ὡς particulam optativum saepissime legimus. Particularum ὡς ἄν, quas post Atticorum scriptorum aetatem ex enuntiato finali paulatim evanuisse videmus, apud Polybium et Diodorum nullum exemplum reperitur, sed a Dionysio rursus eas in sententiam finalem receptas esse exempla, quae supra exscripsi, docent. Exstat enim:

ὡς ἂν quater: II. 58; III. 6; III. 8; V. 25.

e) Post verba timendi

habes optativum obliquum quater

in Antiquitatibus

V. 13: κατὰ δέος . . μὴ δίκην ἀναγκασθεῖεν ὑπέχειν — V. 44: ἦν δέος . ., μὴ . . ἔλθοιεν οἱ πολέμιοι — I. 56: δεδοικώς, μὴ ὑπὸ θορύβου . . ἀποτραπείη — XI. 40: οὐδὲ δέδοικε μὴ καὶ ἐπ' αὐτὸν ἔλθοι.

Addamus haec duo enuntiata: VIII. 56: πολλή . . ἐνέπιπτεν ἀπιστία, μή ποτ' οὐ τὸ ξόανον εἴη τὸ φθεγξάμενον — IX. 71: συγχωρησάντων . . δι' εὐλαβείας, μή τινα παράσχοιεν . . ὑποψίαν.

Si eos locos numeramus, quibus Dionysius pro optativo coniunctivum adhibuit, habemus hanc rationem:

opt. obl.: coni. (52)	= 1 : 8,7
apud Polybium	= 1 : 11
„ Diodorum	= 1 : 78.

Dionysium, etiamsi ea ratione usum eorum, quos imitabatur, secutus magis quam illi optativi vim restituit, tamen etiam a sermone veterum scriptorum abesse omnes concedent.

f) In enuntiato relativo

apparet optativus obliquus pro coniunctivo cum ἄν coniuncto

α) in Antiquitatibus 23[es]:

αα) praesentis

IV. 78: διεξῆλθον . . παρανομίας, ἐφ' αἷς . . εἴη δίκαιος — III. 3: ἡ δ'ἐγκαλοῦσα ὅ τι δήποτε ἀδίκημα δίκας αἰτοίη — V. 41: ἅ τε δέοι πράττειν ἑκάστοις ὑποθέμενος. — VI. 88: ὅσων μέλλοι σπέρμα κακῶν βαλεῖν, τῇ πολιτείᾳ προλέγων — XIII. 5: δακρύοντος οἵου στέρεσθαι μέλλοιεν ἀνδρὸς — V. 73: διὰ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κελεύειν ὅ τι θέλοι — VI. 25: προῄεσαν ἐπιτρέποντες . . χρῆσθαι σφίσιν . . ὅ τι βούλοιτο — VI. 94: ἐπ' ἐκείνῳ ποιήσας,

οὓς βούλοιτο λαβεῖν — VIII. 57: κύριος . . καὶ τοῦ καλεῖν, ὃν βούλοιτο, ἐπὶ δίκην — III. 14: ὅσα ἐν τοῖς ἄριστα μαχησομένοις βουλοίμεθα[1]) εἶναι, κἂν τούτοις ἔνεστι τοῖς ἀνδράσι — VI. 26: κελεύσας . . ὅποι βούλοιντο ἀδέως ἀπιέναι — X. 41: καὶ παρεῖχον ὅποι βούλοιντο χωρεῖν — I. 46: εἰς νοῦν βάλλεται . . καὶ χρήματα ὁπόσα φέρειν δύναιτο διασώσασθαι — VIII. 13: ἐμοὶ δοκεῖ . . κράτιστον εἶναι . . πᾶν ἄλλο κακὸν ὅ τι δύναιτο ποιεῖν — VIII. 36: ἐπιτρέπειν ὅτου δέοιντο τῶν μετρίων.

ββ) aoristi

V. 13: συγχωρήσαντες ὅσον λάβοι τις ἐξ αὐτῶν — II. 15: γῆς μοῖραν, ἣν κτήσαιτο πολεμίους ἀφελόμενος — II. 72: εἰς μὲν ἐκ τῶν εἰρηνοδικῶν, ὃν οἱ λοιποὶ προχειρίσαιντο . . παρεγίνετο — IV. 40: ἐξουσίαν ὁ δῆμος ἐδίδου . ., οἵαν προέλοιτο καταστήσασθαι — X. 32: κατῳκοδόμουν ὅσον ἕκαστοι δυνηθεῖεν — VI. 49: οὔτε τῷ δήμῳ ὅσα βουληθείη πράττειν ἐπιτρέπων — XI. 28: τῶν δυναμένων τις εὖ ποιεῖν οὓς βουληθείη καὶ κακῶς — XX. 1: αὗται κεραίας εἶχον . . ὅπη βουληθείη τις . . περιάγεσθαι — I. 86: οὐκ ἐπιτρέψουσα ὅ τι μὴ φανείη λέξειν.

β) in rhetoricis 3[es]:

αα) praesentis

de Dem. IV. 135, 13: εἰς μὲν τὸ διδάξαι τὸν ἀκροατὴν σαφέστατα, ὅ τι βούλοιτο, . . ἐπιτηδεύει.

ββ) aoristi

de Lys. XVII. 27, 21: εἰπεῖν . ., ἀλλ' ὃ τοῦ προτεθέντος λόγου μηδαμοῦ μᾶλλον ἢ ἐπὶ πρώτου ὠφελήσειε

de Isocr. I. 55, 3: ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη κατέφυγεν.

Quantum Dionysius in optativi obliqui usu in enuntiato relativo sermone vulgari ductus sit, facillime cognoscitur, si eos locos ex adverso ponimus, quibus scriptor optativum adhibere potuit, sed coniunctivum cum ἄν coniunctum praetulit. Habemus hanc rationem:

optativ. obl. (26): coni. c. ἄν (210) = 1 : 8
apud Diodorum = 1 : 4,5.

---

[1]) *ἂν* particula post *βουλοίμεθα* addita Meinekius mea quidem sententia iniuria structurae potentialem vim dedit. Omnes codices habent *βουλοίμεθα εἶναι.*

Optativorum obliquorum, qui apud Dionysium in enuntiato relativo exstant, non plus quam tres in rhetoricis inveniri non est mirum spectanti optativum obliquum in omni enuntiatorum genere Dionysii rhetoricorum rarissime aut omnino non esse usurpatum.

Optativi obliqui qualis usus fuerit in universum apud Dionysium, si quaerimus, hoc statuendum est. In singulis enuntiatis ita est adhibitus, ut facile intellegamus cum in aliis coniunctivum aut indicativum optativo cedere coepisse, tum in aliis coniunctivum aut indicativum auctoritatem, quam apud scriptores linguae hellenisticae acceperant, obtinuisse.

§ 3. De optativo iterativo.

a) In enuntiato temporali

exstat ad rem tempore praeterito iteratam significandam optativus iterativus:

post ὅτε:

α) in Antiquitatibus

αα) praesentis

II. 12: ᾤετο δεῖν . ., ὅτε αὐτὸς ἐξάγοι — II. 72: γινόμενα, ὅτε . . αἰτοῖεν δίκας — V. 17: ἔθος ἦν, ὅτε . . θυσίας ἐπιτελοῖεν — VII. 59: ὅτε μέλλοι ψῆφον ἐπιφέρειν . . ἐκάλουν — VIII. 58: εἰς ἣν (scil. ἀγορὰν) ἔθος ἦν αὐτοῖς, ὅτε[1]) περὶ τῶν μεγίστων βουλεύεσθαι μέλλοιεν, . . προβούλους ἀποστέλλειν — XV. 10: ἔθος ἐστὶ ποιεῖν, ὅτε μέλλοιεν ἄρχειν πολέμου — IV. 71: ἐκκλησίαν, ὅτε βουλοίμην, συγκαλεῖν — XX. 4: ὅτε κατάγοιτο . ., ἐμακάριζε . . Ῥηγίνους.

ββ) aoristi

II. 28: ὅτε δὲ πόλεμος καταλάβοι στρατεύεσθαι διδάσκων — V. 42: καὶ τοὺς . . ὅτε γένοιντο ἐν χερσίν, ἐφόνευον — XX. 1: ὅτε πλησίον γένοιντο τῶν θηρίων, πλήσαντες πυρός — V. 54: ἐφίσταντο γὰρ αὐτοῖς, ὅτε κοιμηθεῖεν — VI. 70: ὅτε βουληθεῖεν ἐπισκώπτειν . . ἐπεκάλουν.

β) in rhetoricis

αα) praesentis

de Dem. LI. 240, 6: ὥσθ' ὅτε γράφοι . ., στρέφειν
de comp. verb. XXV. 132, 1: ὥσθ' ὅτε γράφοι, . . ἐπειρᾶτο.

---

[1]) ὅτι codicum et editionum, quod sensum non praebet, in ὅτε particulam iterativam mutavi.

ββ) aoristi

de comp. verb. XI. 39, 16: δυσαρεστουμένους, ὅτε τις . . ἐν ἀσυμμέτροις ποιήσαιτο χρόνοις καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀφανίσειεν.

post ὁπότε:

α) in Antiquitatibus

αα) praesentis

I. 21: ὁπότε . . στρατὸν ὑπερόριον ἀποστέλλοιεν . . ἱεροί τινες . . ἰόντες — III. 19: ὁπότε τὰ προπολέμια θύοιμεν, ἐκωλυόμεθα — V. 34: οὐκ ὄντος . . ἔθους, ὁπότε ἀναστρατοπεδεύοιεν — VIII. 90: ὁπότε μὲν γὰρ οἱ ὕπατοι καλοῖεν τὸ πλῆθος, . . οἱ δήμαρχοι διέλυον, ὁπότε δ'αὖ πάλιν ἐκεῖνοι καλοῖεν, οὐκ ἐπέτρεπον οἱ ὕπατοι — XV. 1: ὁπότε μέλλοι πληγὴν ἐκφέρειν, . . ἤμυττε — VI. 25: ὁπότε βούλοιντο, τοῦ πολέμου ἄρχειν — VIII. 3: ὁπότε διὰ τῶν στενωπῶν πορεύοιντο . . ἀθρόοι ἐξῄεσαν — VII. 45: ὁπότε . . κελευσθέντες αὐτὸν ἄγειν ἐπιβάλλοιντο, πληγὰς ἐντρίβεται — XX. 2: ὁπότε διώκοιντο . . ἐπεζομάχουν — III. 5: ὁρῶν . . οὔτε τὰ σφάγια, ὁπότε θύοιτο . . καλά — IV. 64: παλαίτερον μὲν ἔτι εἰργόμενος, ὁπότε κατάγοιτο.

ββ) aoristi

I. 16: ὁπότε γὰρ . . ἐπίδοσιν αἱ πόλεις τισὶ λάβοιεν . . ἢ . . ἡ γῆ . . καρποὺς ἐξενέγκειεν, ἢ τοιόνδε τι πάθος ἄλλο . . ἀνάγκην ἐπιστήσειε . ., ἐξέπεμπον — II. 8: ὁπότε δόξειε . . συγκαλεῖν . ., ἀνηγόρευον — IV. 20: ὁπότε γὰρ . . πόλεμον ἐκφέρειν δόξειεν αὐτῷ . . συνῆγεν — V. 73: ᾑροῦντο δ'αὐτοὺς . ., ὁπότε δόξειε συμφέρειν — VII. 64: ὁπότε δόξειε τῇ βουλῇ . ., ἐξῄει — XVI. 2: ὁπότε δόξειεν αὐτοῖς, ἀπελθεῖν — IV. 19: ὁπότε γὰρ αὐτῷ δεήσειε . ., ἐκέλευε — IV. 43: ὁπότε δεήσειεν . . χρημάτων, . . κατέφερε — XVI. 1: ὁπότε λύσειε τοὺς δεσμούς, . . ἄνω φερόμενον — II. 9: ὁπότε μὴ πράξειάν τι τῶν κελευομένων πληγὰς ἐντείνοντες — VI. 24: ἐκολάζοντο . ., ὁπότε μὴ ταχέως ὑπηρετήσειαν — IV. 40: ὁπότε βασιλεὺς ἀποθάνοι, . . ὁ δῆμος ἐδίδου — XI. 35: οἶκτον ἐλάμβανον, ὁπότ' εἰς τὴν παρθένον ἴδοιεν — XX. 2: ὁπότε τοὺς Ῥωμαίους μάθοιεν . . περιεδίνουν — VII. 41: μειονεκτοῦντας . . τοὺς δημοτικοὺς ὁρῶντες, ὁπότε συμβαίη τι διάφορον — VIII. 60: εἰς ἐπανόρθωσιν . ., ὁπότε γνοίη, προχειρότατος — III. 7: ὁπότε χρησαίμην σφαγίοις . ., χαλεπώτερα γινόμενα — IX. 3: ὁπότε . . χρήσαιτο, δι' εὐλαβείας ἐλάμβανον — II. 75: ὁπότε . . ἀμφίλογόν

τι γένοιτο . . πίστις ἦν — IV. 15: συνέφευγον, ὁπότε γένοιτο πολεμίων ἔφοδος, καὶ ὁπότε χρεία γένοιτο . . καλεῖν, εἰσέπραττον — VIII. 61: οὐκ ἐπῆν . . μετριοπαθές, ὁπότε δι' ὀργῆς τῷ γένοιτο — VII. 65: ὁπότε μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ κρατίστου γένοιντο αἱ διαγνώσεις, . . θαυμαστὸν ἐφαίνετο εἶναι — XIV. 8: ὥσθ' ὁπότε γυμνάζειν ἐπιβάλοιντο, . . κόπτεσθαι μὲν ἄσθματι — II. 14: ὁπότε γὰρ αὐτῷ φανείη . . ἐξάγειν, . . ἔδει — VIII. 88: ὁπότε γὰρ . . μοῖρά τις ἀποσταλείη τῆς στρατιᾶς, συμβολαί τ' αὐτῶν ἐγίνοντο — VI. 24: ὁπότε συναχθείη συνέδριον . ., διελύετο — VII. 65: ὁπότε . . καθαιρεθείη . ., θαυμαστὸν ἐφαίνετο εἶναι, ὁπότε δ'ἀρετὴ . . ἀδίκως ἀναιρεθείη . . δεινόν τι κατεφαίνετο — VII. 18: ὁπότ' ἐξαπορηθεῖεν ἀργυρίου . . ἠνείχοντο — VII. 59: ἐπέφερον δὲ τὴν ψῆφον, ὁπότε κληθεῖεν ὑπὸ τῶν ὑπάτων.

β) in rhetoricis

aoristi

de Dem. XLVIII. 235, 4 sq.: ὁπότε μὲν . . ὑπολάβοι, . . ἐποίει. . . ὁπότε . . φανείη δεῖσθαι συνθέσεως ἡ λέξις, πάντα . . κατεβίβαζεν.

post ὁσάκις:

in Antiquitatibus

X. 7: ὁσάκις προσέλθοιμι . ., πληγὰς ἐλάμβανον.

Iterativum igitur optativum legimus in enuntiato temporali 66es:

post ὁπότε	in A. 46es	in rh. 2es	=	48es
ὅτε	„ 13	„ 4	=	17
ὁσάκις	„ 1	„ —	=	1
	60es	6es	=	66es.

Quae tabula Dionysium ὁπότε particulam maxime amavisse docet. Sicut supra obliquum, sic etiam iterativum optativum in rhetoricis rarissime usurpari observamus.

b) In enuntiato relativo

invenies optativum iterativum 47es hisce locis:

α) in Antiquitatibus 45es

αα) praesentis

IX. 16: ἐπὶ θάτερον ἐχώρει, ὅπου μὲν ἱππάσιμον εἴη χωρίον ἀπὸ τῶν ἵππων μαχόμενος — X. 57: διῄτων . ., ὁπόσα . . ἐγκλήματα τυγχάνοι γινόμενα — XIX. 12: ὅποι παριππεύοι τὸν ἴδιον

ἀντιπαρῆγεν ἵππον — VIII. 60: εἰς ἐπανόρθωσιν ὧν ἑκάστῳ δέοι.., προχειρότατος — IX. 3: οὔτε γὰρ ὅσα δέοι σὺν τάχει . . πειθαρχεῖν, ἕτοιμοι ἦσαν — IX. 2: φανερῶς ἔπραττον, ὅσα τῇ βουλῇ τε . . δοκοίη — V. 6: οὓς εὑρίσκοιεν . ., ἐπεχείρουν διαφθείρειν — XX. 7: ὑφ' ὅτου δὲ πάσχοιεν, ἀεὶ κακῶς . . ἐτράποντο — I. 35: καθ' οὓς ἑκάστοτε γίνοιτο, διώκων ἐρόμενον — II. 13: αὐτοκράτορες ἦσαν, ὅ τι βούλοιντο πράττειν — VIII. 10: ὅσα μὴ δύναιντο φέρειν . ., ἐνεπίμπρησαν — IV. 41: ὅπῃ πορεύοιτο, . . ἀσφάλειαν παρείχοντο — VIII. 21: μετὰ τοῦτο χώρα θ' ὅσην διαπορεύοιτο, ὑποχείριος ἦν.

ββ) aoristi

II. 14: ὅ τι δὲ ταῖς πλείοσι δόξειε . . ἀνεφέρετο — III. 70: οὐδὲν ὅ τι μὴ δόξειεν ἐκείνῳ προὔλεγον — VII. 38: ὅσα τῷ συνεδρίῳ δόξειε, ταῦθ' . . ἐπεκύρουν — VII. 65: ἔθος κατέστη καλεῖν οὓς δόξειε τῶν πολιτῶν — IX. 44: εἰς ἀγῶνας . . καθιστάντες οὓς αὐτοῖς δόξειε — XI. 21: λαβόντες ἀφορμὴν . . τοῦ πράττειν, ὅ τι δόξειεν αὐτοῖς — I. 23: οὔθ' ὁπόσα . . ἀνθήσειεν, . . ἐξεπλήρου χρόνους — III. 48: γνώμης τε ὅπου δεήσειεν ἀγαθῆς . ., ἀριθμούμενος — IV. 42: ἐπέτρεπεν οὐδὲν . . ὅ τι μὴ κελεύσειεν αὐτός — VI. 70: εἰπεῖν ὅ τι νοήσειεν . . οὐκ ἀδύνατος — VII. 38: ὅ τι μὴ προβουλεύσειε ἡ βουλή, οὔτ' ἐπέκρινεν — VII. 58: ὅσα ἡ βουλὴ ἐπιτρέψειεν . . ἐπεκύρουν — VII. 59: ὧν ἐπιτρέψειεν ἡ βουλὴ ἐκάλουν . . ὕπατοι — VIII. 17: αὐτὸν ἐμακάριζον ἅπαντα, ὅσοις ἐπιχειρήσειε . ., προχωροῦντα — VI. 11: τρέποντες μὲν τοὺς ὑφισταμένους καθ' ὃ χωρήσειαν μέρος — VII. 18: οὔθ' ὧν ὁ δῆμος γνοίη τῇ βουλῇ φίλον τι ἦν — I. 25: οὐ χαλεπῶς ὅπη ἐπέλθοιεν ἐπεκράτουν — I. 79: ᾐτιῶντο δὲ ἀλλήλους . . ὅ τι δήποτε τύχοι — II. 72: ὅτῳ πρώτῳ περιτύχοι τοῦτον ἐπιμαρτυράμενος — IX. 21: ἔβαλλον . . ὅτῳ ἄλλῳ ἐντύχοιεν — XIX. 1: συνῄεσαν, αἷς ἐπιτύχοιεν — VII. 73: σκύλων, ὅσων ἐκ πολέμων λάβοιεν, ἐπιδείξεις ποιούμενοι — II. 12: βασιλεῦσιν, ὅσοι τε πατρίους ἀρχὰς παραλάβοιεν καὶ ὅσους ἡ πληθὺς αὐτὴ καταστήσαιτο ἡγεμόνας, βουλευτήριον ἦν ἐκ τῶν κρατίστων — VII. 18: οὔθ' ὁ δῆμος ὁπόσα ἡ βουλὴ ψηφίσαιτο κύρια ἡγεῖτο — IV. 20: ὁποτέρᾳ δὲ προσθοῖτο τῶν μερίδων οὗτος ὁ λόγος, αὕτη τὸ κράτος ἐλάμβανε — VI. 93: ἐξέλειπον τὰς τάξεις καθ' οὓς γένοιτο ἐπιών — XII. 1: ὅσους δὲ αἴσθοιτο . . ἀδυνάτους . . ἄνευ τιμῆς χαριζόμενος — IV. 43: οὓς αἴσθοιντο . . ἀχθομένους κατεμήνυον — XIV. 10: ὅσους δὲ ταῦτα

τὰ μέρη διὰ φυλακῆς ἔχοντας αἴσθοιντο, ἐξέχεον ἐπὶ τὴν γῆν — I. 9: παρεσκεύασαν . . δούλων τε ὅσοι παρ' αὐτοῖς ἐλευθερωθεῖεν ἀστοῖς εἶναι συγχωρήσει — I. 16: ὅ τε θεός, ᾧ κατονομασθεῖεν ἀπελαυνόμενοι . ., ἐδόκει.

β) in rhetoricis 2^{es}:

praesentis

de Lys. XVII. 29, 12: δυνατός, ὃ βούλοιτο, διαπράξασθαι
de Isocr. VIII. 65, 14: ἕκαστον, ὅ τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γίνοιτο, καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα.

Iterum est tenendum optativum iterativum in enuntiatis relativis rhetoricorum omnino fere non reperiri, id quod nobis non iam mirum esse potest. Quae ratio in optativi iterativi usu intercedat inter Dionysii Antiquitates et rhetorica, ex hac tabula cognosces. Habes enim optativum iterativum:

in e. temporali	in A (1546 p.)	60^{es}	rh. (650 p.)	6^{es}	=	66^{es}
„ „ relativo	„	45^{es}	„	2^{es}	=	47^{es}
„ „ condicionali	„	34^{es}	„	3^{es}	=	37^{es}
	in A.	139^{es}	rh.	11^{es}	=	150^{es}

Si in ea re Dionysium cum Diodoro comparamus, utrumque proportione satis parem esse videmus. Sed cum eorum aetate optativi iterativi usus ex sermone fere evanuisset, et Diodorum et Dionysium in Antiquitatibus quidem in vias veterum scriptorum regressos esse statuendum est.

Caput 3.

De enuntiato condicionali.

1. Iam accedamus ad sententias condicionales[1]), in quibus **optativus potentialis** legitur.

Εἰ c. opt. — opt. c. ἄν.

a) Praesentis optativum

ex εἰ pendentem habemus, et ita quidem, ut in apodosi legamus

---

[1]) Cf. Carolus Baumann, „Observationes grammaticae de modorum usu in Dionysii Halicarnasensis Antiquitatibus Romanis“, Gryphiswaldiae MDCCCLXXV, p. 21 sq.

α) optativum praesentis c. ἂν

αα) in Antiquitatibus

I. 23: περὶ ὧν πολὺς ἂν εἴη λόγος, εἰ βουλοίμην γράφειν — XI. 12: πολὺς γὰρ ἂν εἴη ὁ λόγος, εἰ πάσας ἐξαριθμεῖσθαι βουλοίμην — VII. 24: οὐκ ἂν ἔτι δύναιτο . . ἀντισχεῖν, . . εἰ ἔχοι.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. XXV. 124, 4: οὐκ ἂν εἴην φορτικός, εἰ παρακαλοίην . . ἥκειν, . . λέγοιμι
de comp. verb. XXIV. 121, 14: φαίνοιντ' ἄν, καθ'ἑαυτοὺς δὲ εἰ θεωροίη τις αὐτούς
de Lys. XI. 18, 15: εἴ τις ἀξιοίη . ., οὐκ ἂν φθάνοι
de Dem. XLVI. 231, 11: πολὺς δ'ἂν εἴη λόγος, εἰ . . βουλοίμην λέγειν
de comp. verb. VIII. 33, 3: πολὺς δ'ἂν εἴη μοι λόγος, εἰ περὶ πάντων βουλοίμην λέγειν
de comp. verb. XVI. 66, 5: πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν, εἰ . . βουλοίμην φέρειν.

β) optativum aoristi cum ἄν

αα) in Antiquitatibus

VII. 41: οὕτω δ'ἂν ἡμῖν . . ἀποδοίητε, εἰ . . κωλύοιτε — VIII. 48: τοῦτο δὲ γένοιτ' ἄν, εἰ νῦν . . τὴν στρατιὰν ἀπαγάγοις, φιλίαν πράττοις καὶ διαλλαγὰς βεβαίας (optativus praesentis et optativus aoristi in apodosi copulati sunt) — X. 36: εἰ βουλοίμην λέγειν, ἐπιλίποι ἄν με . . χρόνος.

ββ) in rhetoricis

de Is. II. 94, 8: εἰ μή τις ἔμπειρος πάνυ τῶν ἀνδρῶν εἴη . ., οὐκ ἂν διαγνοίη ῥᾳδίως
de Is. XVIII. 121, 6: εἰ δέ τις παραθεωροίη ταῦτα . ., οὐκ ἂν ἔτι γένοιτο ἱκανὸς . . κριτής
de Thuc. XVI. 349, 14: εἴ γέ τοι . . ἀντιπαρεξετάζοι τις . ., οὔτε τῆς αὐτῆς ἂν . . δόξειεν . . ὑπάρχειν
de comp. verb. XXII. 111, 1: εἴ τις αὐτὰς συμμέτρως μερίζοι . ., οὐκ ἂν εὕροι τις
de Dem. XLIII. 225, 24: εἴ τις αὐτὰ βούλοιτο συναλείψας ἐκθλίβειν . ., οὐκ ἂν εὕροι
de Dem. XLVIII. 233, 21: εἴ τις . . ποιοῖτο λόγον, ἔσθ' ὅπως ἄν τις ἀνάσχοιτο

de Dem. XV. 160, 16: εἴ τις μὴ μάλιστα ἀποδέχοιτο τὴν αἰτίαν . ., τοῦτ' ἂν εἴποιμι

de Din. XIII. 320, 2: εἰ καὶ μὴ . . ἐλέγχοιντο, τῷ χρόνῳ γ'οὖν ἐπιδειχθεῖεν ἂν ψευδόμενοι

de Din. VI. 304, 21: πῶς οὖν ἄν τις δυνηθείη τοὺς γνησίους αὐτῷ γνωρίζειν λόγους; πρῶτον μὲν εἰ ἐπίσταιτο τοὺς τῶν ἄλλων χαρακτῆρας, ἔπειτα τοὺς μὲν . . προσφέροι, τοὺς δ' . . λέγοι . ., τοὺς δὲ . . διαβεβαιοῖτο.

b) Aoristi optativum

ex εἰ pendentem his locis invenies atque ita, ut in apodosi positus sit:

α) optativus praesentis cum ἄν

αα) in Antiquitatibus

VI. 38: πάντων ἂν εἴην . . ἀφρονέστατος, εἰ . . ἀντέσχον . ., νῦν δ'ἰδιώτης ὢν ῥίψαιμι ἐμαυτὸν καὶ τὴν παρρησίαν καταπροδοίην (aoristi indicativus et optativus iuxta sunt positi) — VI. 62: εἰ δ'ἄρα γε γνώμης ἁμάρτοιμι καὶ παραδέξαιτό τις αὐτοὺς πόλις, ἐνταῦθα δὴ διαγινώσκοινθ' ὡς ἂν . . πεισόμενοι — I. 81: εἰ δέ σε θανάτου . . ἐκλυσαίμην . ., ἆρ' ἂν εἰδείης μοι χάριν — VIII. 7: τίς ἂν εἴην ἀνήρ, εἰ . . μὴ γενοίμην χαλεπός — VI. 56: εἴ τις ἔροιτό με . ., φαίην ἂν — VIII. 24: τί ἂν ἔχοις εἰπεῖν, . . εἴ τις ἔροιτό σε — VII. 29: εἰ δὲ βουληθείητε ἀκριβῶς ἐξετάσαι . ., δικαιότερον ἂν ἡμεῖς . . κατηγοροίημεν, ἢ . . ὑμεῖς ἔχοιτε δι'αἰτίας — VIII. 10: πολλὴ γὰρ ἂν εἴη κακότης, εἴ τις . . ἀφαιρεθείη — VII. 17: πῶς δ'ἄν τινι . . βοηθεῖν δυναίμεθα, εἰ . . ἀφαιρεθείημεν.

ββ) in rhetoricis

de comp. verb. XI. 39, 8: καίτοι γ'εἴ τις κελεύσειε . ., οὐκ ἂν δύναιτο

de comp. verb. XIII. 47, 10: εἴ τις ἔροιτό με . ., φαίην ἂν

de comp. verb. XVI. 67, 6: εἰ γάρ τις ἔροιτο . ., οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν . . ἔχοι

de Is. XX. 123, 21: εἴ τις ἔροιτό με . ., ταύτην ἂν αὐτῷ φαίην τὴν αἰτίαν

de Dem. XLVIII. 233, 23: εἰ τούτων μὲν . . προνοηθείη μετρίως, μένοι δ'ἐπὶ τῆς αὐτῆς μελῳδίας . ., ἆρ' οὐχ ὅλον ἂν διαφθείροι τὸ ἀγαθόν;

β) optativus aoristi cum ἂν

αα) in Antiquitatibus

I. 36: εἴ τις . . ἐξετάζειν ἐθελήσειεν . ., οὐκ ἂν εὕροι — VI. 86: εἰ δὴ λάβοι τὰ μέρη . ., ἔπειτα . . ἐμπέσοι καὶ λέγοιεν . ., εἶτα φαῖεν . ., εἰ δὴ ταῦτα δόξειεν αὐτοῖς καὶ μηδὲν ἔτι δρῴη . ., ἔσθ' ὅπως ἂν . . δυνηθείη . . (optativi aoristi et praesentis sunt copulati) — IX. 22: εἰ δὲ δὴ καὶ τοῦτο θείη τις, ἀλλ' ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσειε — V. 30: πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο, εἰ φίλους . . ποιήσαιο — VI. 35: θαυμάσαιμι δ'ἄν, εἰ μὴ καὶ ἑαυτὴν διεργάσαιτο καὶ παράσχοι — VII. 42: εἴ τις ὑμᾶς ἔροιτο . ., ἆρ' οὐχὶ . . εἴποιτ' ἄν — VI. 53: εἰ γένοιτο ἡμῖν σύνοικος, ὑπὲρ τίνος ἂν ἀξιώσειε . ., εἰ φανείη τις ἐκ τοῦ ἀδοκήτου, παραινέσαιμ' ἂν — I. 58: περὶ πολλοῦ ἂν ποιησαίμην, εἴ μοι δῆλοι γένοισθε — III. 7: ἀφόρητοι γὰρ ἂν γένοισθε, εἴ τι πεισθείητε . . καὶ οὐδὲν ἂν τῶν μετρίων ὑπομείναιτε ποιεῖν — IV. 13: εἰ δὲ . . βουληθείη μετρεῖν αὐτὴν . ., οὐ πολλῷ τινι μείζων . . ἂν αὐτῷ φανείη κύκλος.

ββ) in rhetoricis

de Lys. VIII. 16, 5: οὐ θαυμάσαιμ' ἄν, εἰ . . παράσχοι δόξαν
de Dem. VII. 142, 2: εἰ λάβοι μέλη . ., ἐοικέναι δόξειεν ἂν
de Dem. L. 237, 18: εἰ μὴ πολλὴν ἐμπειρίαν λάβοιεν, . . οὐκ ἂν εὐπετῶς αὐτὰς διαγνοῖεν καὶ οὐκ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν βεβαίως
de im. II. 205, 21: πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορείαν ἂν εὕροι πολιτικήν.

Εἰ c. opt. — ind. futuri.

a) Praesentis optativum

ex εἰ pendentem legis his locis, et ita quidem, ut in apodosi positus sit indicativus futuri:

α) in Antiquitatibus

III. 14: οὓς εἰ διδάσκοιμεν . ., οὐ χαλεπῶς πείσομεν — III. 29: οὐκ ἔσται βέβαιος . . φιλία . ., εἰ μέλλοιεν . . πλεῖον ἕξειν — VIII. 8: εἰ . . ἀξιοῖεν ἀπολαβεῖν, οὐδὲν οὕτω γενήσεται — III. 23: εἰ βουλοίμην, μέχρι παντὸς ἕξω — VI. 63: ἕξομεν, εἰ βουλοίμεθα ἐλευθερῶσαι — VIII. 73: εἰ δὲ μεγάλοι κλῆροι . . μισθοῖντο, πολλὰς οἴσουσι προσόδους.

β) in rhetoricis

de comp. verb. XXV. 126, 13: εἰ μέλλοι . . ἐπανθήσειν αὐτῇ κάλλος, ἐκ τῆς πείρας τις αὐτῆς γνώσεται

de comp. verb. IV. 21, 5: ὧν ἁπάντων εἰ τὰ ὀνόματα βουλοίμην λέγειν, ἐπιλείψει με ὁ τῆς ἡμέρας χρόνος.

b) Aoristi optativum

ex εἰ pendentem habemus

α) in Antiquitatibus

VI. 86: εἰ δὲ πάντα . . διαστασιάσειε καὶ λέγοι . ., εἰ δὴ . . ἀποσταῖεν . ., τί κωλύσει — VIII. 25: εἰ δὲ ἀποσταίης τῶν ὅπλων, ἥξει σοι — XI. 11: εἰ ἀποδοίητε τῷ δήμῳ διαγνῶναι . . scil. ἐπανορθώσετε — VI. 15: εἴ τι συμβαίη πταῖσμα . . ἕξουσι καταφυγήν — VII. 24: εἰ γνοίη τοῦτο ὁ δῆμος, . . βαρὺς ἐγκείσεται — VII. 42: εἰ δὲ τἀναντία γνοίητε καὶ ἀφέλοισθ' ἡμῶν τὴν ἐλευθερίαν, στασιάζειν ἡμᾶς αὖθις ἀναγκάσετε — III. 10: εἰ δὲ ἡμεῖς παραχωρήσαιμεν . ., ἄρξει — VI. 62: οὓς ἀπολοῦμεν, εἰ τολμήσαιεν ὁμόσε χωρεῖν — VIII. 2: εὖ γὰρ ἴσθι, ὡς εἰ τοῦτο ἀκούσειαν, . . ἐκβαλοῦσιν — IV. 71: εἰ μάθοιεν . ., πρόθυμοι γενήσονται — VI. 47: εἰ λάβοιεν ἐλπίδα . . ἀγαπητῶς δέξονται — IX. 53: οὐδ' εἰ ταῦτα . . λάβοιεν, ἐπανορθώσονται — VI. 72: εἰ γὰρ ἅπαντες τοῦτο ὑπολάβοιμεν . ., ἔσται βλάβη — XIX. 12: λέγοντος . . ὡς εἰ συνέλθοι . . οὐκ ἄπεισιν — IV. 26: εἴ τι γένοιτο πρόσκρουσμα . ., διαλύσονται — VII. 52: εἰ γένοιντο . . κύριοι . ., περὶ πλείονος ποιήσονται — X. 12: εἴ τις ἔροιτό με . ., ἐγὼ φράσω — III. 9: τίς οὖν . . κατάλυσις ἔσται . . εἰ παύσαιντο . . φθονοῦντες . ., παύσαιντο . . δι' ὑποψίας ἔχοντες — VI. 24: εἰς κίνδυνον ἥξομεν, εἴ τις . . κατασκευάσαιτο — VIII. 73: οὐδ' ἡ χάρις . . εἰ τὰ κοινὰ διανείμαιντο . ., ὑπάρξει — I. 2: εἰ γάρ τις . . διαγνῶναι βουληθείη, . . ὄψεται — V. 17: εἰ δέ τις . . βουληθείη καταμαθεῖν . ., εὑρήσει — VIII. 26: ἧς εἰ τὸ στασιάζον ἐξαιρεθείη . ., κρατήσουσι.

β) in rhetoricis

de comp. verb. XXV. 127, 9: εἰ διαλύσειέ τις . ., ἔσται

de comp. verb. XXV. 128, 9: εἰ γὰρ . . συνάψειε τοῦτον τὸν τρόπον . . οὐδὲν διοίσει

de comp. verb. VII. 31, 9: σαφέστερον ἔσται, εἴ τις αὐτὸ ἐπὶ παραδείγματος ἴδοι

de comp. verb. XXII. 103, 6: εἰ γοῦν . . ἀφέλοι . . καὶ ποιήσειεν . ., λυθήσεται

de comp. verb. XXII. 105, 10: εἰ γοῦν τις . . ἀφέλοι . . καὶ ποιήσειε . ., ποιήσει τὴν ἁρμονίαν

de comp. verb. XXV. 126, 21: τοῦτο γὰρ εἰ προσλάβοι τὸ μέτρον . ., τέλειον ἔσται τετράμετρον
de Dem. XLV. 230, 5: ἔνθα εἰ μὴ . . ἡ σύνθεσις ἐπενέγκοι ἢ παραμυθήσαιτο . ., οὐχ ἕξουσιν
de Dem. XLVIII. 234, 3: εἰ δὲ καὶ τούτου στοχάσαιτο, μηδεμίαν δὲ πρόνοιαν ἔχων φαίνοιτο . ., οὐκ ἀνόητος . . ἔσται πόνος
de Thuc. II. 327, 7: δόξομεν, εἴ τι . . ἐπιβαλοίμεθα
de Dem. LV. 248, 3: εἴ γέ τοι βουληθείη τις . . σκοπεῖν, . . εὑρήσει
de comp. verb. XXVI. 142, 17: τοῦθ' ἕξεις δῶρον . . εἰ βουληθείης.

Εἰ c. ind. fut. — opt. c. ἄν.

In apodosi exstat

a) optativus praesentis c. ἄν

α) in Antiquitatibus

VI. 61: πάντων ἂν εἴητε ἀφρονέστατοι, εἰ . . παραδώσετε.

β) in rhetoricis

de Lys. XII. 21, 2: εἰ γὰρ . . θήσει τις . ., ἂν εἴη προτεροῦσα
de comp. verb. XVIII. 73, 21: εἰ μὲν οὖν ἔσται . . δύναμις . ., ἔχοι ἂν
de Thuc. XXXVII. 389, 9: εἴ τις . . ἀξιώσει . ., οὐκ ἂν φθάνοι
de Din. IV. 303, 19: εἴ τις . . θήσεται, ἀπιστοίημεν ἂν εἰκότως

b) optativus aoristi c. ἄν

in rhetoricis

de ant. or. III. 6, 7: οὐκ ἂν θαυμάσαιμι . ., εἰ . . χωρήσει
de Dem. XXXIV. 205, 10: εἰ δέ τις ἀξιώσει . ., ἐκεῖνα ἂν εἴποιμι
de Thuc. III. 329, 12: μέμψαιτ' ἄν τις, εἰ μὴ . . μαρτυροῦσι.

Praeterea legimus, si in enuntiato condicionali εἰ particula cum optativo coniuncta est, in apodosi

a) indicativum praesentis

in A.: II. 73; III. 29; III. 45; V. 29; VI. 51; VI. 64
in rh.: de Lys. VI. 14, 5
de Isocr. IX. 69, 11; XIV. 75, 9
de Dem. XXXI. 197, 10; XXXIX. 213, 2
de comp. verb. XVI. 66, 18; XXII. 96, 22
de im. V. 214, 1
ad Pomp. III. 239, 19

b) imperativum praesentis

in A.: VI. 62; VII. 52

c) coniunctivum praesentis

in A.: IV. 24; VI. 62

d) optativum pendentem

in A.: I. 18; III. 3
in rh.: de Dem. XXXII. 200, 21

e) optativum optandi

in A.: XV. 9

f) infinitivum praesentis

in A.: II. 35; III. 11; VI. 47; VI. 83; VII. 12; VII. 36; VIII. 50

g) participium praesentis

in A.: I. 79; VIII. 73
in rh.: de Dem. XXXII. 201, 13 (partic. c. ἄν coniunctum)

h) imperfectum

in rh.: de Thuc. XLV. 401, 20.

Optativus cum ἄν coniunctus exstat, si in enuntiato ex εἰ pendente legitur:

a) indicativus praesentis

in A.: I. 11; III. 8; III. 23; VI. 8; VII. 66; VIII. 62
in rh.: de Dem. XL. 217, 21; LI. 241, 9
de Thuc. XXXII. 379, 7

b) indicativus aoristi

in rh.: de Lys. XIV. 24, 17
de Dem. LI. 241, 9

c) indicativus perfecti

in A.: I. 33; IV. 36

d) coniunctivus praesentis

in A.: XI. 56

e) imperfectum

in A.: X. 6
in rh.: de comp. verb. V. 26, 1.

Si optativi potentialis in enuntiato condicionali usum apud Dionysium observamus, exempla nos docent eum, si in enuntiato ex εἰ pendente positus est optativus, non minus quam Atticos scriptores amasse in apodosi, quam vocant, vel optativum cum ἄν coniunctum vel indicativum futuri. Ad Amm. II. XII. 431, 17 sq. enim Dionysius iudicat, si in enuntiato, cui condicio inest, positus sit optativus, in apodosi indicativo praesentis indicativum futuri praeferendum esse. Nihilo minus praebet illius dicendi generis nonnulla exempla, quae supra legis. Saepe adhibuit et in apodosi et in enuntiato ex εἰ pendente indicativum futuri, quem usum etiam apud veteres scriptores spectamus.

Ἄν particula, quam ab Homero in enuntiato, quo condicio exprimitur, optativo adiectam rursus Xenophontis aetate recipi posteaque crebro adici docet Stahl[1]), apud scriptorem nostrum nusquam optativo enuntiati ex εἰ pendentis addita est. Apud Diodorum exstat unum exemplum III. 93, 2.

In reliquis Dionysium in optativi potentialis usu in enuntiato condicionali veterum scriptorum scribendi genus sibi proposuisse quis est qui neget?

2. Illud iudicium quadrat etiam ad

optativi obliqui

qui dicitur, usum, quem pro ἐάν cum coniunctivo post tempora praeterita legimus his locis:

a) praesentis

in A.: I. 9; II. 15; II. 28 (bis); II. 44; II. 72 (bis); III. 3; III. 16; III. 21; III. 43; III. 61; IV. 24; IV. 30; IV. 32; IV. 40; IV. 63; V. 9; V. 15; V. 41; V. 66; V. 70; VI. 12; VI. 19; VI. 47; VI. 48; VI. 58; VII. 12; VII. 13; VII. 16 (bis); VII. 27; VII. 46; VII. 68; VIII. 54 (bis); VIII. 58; VIII. 61; IX. 17; IX. 38; XV. 3 (bis); XV. 5; XVII./XVIII. 4

in rh.: de Lys. XVII. 27, 19
ad Amm. II. I. 422, 3
de comp. verb. VII. 31, 2

---

[1]) I. M. Stahl: Kritisch-Historische Syntax des griechischen Verbums der klassischen Zeit, Heidelberg 1907, p. 410.

b) aoristi

in A.: I. 16; I. 24; II. 15; II. 30; II. 33; II. 55; II. 72; II. 74; III. 9; III. 15; III. 16 (ter); III. 20; III. 23; III. 26; III. 28; III. 35; IV. 9; IV. 33; IV. 50 (bis); IV. 53; IV. 55; IV. 58; IV. 64; IV. 70; IV. 71; IV. 77; V. 13; V. 16; V. 30; V. 44; V. 53 (bis); V. 54; V. 63; V. 68; VI. 65; VI. 83; VI. 87 (ter); VII. 8; VII. 9; VII. 13; VII. 14; VII. 25; VII. 34; VII. 36; VII. 54; VIII. 1; VIII. 6 (bis); VIII. 9; VIII. 21; VIII. 38; VIII. 43; VIII. 44; VIII. 54; VIII. 57 (ter); VIII. 65; VIII. 72; VIII. 73; VIII. 77 (bis); VIII. 78; VIII. 81; VIII. 82; IX. 5; IX. 38; IX. 43; IX. 64; IX. 69; X. 4; X. 5; X. 54; XI. 3; XI. 7; XI. 23; XI. 39; XI. 46; XI. 61; XII. 1; XII. 2; XV. 3; XIX. 12; XX. 3 (bis); XX. 4; XX. 6

in rh.: de Dem. XXX. 192, 22.

3. Ad rem iteratam significandam exstat post tempus praeteritum, potissimum imperfectum, pro ἐὰν cum coniunctivo εἰ cum

optativo iterativo

quem dicunt, hisce locis:

a) praesentis

in A.: I. 16 (bis); I. 41; II. 10 (ter); II. 15; II. 25; II. 28; II. 72

b) aoristi

in A.: I. 23; I. 79; II. 25 (bis); II. 27; II. 72; IV. 19; IV. 20 (ter); IV. 40; IV. 41; IV. 54; VI. 26; VII. 59 (bis); VIII. 71; X. 16; X. 33; XII. 1 (bis); XIX. 5

in rh.: de Lys. XVII. 28, 3
de Dem. XLV. 229, 4
de comp. verb. XXII. 97, 11.

Optativum iterativum et obliquum a Dionysio in enuntiatis condicionalibus in Antiquitatibus multo saepius usurpatum esse quam in rhetoricis mirum esse non potest spectanti, quam raro in rhetoricis Dionysius in omni genere enuntiatorum optativum iterativum et obliquum adhibuerit.

Complectamur nunc quae ratio in optativi usu intercedat inter Dionysii Antiquitates et rhetorica. Quo facto utrum haec ante illas conscripta sint necne disceptare conemur.

Inter optativorum formas Antiquitatum et rhetoricorum nulla fere differentia inveniri potest. Sunt paucis formis

exceptis et in his et in illis sermoni scriptorum Atticorum adaptatae.

Tamen in syntaxi optativi plurimum interest inter Antiquitates et rhetorica. In illis Dionysium veteres scriptores secutum optativi vim atque auctoritatem augere studuisse vidimus. Ita optativum modum optandi in vulgari sermone fere exoletum in lucem revocavit. Usurpavit optativum potentialem quo et iudicium modestius profertur et aliquid posse fieri exprimitur. Etiam optativum obliquum et iterativum ad usum, quem in lingua optimae aetatis habuerant, reducere conatus est, quamquam in hac re veteres scriptores non est consecutus.

Tamen in rhetoricis optativum optantis rarissime adhibuit. Quam raro optativus obliquus et iterativus in rhetoricis usurpatus sit, iam saepius commemoravi. Non multum afuit quin potentiales optativi omnia alia genera plane removerent.

Quibus pertractatis vix in dubium vocari posse puto, quin Dionysius rhetorica ante Antiquitates conscripserit[1]). Sermonem veterum scriptorum in universum etiam in rhetoricis sibi proposuit, sed Antiquitates eum in usu sermonis Atticorum scriptorum longius progressum ostendunt.

Priusquam quaestionis finem faciamus, paucis comprehendamus, quid de optativi apud Dionysium usu iudicemus. Quem optativi vim atque auctoritatem augere studuisse apparet. Tamen ei non semper contigit, ut aequalium scribendi genus relinquens eos solos, quos imitandos sibi proposuerat, sequeretur. Et ut redeamus ad verba Kapffii, quae initio disputationis exscripsi, ea non tantum valere ad Dionysium puto, quantum ille credidit.

---

[1]) Idem statuerunt: H. Rabe Rh. M. XLVIII, 147 sq. F. Blass, De D. H. scriptis rhetoricis, diss. Bonn 1863.

Appendix.

De arte rhetorica pseudodionysiana.

Prooemium.

Dionysium Halicarnassensem artis rhetoricae, quae eius fertur, auctorem esse non posse iam diu demonstratum est. Quod iudicium num optativi in arte rhetorica usu confirmetur quaeramus.

Pars I.

Caput 1.

Inveniuntur 106 optativi in 120 paginis, sunt igitur plus minusve

in 100 paginis 88, 34 optativi

apud Dionysium 58, 8 { in A. 57, 8 / in rhet. 61, 2 } optativi.

Qua ex differentia quidem magna frequentiae optativi nihil concludere velim. Sed accedamus ad optativi formas. Exstant

A. 74 optativi activi

a) 55 praesentis

εἴη: I. 256, 5; 257, 18; 257, 22; 258, 13; 259, 11; II. 266, 4; III. 267, 9; 268, 21; 269, 6; IV. 269, 22; V. 274, 10; 274, 23; 274, 25; 275, 22; 276, 5; VI. 283, 7; 283, 12; 283, 13; VII. 283, 21; 284, 12; 285, 13; 286, 19; 289, 19; IX. 325, 5; X. 369, 13.

ἐπείη: I. 259, 12 φαίη: VIII. 315, 16; IX. 326, 24; X. 371, 11

προσείη: V. 274, 21

εἴημεν: V. 276, 16

δοκοίη: VIII. 311, 10; X. 365, 16 μισοῖ: XI. 376, 1

ποιοῖμεν: III. 269, 12

ἔχοις: I. 258, 8; III. 267, 5 λέγοις: XI. 280, 15; 280, 16

ἔχοι: I. 257, 19; VIII. 320, 15
ἀναγκάζοι: II. 266, 16
λέγοι: XI. 285, 8; 285, 9
ἁρμόζοι: VII. 287, 4
παρέχοι: VI. 279, 17
συνᾴδοι: VIII. 315, 10
πρέποι: I. 256, 3; V. 276, 23
ὀνειδίζοι: IX. 325, 11
ἔχοιμεν: V. 276, 6; VI. 279, 1
ἐκκλίνοιμεν: X. 365, 22
παρασκευάζοιμεν: VI. 281, 6
ἁρμόζοιεν: VII. 287, 17
λανθάνοιεν: VII. 291, 16

b) 6 aoristi primi

συμβουλεύσαιμι: I. 260, 3
τελευτήσειεν: VI. 281, 22; 282, 22
ἐξαρκέσαι: V. 274, 1
ἀμφισβητήσαι: XI. 385, 1
παρασκευάσαιμεν: V. 272, 18

c) 13 aoristi secundi

συναγάγοις: XI. 385, 12
εἴποι: I. 258, 5; II. 263, 3; V. 272, 21; VII. 283, 21; 287, 14; VIII. 321, 9
ἀντείποι: VIII. 321, 2
πάθοι: VI. 282, 7
τύχοι: VI. 278, 21; 280, 16
λάθοι: VIII. 298, 14
ἐξέλθοιεν: IX. 328, 6

B. 23 optativi medii

a) 13 praesentis

βούλοιο: II. 261, 11
ἐπισημαίνοιο: IV. 270, 11
γί(γ)νοιτο: I. 257, 4; V. 272, 14; VI. 279, 13; (γ) 280, 21
παρέχοιτο: I. 260, 16
φυλάττοιτο: XI. 376, 3
αἰσχύνοιτο: VIII. 318, 4
μεταχειριζοίμεθα: V. 273, 6
παραμυθοίμεθα: VI. 281, 4
ὀρέγοιντο: VII. 286, 9
δέοιντο: VII. 285, 9

b) 1 futuri

ἐκστρατεύσοιντο: IX. 333, 1

c) 2 aoristi primi

ἐπιδαψιλεύσαιτο: VI. 279, 5
χρήσαιτο: VIII. 297, 14

d) 7 aoristi secundi

γένοιτο: II. 264, 18; 264, 19; III. 269, 9; VIII. 304, 1
ἔροιτο: VIII. 299, 19; IX. 331, 19
γένοιντο: IV. 271, 22

C. 9 optativi passivi

a) 3 praesentis

ἄγοιτο: I. 258, 3 λυποῖτο: IX. 331, 14
ἐπιγράφοιτο: IX. 343, 4

b) 6 aoristi primi

ἐπαχθείη: VII. 290, 1 ἀπολειφθείη: VIII. 310, 17
ἐλεγχθείη: VIII. 298, 11. οἰηθείη: VIII. 314, 21; XI. 385, 2
χωρισθείημεν: II. 261, 7.

Caput 2.

Optativi formae artis rhet. sunt omnes secundum Atticorum scriptorum sermonem conformatae.

Apud Dionysium optativi praesentis dimidiam fere partem optativorum aoristi explent, in arte rhet. contraria ratio est statuenda:

$$\text{opt. pr. : opt. aor.} = 1 : 0,48$$
$$\text{apud Dionysium} = 1 : 1,77 \left\{ \begin{array}{l} \text{in A. } 1 : 1,88 \\ \text{in rh. } 1 : 1,55 \end{array} \right\}.$$

Tamen in medii usu restituendo auctor artis rhet. ne Dionysium quidem consecutus est. Nam habemus inter optativos medii et activi hanc rationem:

$$= 1 : 3,2$$
$$\text{apud Dionysium} = 1 : 2,2 \left\{ \begin{array}{l} \text{in A. } 1 : 1,93 \\ \text{in rh. } 1 : 3 \end{array} \right\}$$

Futurum tempus exstat semel in optativi forma:

ἐκστρατεύσοιντο: IX. 33, 1,

perfectum merum nusquam. Ter vero circumscriptus est optativo εἶναι verbi cum participio perfecti coniuncto. Loci sunt hi:

VI. 283, 13: εἴη εἰρηκὼς
V. 274, 25: εἴη πεπαιδευμένος
I. 259, 11: εἴη εἰρημένον.

Perfecti igitur optativi usus artis rhet. et Dionysii congruit. Nam etiam apud hunc εἰδείης forma excepta perfecti optativum modo circumscriptum habemus.

Verba contracta ab auctore artis rhet. sunt adhibita in his quattuor optativis praesentis activi:

δοκοίη: VIII. 311, 10; X. 365, 16
μισοῖ: XI. 376, 1
ποιοῖμεν: III. 269, 12.

Videmus modo formas verborum in -έω desinentium legi. Apud Dionysium etiam verba in -άω et -όω in usu erant, etiamsi in -έω exeuntia praevaluerunt. Artis rhet. auctor fluctuat inter -οιμι (οις etc.) et -οιην (οιης etc.) exitus, nam praeter δοκοίη habemus μισοῖ (ante consonantem) et ποιοῖμεν.

In formis tertiae singularis aoristi primi activi nulla lex est, exitus -αι praeter -ειε(ν) legitur:

	-αι 2^es	-ειε(ν) 2^es
apud Dionysium	-αι 4^es	-ειε(ν) 143^es.

Qui numeri apud hunc plane aliam rationem inter duos exitus aoristi primi activi demonstrant atque in arte rhetorica.

Formarum optativorum in (εί)ημεν, (εί)ητε, (εί)ησαν, (εῖ)εν exeuntium duo exempla primae pluralis exstant:

εἴημεν: V. 276, 16
χωρισθείημεν: II. 261, 7.

Restat ut de verbis in -μι desinentibus pauca addam. Quorum triginta duae optativi formae inveniuntur, quae tertia fere pars est omnium optativorum. Apud Dionysium illa verba pro portione non in tot optativis apparent.

Ratio erat haec:

= 1 : 5, 6
in arte rhet. = 1 : 3, 3.

Sic quaestione de formis optativi peracta iam cognosci posse puto usum auctoris artis rhet. et Dionysii in nonnullis quidem congruere, sed in aliis ita differre, ut ex his solis discrepantiis diversitas auctoris appareat.

Pars II.

Transeamus nunc ad

syntaxin optativi

ac primum quidem ad

Caput 1.

optativum enuntiatorum primariorum.

§ 1. Optativus optantis

in arte rhet. semel legitur hoc loco:

II. 261, 7: μὴ γὰρ δὴ ταῖς ψυχαῖς τε καὶ διαθέσεσιν καὶ εὐνοίαις ταῖς ἐπ' αὐταῖς χωρισθείημέν ποτε

§ 2. Optativum potentialem

habemus

a) in enuntiatio pronuntiativo

α) praesentis

I. 259, 11: οὐδὲ τοῦτό σοι ἀπὸ τρόπου εἴη ἂν εἰρημένον — IV. 269, 22: ἀκόλουθος ⟨ἂν⟩[1]) εἴη τοῖς γαμικοῖς — VII. 283, 22: ἀκόλουθος ἂν εἴη καί, . . συναφής — X. 369, 13: τό τε γὰρ μὴ σαφῶς διδάσκειν οὐκ ἂν εἴη διηγεῖσθαι — I. 258, 8: ἔχοις δ' ἂν καὶ . . ἐπαινεῖν — III. 267, 5: ἔχοις δ' ἂν καὶ . . λέγειν — VIII. 320, 15: ἔχοι τις ἂν ἀντειπεῖν — I. 256, 3: τούτοις πρέποι ἄν, οἶμαι, τοῖς τοιούτοις λόγοις κοσμεῖν — V. 276, 23: Ἀπαγγελία δὲ πρέποι ἂν μάλιστα — X. 365, 16: οὔκουν ἀρχαΐζειν ⟨ἂν⟩[2]) δοκοίη ὁ . . λέγων — 371, 11: φαίη τις ἂν — III. 269, 12: ἐν τούτῳ δὲ γενόμενοι οὐκ ἄπο τρόπου ἂν ποιοῖμεν — VII. 287, 4: τῷ δὲ ξένῳ καὶ τοῦτο ἂν ἁρμόζοι λέγειν — 287, 17: τάχα ἄν τινες καὶ εἰς τὸν πανηγυρικὸν λόγον ἁρμόζοιεν — X. 365, 23: ἡμεῖς δ' ἂν αὐτὰ εἰκότως ἐκκλίνοιμεν — VI. 281, 4: οὐ γὰρ ἂν παραμυθοίμεθα τοὺς ὑπολειπομένους, ἀλλὰ μεῖζον τὸ πένθος παρασκευάζοιμεν — VII. 285, 9: μάλιστα . . δέοιντο ἂν τῆς . . προτροπῆς — 286, 9: μάλιστα γὰρ ἂν ὀρέγοιντο τοῦ . .

β) aoristi

II. 263, 3: τοῦτον ἄν τις εἴποι δικαίως ἔρανον — VIII. 321, 9: πάλιν εἴποι τις ἂν — 321, 2: δικαίως γὰρ ἄν τις ἀντείποι — III. 269, 9: οὕτω γὰρ ἂν ἀμφιλαφὴς ὁ λόγος γένοιτο — VIII. 299, 19: ἔροιτ' ἂν εἰκότως — IX. 331, 19: ἔροιτο ἄν τις — VI. 279, 5: ἐπὶ μὲν τῶν ἐν πολέμοις πεσόντων κἂν ἐπιδαψιλεύσαιτό τις ἐν τούτοις — VII. 290, 1: τούτων δὲ ῥηθέντων οἰκειότατα ἂν ἐπαχθείη ὁ . . λόγος.

---

[1]) ἂν particulam supplevit Schaefer.

[2]) ἂν restituit Usener.

b) in interrogationibus directis

α) praesentis

VII. 285, 13: ἡ δὲ τί ἂν ἄλλο εἴη ἢ νοῦς τε καὶ λόγος; — IX. 325, 5: τίς ἂν εἴη ταύτης τῆς παραινέσεως ἀπρεπεστέρα; — VIII. 315, 10: πῶς οὖν ταῦτα ἂν ἀλλήλοις συνᾴδοι;

β) aoristi

XI. 385, 12: πῶς δ' ἂν συναγάγοις ἦθος καὶ τὴν γνώμην τέχνῃ.

Priusquam ad optativum in enuntiatis secundariis potentialem progrediamur commemorandum est neque apud auctorem artis rhet. neque apud Dionysium

optativi concessivi

exemplum reperiri.

Caput 2.

De optativo enuntiatorum secundariorum.

§ 1. Optativus potentialis

legitur:

a) in enuntiato relativo

α) praesentis

IX. 343, 4: ὅς περ λόγος εἰκότως ἂν . . ἐπιγράφοιτο.

β) aoristi

XI. 385, 1: πρῶτον τὴν ὑπόνοιαν, ᾗ ἄν τις ἀμφισβητήσαι — VIII. 297, 14: οἷς ἂν καὶ ὁ ἀντίδικος χρήσαιτο — 310, 17: δι' ἃς οὐκ ἂν ἀπολειφθείη — I, 258, 5: ὡς ἂν εἴποι τις — V. 272, 21: ὡς ἂν εἴποι τις — VII, 283, 22: ὡς ⟨ἂν⟩[1]) εἴποι τις — 287. 14: ὡς ἂν εἴποι τις — VIII. 314, 21: ὡς ἄν τις οἰηθείη.

b) in enuntiato pronuntiativo ab ὅτι coniunctione pendente

V. 273, 25: ἐπισημηνάμενον, ὅτι οὐδ' ἂν ὁ σύμπας χρόνος ἐξαρκέσαι.

c) in interrogationibus indirectis

α) praesentis

V. 273, 5: φέρε οὖν εἴπωμεν . ., ὅπως ἂν . . καὶ ῥᾷστα μεταχειριζοίμεθα.

---

[1]) ἂν particulam inseruit Sauppius.

β) futuri

IX. 333, 1: ἐστὶ καὶ ζήτησις . ., πῶς ⟨ἂν⟩[1]) ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως ἐκστρατεύσοιντο.

γ) aoristi

VIII. 298, 14: φράσομεν οὖν καὶ ὅπως τις ἂν λάθοι μεταχειριζόμενος — IX. 328, 6: ζητεῖ, πῶς ἂν δίχα . . ἐξέλθοιεν — II. 264, 18: διατυπωτέον λόγῳ . ., ὁποῖος ἂν ὁ βίος ὁ μετὰ τῶν παίδων γένοιτο.

In arte rhet. exstant iis qui in enuntiato condicionali leguntur additis 50 optativi potentiales, qui sicut apud Dionysium paulo minus quam dimidiam partem omnium optativorum efficiunt.

Auctor artis rhet. optativum potentialem adhibuit et ut aliquid fieri posse significaretur et ut iudicium modestius proferretur.

Particulam ἂν illis quattuor locis, quibus optativus absolutus legitur, optimo iure additam esse vix mentione dignum est.

In optativi igitur potentialis usu inter Dionysium et auctorem artis rhet. nulla differentia statui potest.

§ 2. Optativus obliquus

exstat

a) pro indicativo

α) in enuntiato pronuntiativo ex ὅτι vel ὡς pendente

II. 264, 19: διατυπωτέον λόγῳ . ., ὅτι τερπνότατος χορός οἱ γένοιτο γέροντι.

β) in interrogationibus indirectis

I. 257, 22: Λεκτέον δὲ . ., τίς ἀρχὴ . . ἐτέθη, εἴ τε μῦθός τις εἴη εἴ τε ἄλλο τι ἀρχαῖον (Indicativus et optativus copulati sunt) — II. 261, 11: αὐτὸν ἀπείρως ἔχειν, εἴτ' οὖν . . φυλάττειν βούλοιο.

Praeter eos nullum locum inveni, quo optativi in interrogatione indirecta pro indicativo usurpandi occasio esset data.

Tamen octo locos exscripsi, quibus in enuntiato pronuntiativo pendente auctor artis rhet. optativum adhibere potuit, sed indicativum praetulit. Sunt hi: V. 275, 13; VII. 286, 20; VIII. 311, 7; IX. 326, 17; 336, 18; 338, 4; X. 368, 5; XI. 376, 20.

---

[1]) ἂν particulam inseruit Usener.

Apodosis semper ὅτι coniunctione introducitur.

Optativum obliquum
habemus
b) pro coniunctivo
in enuntiatio finali

post ἵνα 4^{es}:

VIII. 304, 1: ἀξιοῖ παρασκευάζεσθαι, ἵνα ἀσφαλέστερος καὶ δικαιότερος ὁ πόλεμος γένοιτο — 311, 10: κατελογίσατο . ., ἵνα μὴ δοκοίη ἀχάριστος — IX. 325, 10: ἵν' οὖν μὴ ὀνειδίζοι τοῦτο, . . ἐποιήσατο — 331, 14: ἐπήνεσεν . . ἵνα μὴ λυποῖτο ὁ γέρων.

post ὡς 2^{es}:

I. 256, 5: οἶμαι . . κοσμεῖν . . τὸν λόγον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς πολλοὺς εἴη αὐτῷ γινόμενος — 257, 5: ἐν βραχεῖ δὲ ταῦτα, ὡς μὴ τοῦ ἐπιόντος ὁ λόγος προάγων μείζων γίγνοιτο.

post ὅπως 2^{es}:

IV. 271, 22: εὐχῇ χρῆσθαι, ὅπως ὅ τι τάχιστα παῖδες γένοιντο — V. 272, 18: παραγιγνομένους, ὅπως καὶ αὐτοὺς . . οἰκειοτέρως διακεῖσθαι παρασκευάσαιμεν.

post ὡς ἄν 1^{es}:

VIII. 318, 4: ἀποπέμπεται δὲ τοὺς νεωτέρους, ὡς ἂν μὴ αἰσχύνοιτο ὁ Ἀγαμέμνων.

Ἵνα etiam in arte rhet. alias particulas frequentia superat. Ἄν particula in enuntiato finali post ὡς semel legitur.

Iam eos locos afferam, quibus post tempora praeterita pro optativo coniunctivus est adhibitus: VI. 283, 6; VIII. 299, 19; 303, 3; IX. 340, 10; 355, 12 (apodosis semper particula ἵνα introducitur).

Tamen videmus auctorem artis rhet. etiam post tempora primaria optativum usurpasse. Ratio inter optativos et coniunctivos alia est atque apud Dionysium.

Habemus:
in arte rhet.

opt. 9^{es} coni. 5^{es}
1 : 0,56;

apud Dionysium

opt. 92^{es} coni. 152^{es}
1 : 1,65.

Est igitur statuendum artis rhet. auctorem magis quam Dionysium optativum in enuntiata finalia recepisse.

Caput 3.

De optativo enuntiati condicionalis.

1. Optativum ex εἰ pendentem habemus his locis et ita quidem, ut in apodosi positus sit:

a) optativus cum ἂν coniunctus

I. 257, 17: εἰ δὲ δὴ καὶ μῦθος εἴη λεγόμενός τις . ., οὕτω μὲν ἂν καὶ πολλὴν γλυκύτητα ἔχοι ὁ λόγος — III. 267, 9: εἰ δὲ πεντεκαιδεκάτη εἴη (scil. ἔχοις ἂν εἰπεῖν) ὅτι — XI. 385, 2: οἰηθείη ἄν τις, εἴ περ μὴ περιττὰ λέγοι.

b) infinitivus cum ἂν coniunctus

IV. 270, 11: τοῦτον ἄν μοι δοκεῖς τὸν τρόπον . . μεταχειρίσασθαι, εἰ ἐν μὲν τῷ προοιμίῳ εὐθὺς αὐτὸ τοῦτο ἐπισημαίνοιο.

c) indicativus futuri

I. 258, 3: τοῦτο δ' εὐπορήσεις τῷ λόγῳ . . εἰ μὲν πρὸς ἔαρ ἄγοιτο — 259, 12: ὁμοίως δὲ καὶ ἕτερον εἰ ἐπείη, . . εὐπορήσεις που — V. 276, 16: ὑπὲρ ἡμῶν δ' αὐτῶν πάλιν μνησθησόμεθα, εἰ μὲν τῶν ἀρχομένων εἴημεν — VI. 281, 11: ἔπαινον ἕξει ὁ λόγος, εἰ λέγοιμεν — 281, 22 sq.: πολλὰς ἀφορμὰς παρέξει ὁ λόγος εἰς παραμυθίαν . . εἰ μέν τις ἄφνω τελευτήσειεν καὶ ἀλύπως, . . εἰ μὲν νέος ὢν τοῦτο πάθοι, . . εἰ δὲ δὴ ἐν γήρᾳ τις τελευτήσειεν — VIII. 298, 11: εἰ γὰρ μὴ ἐλεγχθείη ἡ τέχνη συμβήσεται.

2. Optativus cum ἄν coniunctus, si ex εἰ pendet indicativus, semel legitur

II. 260, 3: εἰ δὲ δὴ κρατεῖν χρὴ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ μονότροπον ταύτην συμβουλεύσαιμ' ἂν εἶναι.

3. Εἰ cum optativo pro ἐὰν cum coniunctivo post tempora praeterita legimus his locis artis rhet.: I. 258, 13; 260, 16; II. 266, 4; 266, 15; III. 268, 21; 269, 5; V. 272, 14; 274, 10 sq. (quater); 275, 22; 276, 5 sq. (bis); VI. 278, 21; 279, 1 sq. (ter); 280, 16; 280, 21; 283, 7; 283, 12; 283, 13; VII. 284, 12; 286, 19; 289, 19; 291, 16; VIII. 315, 16; IX. 326, 24; XI. 376, 1; 380, 15; 385, 8.

Optativus iterativus in arte rhet. omnino non exstat neque in enuntiato condicionali neque in alio genere enuntiatorum. Rarissime etiam legitur in Dionysii rhetoricis, id quod ea re

explicem, quod in scriptis rhetoricis occasio optativi iterativi usurpandi minor est quam in historicis.

Statuendum igitur est syntaxin optativi in universum quidem apud auctorem artis rhet. eandem esse atque apud Dionysium. Nihilominus nonnulla, eaque maxime in optativorum formis invenimus, quibus Dionysium auctorem artis rhetoricae esse non posse confirmetur.

Vita.

Natus sum Ernestus Schröfel die XVI. mensis Ianuarii anni 1886 Silesiae in vico, cui nomen est Oberlangenau, patre Francisco, matre Clara e gente Fleischer, quos adhuc esse superstites summo mihi est gaudio. Fidei addictus sum catholicae. Primis litterarum elementis per quinque annos in ludo publico imbutus vere anni 1897 gymnasium Glacense adii. Quod vere anni V. huius saeculi maturitatis testimonium adeptus reliqui, ut in universitate Vratislaviensi studiis philologicis, philosophicis, historicis me darem. Ac philosophorum ordini adscriptum per octo semestria me docuerunt viri doctissimi:

Baumgartner, von dem Borne, Cichorius, Drescher, Foerster, von Hase, Heine, Hoffmann, Kampers, Kühnemann, Nickel, Norden, Rohr, Skutsch, Sombart, Wendland, Zacher †.

Proseminarii philologici sodalis fui per tria semestria et quinto semestri receptus sum inter sodales ordinarios seminarii philologici, cuius in exercitationibus tria semestria moderantibus *Foerstero, Skutschio, Wendlandio* versatus sum. Per unum semestre seminarii senior fui. Praeterea ad exercitationes archaeologicas me admiserunt *Foerster,* cuius benignitate per unum annum musei archaeologici custos fui, ad historicas *Cichorius, Kampers,* ad philosophicas *Baumgartner, Kühnemann.*

Quibus omnibus gratias ago, maximas autem *Foerstero,* cuius impulsu atque opera hanc dissertationem scripsi.

Theses.

I. In Demosthenis or. XXIII. 66 Blassius οὐ δημοκρατία nullo iure delevit.

II. In Aeschyli Choeph. v. 35 pro περὶ φόβῳ Portus recte scribit περιφόβως.

III. In Aeschyli Eumenid. v. 96 pro ὡς μὲν ἔκτανον Wakefield optime scripsit ὧν μὲν ἔκτανον.

IV. Calcei, qui in vasis archaicis Mercurium significare creduntur, non semper illum significant.

V. Inscriptiones vasculi ab E. Gerhardo in „Auserlesene griechische Vasenbilder“ tab. XX, XXI edito sunt a falsario additae.